

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”

ENCICLOPEDIA MOLDOVEI

REGISTRUL TEMATIC ADNOTAT
ȘTIINȚE JURIDICE

Chișinău, 2023

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Programului de Stat (2020-2023), nr. 20.80009.1606.04 „Elaborarea științifică a Enciclopediei Moldovei și a Platformei electronice enciclopedice naționale în contextul dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”.

Alcătuitori:

dr. hab. Constantin Manolache, Ion Vârțanu, Dan Adauge,
Liviu Mancuș, Mihail Adauge, Silvia Donici, Valeriu Oprea,
Lidia Zasavițchi, Janna Nikolaeva, Marina Ticu,
Silvia Mîtcu, Natalia Niș, Maria Nichitenciu, Daniela Hadârcă,
Aliona Bujor, Tatiana Țoncu, Vladislav Nichitenciu

Editor: dr. hab. Constantin MANOLACHE

Redactor: Ion VÂRȚANU

Corector: Nadejda PASCARI

Copertă: Valeriu OPREA

Machetă: Maria NICHITENCIUC, Valeriu OPREA

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Științe juridice : Registrul tematic adnotat / Ministerul Educației și Cercetării, Universitatea de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; alcătuitori: Constantin Manolache [et al.] ; editor: Constantin Manolache. – Chișinău : [S. n.], 2023 ([Blitz Poligraf]). – 163 p. – (Enciclopedia Moldovei, ISBN 978-9975-62-632-3 ; 9).

[80] ex.

ISBN 978-9975-62-650-7.

81’374.2:34

Ș 85

ARGUMENT

Registrul de termeni în domeniul matematicii este elaborat de Centrul de Cercetări Enciclopedice al Bibliotecii Științifice (Institut „Andrei Lupan” în perimetrul proiectului nr. 20.80009.1606.04 „Elaborarea științifică a Enciclopediei Moldovei și a Platformei electronice enciclopedice naționale în contextul dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”, încadrat în „Prioritatea Strategică IV Provocări sociale” a Programului de Stat (2020-2023) și constituie bilanțul cercetărilor enciclopedice a termenilor din unul dintre cele 18 domenii ale Registrului general de termeni pentru „Enciclopedia Moldovei” și „Platforma electronică enciclopedică națională”.

Aplicând metodele de cercetare științifico-enciclopedică, pe baza surselor lexicografice și enciclopedice elaborate în perioada 1971-2022 în RSS Moldovenească / Republica Moldova, și a publicațiilor de specialitate recente, editate în Marea Britanie, Franța, Lituania, Ucraina, Federația Rusă, Spania, Bulgaria în domeniul științe juridice, au fost identificați, cercetați, analizați, precizați și adnotați 1 778 termeni, fără personalități. Potrivit Concepției „Enciclopediei Moldovei”, compartimentului științe juridice îi sunt rezervate până la 2% din numărul total de termeni (cca 40 000 de termeni)¹. Așa că practic s-a respectat distribuția planificată.

Registrul enciclopedic propus include termeni de noțiuni și fenomene cu conținut cognitiv inovativ ce reflectă noile realități din toate ramurile științelor juridice în condițiile globalizării și informatizării: teoria dreptului, drept național, drept privat (civil, al afacerilor), drept public (constituțional, administrativ), drept penal, drept internațional, drepturile omului etc. La selectarea termenilor enciclopedici s-a ținut cont de integrarea materialului enciclopedic pe verticală și orizontală în cadrul domeniului și în baza principiului interdisciplinarității, cu posibilitatea completării și ajustării ulte-

---

¹ Constantin Manolache, Didina Țăruș, Ion Xenofontov, *Concepția „Enciclopediei Moldovei”* [în 10 vol.] /Red. șt.: Demir Dragnev, Chișinău, Inst. de Studii Enciclopedice, 2011, p. 31.

rioare a acestora la zi. Conținutul registrului este unul integrat, toți termenii enciclopedici au fost abordați din perspectiva unui cadru structural unic, în funcție de categoria de materiale enciclopedice, pentru a oferi eventualilor utilizatori ai „Enciclopediei Moldovei” și ai „Platformei electronice enciclopedice naționale” o imagine integrală și profundă asupra dezvoltării lumii în ansamblu, societății și activității umane, culturii, științelor, tehnologiilor.

Conținutul registrului este unul integrat, toți termenii enciclopedici au fost abordați din perspectiva unui cadru structural unic, în funcție de categoria de materiale enciclopedice, pentru a oferi eventualilor utilizatori ai „Enciclopediei Moldovei” o imagine integrală și profundă asupra dezvoltării lumii în ansamblu, societății și activității umane, culturii, științelor, tehnologiilor.

A

ABATERE JUDICIARĂ, încălcări ale legii în cursul procesului.

ABDICARE, renunțare benevolă la putere sau la o funcție de stat.

ABOLIȚIONISM, mișcare socială pentru abolirea sclaviei în SUA, metropole și colonii; mișcare socială pentru abrogarea unor legi.

ABROGARE, (lat. abrogatio – anulare), dereglare, abolire sau reducere a reglementării de stat a unei anumite sfere publice.

ABSENTEISM PARLAMENTAR, practică folosită mai ales de deputații aflați în opoziție, constând în neparticiparea la sesiunile parlamentului, cu scopul de a întârzia sau de a împiedica adoptarea unor legi.

ABSENTEISM POLITIC, evaziune în semn de protest de a participa la alegeri, întruniri, ședințe etc; Absenteism civic, absenteism parlamentar.

ABSOLUTISM, sistem politic de guvernare, bazat pe puterea nelimitată a monarhiei.

ABSORBȚIE, fuziune de întreprinderi sau de societăți în beneficiul uneia dintre ele; drept al unei instanțe superioare de a lua din competența instanțelor inferioare o cauză în curs de judecare.

ABSORBȚIE, în economie, fuziunea a două sau mai multe entități juridice; drept al unei instanțe superioare de a lua din competența instanțelor inferioare o cauză în curs de examinare.

ABUZ DE DREPT, delict care constă în exercitarea unui drept cu nesocotirea scopului său social-economic.

ABUZ DE ÎNCREDERE, înșelăciune care constă din însușirea ilegală, înstrăinarea sau refuzul de restituire a unui obiect încredințat spre păstrare sau spre utilizare.

ABUZ DE PUTERE, delict săvârșit de cineva prin depășirea atribuțiilor sale.

ABUZ DE SERVICIU, folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, în interes material ori în alte interese personale.

ABUZ, încălcare a legalității; faptă ilegală; vezi **Abuz de serviciu**.

ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ, instituție de învățământ.

ACOMODARE POLITICĂ, proces de adaptare politică a entităților politice la cerințele și așteptările alegătorilor.

ACORD ADMINISTRATIV, drepturile și obligațiile părților, în cazul actului administrativ.

ACORD DE COPYRIGHT, drept asupra drepturilor de autor.

ACORD DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI, înțelegere (legea o numește tranzacție) între învinuit sau după caz inculpat, și procuror prin care primul este de acord să recunoască vinovăția, fapt care trebuie să rezulte într-o reducere a pedepsei, dacă este acceptată de către instanța de judecată.

ACORD, înțelegere între două sau mai multe părți pentru a stabili, schimba sau înceta drepturile și obligațiile respective; Acord de coaliziție.

ACORDUL DE LA BELFAST DIN 1998, tratat privind soluționarea politică a conflictului din Irlanda de Nord, care prevedea crearea autorităților autonome.

ACORDURILE DE LA BELAVEJA 1991, document semnat la 8 decembrie 1991 de președintele Ucrainei Leonid Kravciuk, președintele Rusiei Boris Elțin, și președintele Radei Supreme a Belarusiei Stanislav Șușchievici în pădurea Białowieża, lângă Brest (Belarus), prin care se declară lichidarea URSS și înființarea CSI.

ACORDUL DE LA DAYTON 1995, acord de pace semnat între participanții războiului civil din Bosnia și Herțegovina în noiembrie 1995 la Dayton, SUA.

ACORDUL DE LA MÜNCHEN, acord cu privire la dezmembrarea Cehoslovaciei, semnat la 29 septembrie 1938 de prim-miniștrii Angliei și Franței N. Chamberlain și E. Daladier și de dictatorii fasciști ai Germaniei și Italiei A. Hitler și B. Mussolini.

ACORDUL DE LA WASSENAAR 1996, acord încheiat la Wassenaar (Olanda) cu 33 de țări, pentru a coordona eforturile părților la acord pentru controlul exportului de arme convenționale și tehnologie înaltă (bunuri și tehnologii cu dublă utilizare) către țări cu regimuri politice fragile și în zone de conflict (Irak, Libia, Coreea de Nord și țările din Asia de Sud).

ACORDURI DE LA HELSINKI 1975, vezi **Actul final al reuniunii de securitate și cooperare în europa 1975**.

ACQUIS COMUNITAR, totalitatea drepturilor și a obligațiilor comune care decurg din statutul de stat membru al Uniunii Europene.

ACREDITARE, a da împuterniciri; a valida activitatea unei instituții.

ACT ADMINISTRATIV, manifestare juridică unilaterală de voință, cu caracter normativ sau individual, din partea unei autorități publice.

ACT DE ACUZARE, concluzie scrisă întocmită de organele judiciare spre a dovedi vinovăția cuiva.

ACT DE APLICARE A LEGII, activitate exercitată de autoritățile în forme special prevăzute de lege.

ACT DE REGLEMENTARE JURIDICĂ, regulă de conduită generală, impersonală și obligatorie, instituită sau sancționată de autoritatea publică, stabilită de stat într-o formă specifică dreptului.

ACT EUROPEAN UNIC, a revizuit Tratatul de la Roma și a introdus Piața Unică Europeană și Cooperarea Politică Europeană.

ACT INFRAȚIONAL, act de comportament (faptă) periculos social, ilegal al unei persoane (subiect al unei infracțiuni) sub formă de acțiune sau inacțiune.

ACT JURIDIC, manifestare de voință a uneia sau mai multor persoane fizice sau juridice, săvârșită în scopul de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice civile; Act juridic normativ act de reglementare juridică, act juridic bilateral, act juridic civil, act juridic public, acte legiferaute (legiferaute).

ACT TERORIST, provocarea unei explozii, a unui incendiu sau săvârșirea altei fapte care creează pericolul de a cauza moartea ori vătămarea integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau mediului ori alte urmări grave, dacă această faptă este săvârșită în scopul de a intimida populația ori o parte din ea, de a atrage atenția societății asupra ideilor politice, religioase ori de altă natură ale făptuitorului sau de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni, precum și amenințarea de a săvârși astfel de fapte în aceleași scopuri, se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani.

ACT, document eliberat, emis etc. de o autoritate prin care se arată un fapt, o obligație, identitatea cuiva etc.

ACTIVITATE ANTICONSTITUȚIONALĂ, acțiuni deliberate ale cetățenilor, organizațiilor de stat și neguvernamentale, comunităților (claselor, națiunilor), îndreptate împotriva normelor constituției și care reprezintă o amenințare pentru ordinea constituțională.

ACTIVITATE CARITABILĂ, activitate voluntară dezinteresată a persoanelor fizice și juridice în furnizarea de asistență materială, financiară, organizațională și de altă natură persoanelor care au nevoie de atenție și protecție socială.

ACTIVITATE PACIFICATOARE, activitate de menținere a păcii într-o zonă de conflict.

ACTIVITATE POLITICĂ, formă de activitate a subiecților sociali, care urmăresc influențarea luării deciziilor politice, realizarea nevoilor și a intereselor sale; Activism politic, activist de stat, activist politic.

ACTOR INTERNAȚIONAL, subiect care activează pe arena internațională.

ACTOR POLITIC, participant al procesului politic.

ACTUL DE LA VIENA, document privind consolidarea încrederii și măsuri de securitate în Europa, acord internațional al țărilor OSCE.

ACTUL FINAL AL CONGRESULUI DE LA VIENA 1815, tratatul internațional încheiat la 9 mai 1815, a consolidat sistemul relațiilor internaționale după încheierea războaielor napoleoniene și a transformat Europa într-o comunitate de monarhii legitime.

ACTUL FINAL AL REUNIUNII DE SECURITATE ȘI COOPERARE ÎN EUROPA 1975, Acordurile de la Helsinki, Declarația de la Helsinki, un document internațional ce stabilește implicațiile politice și teritoriale la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și garantează protecția drepturilor și libertăților omului.

ACTUL HABEAS CORPUS, (lat. Habeas corpus act), act legislativ adoptat de Parlamentul englez la 27 mai 1679, este una dintre componentele importante ale constituției nescrise a Marii Britanii.

ACȚIUNE POLITICĂ, demers activ al indivizilor, grupurilor de cetățeni sau entităților politice, vizând atingerea unui obiectiv politic specific.

ACȚIUNI CONCLUDENTE, acțiuni ale unei persoane care își exprimă voința de a stabili relații juridice, în special, de a încheia un acord, exprimat nu sub forma unei propuneri orale sau scrise, ci direct prin comportament din care se pot trage concluzii despre o astfel de intenție.

ACUZAȚIE, (Inculpare) DE STAT, activitate procesuală a procurorului din prima instanță, prin care dovedește vinovăția persoanei care este considerată responsabilă penal.

ADAPTARE A LEGISLAȚIEI, a face să se potrivească; a potrivi legislației.

ADAPTARE POLITICĂ, proces de adaptare a sistemului politic la provocările externe și interne; adaptare a indivizilor și grupurilor sociale la schimbările corespunzătoare ale sistemului politic; rezultatul schimbărilor în cultura politică individuală și colectivă, dar și consolidarea de noi forme și moduri de interacțiune socio-politică și rezolvarea problemelor sociale.

ADAT, legea musulmană obișnuită, în contrast cu legea oficială – Șaria.

ADEVERINȚĂ, (certificat), document emis de o întreprindere, instituție, organizație. Un document de serviciu ce oferă unele cifre sau alte informații.

AD-HOC, (lat. ad-hoc – în acest scop), în acest caz, într-un caz specific, în special.

ADMINISTRAȚIE PUBLICA CENTRALĂ, totalitatea instituțiilor centrale care asigură funcționarea statului.

ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ LOCALĂ, totalitatea instituțiilor locale care asigură funcționarea instituțiilor de stat locale.

ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ, tipul de activitate a statului cu exercitarea influenței organizatorice manageriale prin utilizarea puterii executive la organizarea implementării legilor, exercitarea funcțiilor administrative în scopul dezvoltării socio-economice și culturale complexe a statului, precum și asigurarea implementării politicii de stat în sferile relevante ale vieții publice, creând condiții pentru ca cetățenii să-și exercite drepturile și libertățile.

ADRESĂ, ADRESĂRI ALE CETĂȚENILOR, apelurile personale sau de grup (colective) ale cetățenilor către autoritățile statului, asociațiilor cetățenilor, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, indiferent de proprietate, către mass-media și oficiali.

ADUNARE CONSTITUANTĂ, autoritate legislativă constituită pentru elaborarea și aprobarea constituției unui stat.

ADUNARE GENERALĂ, autoritate supremă de conducere la nivel de organizație națională, regională sau mondială; vezi **Adunare**

generală ONU, Adunare legiuitoare, Marea adunare națională, Parlament.

ADUNAREA CETĂȚENILOR, formă de democrație directă ce asigură realizarea drepturilor politice constituționale ale cetățenilor.

ADUNAREA POPULARĂ A UTA GĂGĂUZIA, organul suprem al autorității administrative a autonomiei găgăuze.

AGENT AL PUTERII, actori politici, care acționează oficial în interesul puterii.

AGENT DE INFLUENȚĂ, persoană care diseminează ideile oricărei organizații în mediul oamenilor din afara unei organizații.

AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELLECTUALĂ, autoritate administrativă centrală în subordinea Guvernului, responsabilă de promovarea și realizarea activităților în domeniul protecției juridice a proprietății intelectuale, privind drepturile de proprietate industrială, dreptul de autor și drepturile conexe.

AGENȚIA EUROPEANĂ PENTRU COORDONAREA CERCETĂRII, organizație care sponsorizează proiecte în cadrul Programului European de Cercetare și Dezvoltare de înaltă tehnologie, incluzând și țări non-europene.

AGENȚIA SPAȚIALĂ EUROPEANĂ, (engl. European Space Agency), (ESA), principalul centru de coordonare a spațiului european.

AGENȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU ENERGIE ATOMICĂ, (IAEA), forumul guvernamental internațional mondial pentru cooperarea științifică și tehnică în utilizarea pașnică a tehnologiilor nucleare.

AGENȚIE DE STAT, autoritate publică centrală cu competență specială în sistemul de organe executive centrale, aflată în subordinea directă a guvernului sau a unui minister.

AGENȚIILE DE SPECIALITATE ALE NAȚIUNILOR UNITE, structuri create de unul sau mai multe organe ale Organizației Națiunilor Unite.

AGENȚIILE UNIUNII EUROPENE, instituții comunitare (Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European, Comisia Europeană etc.), fondate în conformitate cu dreptul public european, cu statut juridic propriu, pentru a îndeplini sarcini tehnice, științifice sau administrative specifice.

AGITAȚIE, mijloc important de a influența conștiința și starea de spirit a maselor, pentru a le induce la activități politice sau de altă natură, arme ideologice ale partidelor.

AGREGAREA INTERESELOR, proces de a combina cerințele, așteptările, interesele individuale sau de grup disparate, dispersate/disperse integrarea lor și formarea pe această bază a unui scop sau a unei voințe comune.

AGRESIUNE, acțiune neprietenească a celui care atacă primul.

AJUTOR UMANITAR, tip de asistență gratuită (sprijin); mijloacele de trai distribuite gratuit populației din zonele afectate sau în apropierea unui dezastru umanitar.

ALEGĂTOR, cetățeanul inclus pe lista persoanelor eligibile să participe la alegeri.

ALEGERI ALTERNATIVE, procedură de alegere a reprezentantului dintre doi sau mai mulți candidați concurenți în structura organului reprezentativ sau a conducătorului organizației publice.

ALEGERI, formă de democrație directă, expresie populară; Alegeri anticipate, alegeri democratice, alegeri directe, alegeri indirecte; Alegeri nevalabile, alegeri repetate, alegeri suplimentare, alegeri preliminare.

ALIANȚĂ, înțelegere politică în baza unor tratate între două sau mai multe state sau organizații, grupuri, în vederea realizării unui obiectiv comun; Alianță electorală, alianță politică.

ALLONGE, (fr.), o foaie suplimentară de hârtie atașată la biletul la ordin pentru inscripția corespunzătoare.

ALTERGLOBALISM, mișcare socială a cărei ideologie este apropiată de antiglobalismul clasic, dar care susține unele aspecte

ale globalizării, mai presus de toate integrarea internațională, insistând că democrația, justiția economică, protecția mediului și drepturile omului trebuie să fie în fața preocupărilor economice.

AMANET, garanție depusă în contul unei datorii sau al executării unei lucrări; bun care se depune drept garanție; Gaj, zălog.

AMBASADOR, reprezentant diplomatic cu rangul cel mai înalt.

AMBIVALENȚA POLITICĂ, ambiguitate în atitudinea umană față de mediu și în definirea sistemului de valori.

AMENDAMENT CONSTITUȚIONAL, propunere de modificare a unor articole ale constituției.

AMENDĂ JUDICIARĂ, sancțiune procesuală ce se aplică în cazul încălcării anumitor reguli de procedură în cursul procesului.

AMENDĂ, sancțiune care constă în plata unei sume de bani.

AMERICANISM, stil de viață și diverse fenomene legate de statul și sistemul politic al SUA.

AMERICANOCENTRISM, viziune asupra rolului Americii în promovarea unor noi valori politice, democratice și socio-culturale, evoluată din conceptul eurocentrismului.

AMNESTY INTERNATIONAL, organizație internațională focalizată pe apărarea drepturilor omului.

AMPRENTARE A GENELOR, amprentarea ADN, în criminalistică, metodă de identificare a persoanei, bazată pe studiul structurii moleculei de ADN ca purtător de informații ereditare.

ANALITICĂ INTERNAȚIONALĂ, metodă interdisciplinară, proces și tip de cercetare a relațiilor internaționale și politici mondiale.

ANALIZA COMPARATIVĂ, metodă și instrument de identificare și evaluare a tendințelor de dezvoltare socială, a caracteristicilor culturale și calității vieții, a eficacității instituțiilor sociale în vederea asigurării competitivității țărilor în sistemul mondial global.

ANALIZA POLITICĂ, procesul de monitorizarea și evaluare a sistemul politic în ansamblu și a componentelor sale individuale, pentru a prezice direcții și consecințe ale acțiunilor politice cu impactul lor asupra dezvoltării societății.

ANALIZĂ SISTEMICĂ, instrument științific de cunoaștere, bazat pe metode generale științifice, experimentale, naturale, statistice, matematice.

ANARHISM, curent socio-politic care încearcă să maximizeze eliberarea individului, pledează pentru distrugerea imediată a oricărei puteri de stat prin rebeliunea spontană a maselor și crearea unei federații de mici asociații autonome de producători și consumatori.

ANCHETĂ PARLAMENTARĂ, cercetare a unei probleme de către Parlament.

ANECDOTĂ POLITICĂ, specie a discursului politic.

ANEXARE, în dreptul internațional, tip de agresiune, manifestată prin alipirea unilaterală forțată de către un stat al întregului sau unei părți a teritoriului unui alt stat; (Anexiune), aderarea forțată de către un stat a întregului sau a unei părți a teritoriului unui alt stat sau a oricărui spațiu sub controlul sau partajarea comunității internaționale.

ANGARIE, în dreptul internațional, captarea de către un stat beligerant în porturile sale de nave comerciale ale țărilor neutre pentru uz militar.

ANOMIE, fenomen de ignorare în masă de către cetățeni a legilor și normelor de conviețuire.

ANSCHLUSS, asociație sau uniune politică a statelor; Anexarea Austriei la Germania în 1938.

ANTECEDENT PENAL, fapt penal existent în trecutul inculpatului și de care instanța judecătorească ține seama la stabilirea pedepsei.

ANTICLERICALISM, mișcare social-politică pentru slăbirea influenței politice a clerului asupra vieții publice.

ANTICOMUNISM, mișcare politică care neagă doctrina comunismului, adică ideea de a stabili cu forța egalitatea de proprietate universală prin socializarea cel puțin a mijloacelor de bază de producție.

ANTIELITARISM, mișcare social-politică pentru extinderea participării cetățenilor la politica publică, influența lor asupra acesteia, în special prin utilizarea mijloacelor extraordinare.

ANTIFASCISM, ideologie politică în opoziție cu organizațiile și guvernele fasciste.

ANTIGLOBALISM, mișcare social-politică a oamenilor care se opun globalizării.

ANTIMILITARISM, doctrină și mișcare politică împotriva militarismului, care recunoaște dreptul la autoapărare, dar se opune monopolului statului asupra violenței, imperialismului, propagandei naționalismului și xenofobiei și militează pentru rezolvarea problemelor interstatale în mod pașnic.

ANTIRASISM, mișcare care pledează pentru libertatea și egalitatea tuturor oamenilor, indiferent de rasă și se opune rasismului, xenofobiei, apartheidului, antisemitismului și discriminării etnice.

ANTIRECLAMĂ, formă de publicitate politică pentru manipularea opiniei publice, dar și mijloc de discreditare a unei mărci, serviciu sau produs.

ANTISEMITISM, formă de intoleranță și discriminare națională și religioasă față de evrei ca grup etnic și religios, ideologie publică sau de stat sau politică de stat care vizează restrângerea drepturilor politice și publice ale evreilor.

ANTISIONISM, formă de contracarare ideologică și practică a sionismului de către reprezentanții diferitelor mișcări politice și religioase (inclusiv evreiești) și instituții publice.

ANTITERORISM, acțiuni privitor la combaterea terorismului.

ANTROPOLOGIE ÎN DREPT, aplicarea studiului științific al omului (specia *Homo sapiens*) din perspectiva dreptului.

ANULARE A UNUI TRATAT INTERNAȚIONAL, a declara nului, a desființa, a suprima sau a abroga un tratat internațional.

ANZUK, (engl. anzuk – acronim de la Australia, Noua Zeelandă și Regatul Unit), acordul de apărare externă dintre Regatul Unit, Australia, Noua Zeelandă, Malaezia și Singapore, încheiat sub forma unui comunicat comun adoptat de miniștrii apărării în cadrul unei reuniuni de la Londra din 15-16 aprilie 1971.

ANZUS, (acronim de la Australia, Noua Zeelandă, Statele Unite ale Americii), pactul de securitate din Pacific, semnat la 1 septembrie 1951 la San Francisco și intrat în vigoare la 29 august 1952.

APARAT DE STAT, instituții de stat care asigură puterea legislativă, executivă sau judiciară în conformitate cu prevederile constituției.

APARATE POLITICE, instituții, organizații și personal care desfășoară activități politice manageriale la toate nivelurile.

APARIȚIA STATULUI MATRIARHAL, etapă de evoluție a statului.

APARIȚIA STATULUI PATRIARHAL, etapă de evoluție a statului.

APARTHEID, politică de segregare rasială.

APATRID, persoană care nu are nici o cetățenie.

APĂRAREA DREPTURILOR CIVILE, acțiune realizată pe cale judiciară.

APĂRĂTOR, Avocat, în procedura penală, persoană special împuternicită să protejeze drepturile și interesele legitime ale suspectului, acuzatului, inculpatului și să le ofere asistența juridică necesară în exercitarea drepturilor lor procedurale.

APEL, recurs împotriva unei hotărâri, o hotărâre judecătorească inferioară (de regulă una judecătorească) în fața unei instanțe superioare.

APOLITISM, atitudine indiferentă față de viața politică.

APOSTILĂ, (fr. apostille), șampilă specială pentru confirmarea semnăturilor și sigiliilor pe documentele oficiale.

ARBITRAJ, tribunal internațional.

ARBITRU, o persoană fie nominalizată de autoritățile corespunzătoare, fie aleasă de părți în mod voluntar pentru a rezolva litigiile, conflictele; Arbitru sportiv.

AREST, în timpul unui conflict armat, admiterea și evacuarea forțată de către un stat neutru sau a unei alte părți neparticipante la conflict, a persoanelor aparținând forțelor armate ale statelor beligerante, care au fost nevoite să intre pe teritoriul acestuia.

ARESTARE ILEGALĂ, investigarea infracțiunii de reținere din perspectiva dreptului.

ARESTARE LA DOMICILIU, act de restricționare a libertății personale.

ARESTARE PREVENTIVĂ, măsura luată de către judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale.

ARGOU POLITIC, comunicare specifică.

ARISTOCRAȚIE, pătură socială.

ARMATĂ, instituție și atribut ale statului.

ARME CHIMICE, mijloace de luptă, care au la bază ca factor de distrugere substanțe chimice.

ARME DE DISTRUGERE ÎN MASĂ, mijloace de luptă, care urmăresc distrugeri uriașe ale populației și contaminări cu substanțe nocive a unor suprafețe mari.

ARME BIOLOGICE, mijloace de luptă, care au la bază ca factor de distrugere substanțe biologice.

ARME NUCLEARE, mijloace de luptă, care au la bază ca factor de distrugere focoase nucleare.

ARMISTIȚIU, încetare temporară a acțiunilor militare.

ARMONIE, lege universală, una dintre cele 7 Legi Cosmice ale lui Hermes Trimegistos, numita Principiul armoniei și echilibrului; Armonie politică.

ARMONIZARE A LEGISLAȚIEI, proces de aproximare cu intenție a sistemului juridic național și a subsistemelor sale cu sistemul juridic al Uniunii Europene și cu cerințele normelor și standardelor juridice internaționale în scopul atingerii necontradictoriului.

ARVUNĂ, bani dați pentru garanția unui contract.

ASCENDENT ORDINAR, rudele în linie dreaptă ascendentă ale defunctului, cu excepția părinților acestuia.

ASCENDENT PRIVILEGIAT, părinții (tatăl și mama) defunctului, din căsătorie, din afara căsătoriei și din adopție.

ASCENDENT, rudă în linie directă care face parte dintr-o generație anterioară.

ASIATIZARE, forță motrice a procesului global de dezvoltare a lumii contemporane, derulată de statele din Asia.

ASIGURARE DE SĂNĂTATE, asigurare medicală.

ASIGURARE INFORMAȚIONALĂ A STABILITĂȚII POLITICE, proces informațional.

ASIGURARE, contract prin care o persoană este obligată să-l despăgubească pe cel asigurat, în schimbul unei sume de bani plătită periodic, în cazul riscului specificat (accident, incendiu etc.).

ASISTENȚĂ JURIDICĂ GARANTATĂ DE STAT, acordarea serviciilor juridice prevăzute de lege.

ASISTENȚĂ MILITARĂ, prezența militarilor, asistență mutuală.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ, una dintre principalele forme de sprijin social pentru persoanele a căror stare financiară nu atinge nivelul de securitate general acceptat sau este mai mică decât nivelul de securitate definit de legislația unui anumit stat.

ASOCIAȚIA CETĂȚENILOR, grupare de persoane care, pe baza unei înțelegeri, pun în comun contribuția financiară, cunoștințele

sau aportul lor în muncă, pentru revitalizarea unor activități în interes comun, comunitar etc.

ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ DE DREPT, instituție internațională de profil.

ASOCIAȚIA NAȚIUNILOR DIN SUD-ESTUL ASIEI, (Association of Southeast Asian Nations), (ASEAN), organizație politică și economică a zece țări din Asia de sud-est, constituită la 8 august 1967 de Indonezia, Malaysia, Filipine, Singapore și Thailanda.

ASOCIAȚIA STATELOR DIN CARAIBE, (engl. Association of Caribbean States), (ACS), uniune subregională a 25 de state suverane din America Latină și Caraibe.

ASOCIAȚIE ASIATICĂ PENTRU COOPERARE REGIONALĂ, (engl. South Asian Association for Regional Cooperation), (SAARC), organizație pentru cooperarea politică și economică a opt țări din Asia de Sud.

ASOCIAȚIE, colectivitate națională, regională sau internațională, constituită pentru a realiza anumite sarcini; Asociație politică.

ASOCIAȚII NONGUVERNAMENTALE LOCALE, rețea de organizații non-guvernamentale care acționează la nivel local.

ATA BOOK, (Carte), document de însoțire internațional utilizat pentru importul temporar al anumitor mărfuri.

ATAȘAT MILITAR, reprezentant de profil în cadrul unei misiuni diplomatice.

ATLANTISM, doctrină privitor la interesele fundamentale în relațiile politice, sociale, militare și culturale dintre SUA, Canada și țările UE.

ATRACȚOR SOCIAL, structură socială dinamică care apare spontan ca urmare a schimbărilor sociale asociate proceselor de autoorganizare socială.

ATRAGERE DE FONDURI, dezvoltarea unei strategii care va reflecta nevoile sale și resursele disponibile pe a atrage resurse materiale.

AUDIENȚĂ DIPLOMATICĂ, întrevedere dintre o persoană din corpul diplomatic cu reprezentanți ai statului de reședință.

AUDIERI PUBLICE, întâlnire cu deputații consiliului relevant și cu funcționarii de stat locali, în timpul cărora membrii comunității teritoriale îi pot audia, pune întrebări și face propuneri cu privire la problemele legate de autogovernarea locală.

AUTARHIE, politica de separare economică a unei țări, autosuficiente din punct de vedere economic și izolată de restul lumii.

AUTENTIFICARE NOTARIALĂ, autentificarea unui act, notarul public verifică și stabilește, în prealabil, identitatea părților.

AUTOADMINISTRARE PUBLICĂ, prevăzută de lege pentru autoorganizarea cetățenilor la locul de reședință, de muncă, de studii sau din alte motive.

AUTOCEFALIE, autogovernare, independență administrativă a bisericilor ortodoxe locale.

AUTOCRAȚIE, formă de regim politic în care cea mai înaltă putere de stat aparține unei entități.

AUTODETERMINARE, drept la autodeterminare.

AUTONOMIA NAȚIONAL-CULTURALĂ, formă de auto-organizare a grupurilor etnice pentru păstrarea și dezvoltarea culturii, limbi și religiei lor distinctiv.

AUTONOMIA NAȚIONAL-PERSONALĂ, formă de organizare a vieții popoarelor mici și a minorităților naționale pe baza combinației de interese a individului, națiunii și statului.

AUTONOMIA NAȚIONAL-TERITORIALĂ, mod de organizare politico-teritorială a unui stat multinațional care asigură exercitarea autorității publice într-o regiune care se distinge de o populație națională specific omogenă.

AUTONOMIE, măsură a independenței oricărui fenomen față de cauza externă a condiționalității sale; dreptul oricărei entități național-teritoriale de a exercita controlul intern independent.

AUTONOMIE LOCALĂ, principii de organizare și funcționare a comunelor și subdiviziunilor administrative de stat de nivelul al doilea.

AUTONOMIE, doctrină politică și practică socială de stat la nivel local.

AUTONOMIZARE SOCIALĂ, proces de izolare profundă a unei persoane de societate.

AUTONOMIZARE, proces de dobândire a autonomiei, acordarea/câștigarea dreptului de autoguvernare, dreptul de a lua decizii independent într-o sferă sau alta.

AUTOR AL INFRAȚIUNII, persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală.

AUTORITARISM, regim politic în care purtătorul puterii (de exemplu, dictatorul) se declară că are dreptul la putere.

AUTORITATE DE OCUPAȚIE, ocupația care se extinde asupra teritoriilor unde această autoritate este stabilită.

AUTORITATE, organ al puterii de stat competent să ia măsuri și să emită dispoziții cu caracter obligatoriu.

AUTORIZAȚIE, permisiune, împuternicire (oficială) de a face ceva.

AVAL, (fr. aval – cauțiune pe factură), garanție specială de plată a unei cambii.

AVANGARDISM, în politică, tendință radicală, ideologizată și aventuristă, ai cărei reprezentanți propun soluții accelerate pentru rezolvarea problemelor sociale complexe.

AVENTURISM POLITIC, activitate populistă, iresponsabilă, neîntemeiată, nejustificată, dubioasă, cu mișcări riscante a unor subiecți politici.

AVOCAT, (lat. advocatus), persoană care, pe baza calificării și a profesiei sale, are calitatea de a acorda asistență juridică; Avocatul poporului, avocatură. Vezi **Apărător**.

AXIOLOGIE A DREPTULUI, disciplină filozofică care studiază valorile domeniului.

AYATOLLAH, șef religios la musulmanii șiiți.

B

BA'ATHISM, ideologie națională socialistă arabă care își propune să creeze și să dezvolte un stat arab unit sub conducerea unui partid avangardist și unui guvern progresist revoluționar.

BABUVISM, doctrină politică fondată de revoluționarul francez Gracchus Babeuf la sfârșitul sec. al XVIII-lea, pe baza ideilor socialismului utopic și a ideii egalității sociale complete a tuturor oamenilor.

BALISTICĂ JUDICIARĂ, parte a criminalisticii, care studiază armele de foc, munițiile și urmele împușcării.

BALCANIZARE, fenomen geo-etnic și rasial-social al fragmentării continue a unei regiuni odată unificate, din cauza adâncirii contradicțiilor, a diferențelor lingvistice, etnice, religioase, geografice și economice între părțile sale.

BANCA AFRICANĂ DE DEZVOLTARE, înființată pentru a ajuta eforturilor de dezvoltare de pe continent, cuprinde trei entități distincte sub o singură conducere.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII, instituție financiară și de credit a Uniunii Europene pentru finanțarea dezvoltării regiunilor europene înapoiate sub formă de împrumuturi pe termen lung.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚII ȘI DEZVOLTARE, înființată în 1991, după prăbușirea comunismului în

Europa, în scopul consolidării economiilor de piață și democrațiilor în 38 de țări din sud-estul Mediteranei, Europa Centrală și de Est, până în Asia Centrală. Banca este deținută de 69 de țări și două instituții interguvernamentale (Uniunea Europeană/UE și Banca Europeană de Investiții/BEI). Mandatul atribuit BERD la înființare stipulează faptul că instituția va colabora doar cu statele care adoptă principiile de guvernare democratice.

BANCA MONDIALĂ, bancă susținută cu finanțări internaționale care oferă asistență financiară și tehnică țărilor sărace.

BANCA DE DECONTĂRI INTERNAȚIONALE, (engl. Bank for International Settlements), instituție bancară centrală care oferă servicii specializate băncilor centrale din întreaga lume.

BANDITISM ECONOMIC, tipul de crimă organizată care implică de obicei amenințarea sau utilizarea forței.

BANDITISM, atitudine, comportare de bandit; A tâlhări; Banditism politic.

BANI ELECTRONICI, denumire condiționată a fondurilor folosite de proprietarii acestora pe baza sistemului bancar electronic.

BANI, marfă specială ce exprimă valoarea tuturor celorlalte produse și este schimbată pentru oricare dintre acestea, acționând ca un echivalent general; oferta legală necesară pentru a fi acceptată pentru valoarea sa nominală.

BARIERĂ ELECTORALĂ, prag electoral de acces în parlament al partidelor politice sau a unor cetățeni aparte.

BARISTER, (engl. barrister), mare avocat britanic cu un rang superior, cu anumit drept de a apărea în toate instanțele, inclusiv în public.

BAROU, (Birou), organizație profesională a avocaților.

BAZILICALE, „legi împărătești” publicate în sec. al IX–X-lea din porunca împăraților bizantini Vasile I și Leon VI Filozoful. Culegerile de texte juridice în 60 de cărți. Bazilicalele au constituit o sistematizare de extrase din Codul lui Iustinian; Vasilicale.

BEHAVIORISM, domeniu în științele politice care examinează comportamentul individual, acțiunile oamenilor menite să își atingă obiectivele politice.

BICAMERALISM, parlament cu două camere.

BIFURCAȚIE POLITICĂ, metodă de cunoaștere științifică a fenomenelor socio-politice.

BIL, proiect de lege depus în Marea Britanie, SUA și alte legi legislative de limbă engleză.

BILUL (LEGEA) DREPTURILOR, (engl. Bill of Rights), act constituțional, adoptat de parlamentul englez în octombrie 1689; primele 10 amendamente la Constituția SUA din 1787, intrate în vigoare în decembrie 1791.

BIPOLARITATE, în relații internaționale, confruntarea dintre două superputeri.

BIROCRAȚIE, organizarea muncii în birouri; puterea excesivă a administrației; Birocrație politică.

BIROU ELECTORAL, organ de lucru, care asigură funcționarea unei secții de votare.

BIROUL DE INVESTIGAȚII DE STAT, agenție de aplicare a legii din Ucraina, a cărei creare este prevăzută în Codul de procedură penală din Ucraina, cu funcțiile de investigare preventivă, ce va fi supravegheată de parchet.

BIROUL REGIONAL DE HOTĂRNICIE DIN BASARABIA, organ instituit în 1819 pentru inventarierea pământurilor din Basarabia, care aparținuseră mai înainte turcilor, iar după alipirea Basarabiei la Rusia urmau a fi populate cu țărani de pe domeniile de stat din regiunile interioare ale Rusiei și cu coloniști străini.

BLESTEMUL RESURSELOR, vezi **Paradoxul abundenței**.

BLITZKRIEG, strategie militară germană.

BLOC MILITAR, alianță militară și politică a statelor, bloc militar-politic, bloc politic, bloc elitar.

BLOCADĂ, (germ. blockade), sistem de măsuri urmărind întreruperea legăturilor externe ale unui stat, pentru a-l sili să îndeplinească cerințele statului sau statelor ce au organizat blocada.

BLOCADĂ ECONOMICĂ, izolare a unei țări sau a unui grup de țări, întreprins de o altă țară sau de alte țări, în scopul subminării economiei naționale a primelor.

BLOCADĂ INFORMAȚIONALĂ, încercuire informațională pentru a împiedica luarea legăturii cu exteriorul.

BLOCARE CIBERNETICĂ, tip de infracțiune utilizată în tehnologiile informaționale moderne și tehnologiile computerizate.

BLOCKCHAIN, în bussines, sistem care are o evidență a tranzacțiilor efectuate în bitcoin sau altă criptomonedă și este menținută pe mai multe computere care sunt conectate într-o rețea peer-to-peer.

BLOC-POST, post de control în regiunile de menținere a păcii.

BLOG POLITIC, sursă informațională.

BLOGGER POLITIC, redactor al unui blog politic.

BOICOT, sistare organizată (totală sau parțială) a relațiilor cu o persoană, cu o organizație sau cu un stat în semn de protest față de anumite acțiuni ale sale; Boicot politic.

BOLȘEVISM, curent marxist revoluționar de gândire politică în mișcarea muncitorească internațională.

BONAPARTISM, una dintre formele dictaturii contrarevoluționare a marii burghezii, ce se sprijină pe clica militaristă și manevrează în condițiile echilibrului nestabil al forțelor de clasă. Bonopartismul a apărut în Franța în perioada dictaturii lui Napoleon I Bonaparte.

BRACONAJ, (fr. braconnage), vânat (pescuit) în locuri interzise sau în perioada când vânatul (pescuitul) este interzis.

BRAINSTRUST, grup de experți numiți să sfătuiască un guvern sau un politician.

BREVET DE INVENȚIE, document eliberat la cererea autorului, prin care se confirmă faptul invenției, precum și dreptul exclusiv acordat autorului asupra acesteia.

BRIEFING, eveniment în timpul căruia organizatorul aduce la cunoștința celor prezenți diverse informații.

BROKER, agent de bursă, care, în mod profesionist, mediază în domeniul achiziției și vânzării de bunuri și valori mobiliare, asigurări și alte operațiuni pe bursă, mărfuri și schimburi valutare și, uneori, și la încheierea de contracte de asigurare, transport de marfă, locuințe și alte contracte.

BUGET DE STAT, evidența veniturilor și repartizarea lor pe categorii de cheltuieli dintr-o anumită perioadă (de obicei un an) ale unui stat.

BUGET LOCAL, evidența veniturilor și repartizarea lor pe categorii de cheltuieli dintr-o anumită perioadă (de obicei un an) la nivel local.

BULA DE AUR A LUI CAROL IV (1356), document de stat, prin care s-a stabilit locul și modul de alegere a împăratului german de către principii electori.

BULĂ, (lat. bulla), în Evul Mediu, o pecete de metal, care servea pentru întărirea actelor de stat, iar apoi o capsulă, în care se păstra pecetea; denumirea unui act, a unui decret important; mesaj emis de un împărat sau de papa de la Roma, ce conține o adresă, un decret sau un ordin.

BULETIN DE VOT, instrument de exprimare a votului.

BUN PUBLIC, categorie specială de bunuri (sau servicii).

BUNDESRAT, camera superioară neeligibilă a parlamentului RFG.

BUNDESTAG, camera inferioară a parlamentului RFG. Deputații sunt aleși pe un termen de 4 ani.

BURGHEZ, în Evul Mediu, orășean, proprietar al unui atelier mic sau negustor mărunț; în capitalism, proprietar al mijloacelor de producție, persoană care face parte din clasa burgheziei.

BURGHEZIE, (it. borghesia, din germ. burg – oraș), clasa dominantă în viața economică și politică a societății capitaliste.

C

CABINET DE MINIȘTRI, denumire a guvernului în unele state (RM, România, Anglia, India ș.a.).

CABINET DIN UMBRĂ, o dublură neoficială a cabinetului neoficial/oficial.

CADASTRU FUNCİAR DE STAT, totalitate de informații privind statutul natural, economic și juridic al terenurilor, ce reflectă caracteristicile terenurilor în ceea ce privește caracteristicile sale naturale, economice, juridice și de altă natură; include date privind înregistrarea utilizării terenurilor, contabilitatea cantității și calității terenurilor, clasificare solului și evaluarea economică a terenurilor.

CADASTRU, sistem reglementat de informații geografice, privind poziția legală, firească, economică, eficientă și spațială a obiectelor ce trebuie înregistrate în sistemul nivelului corespunzător de management.

CADUCITATE, ineficacitatea unui act juridic ca urmare a survenirii unui eveniment ulterior încheierii lui.

CAER, (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), (1949-1991), organizație internațională de colaborare economică între statele socialiste.

CALIFICARE A UNEI INFRAȚIUNI, (lat. qualis – calitate și facio – fac), stabilirea exactă între semnele unei fapte comise periculoase și semnele unei infracțiuni săvârșite, conform legii penale.

CALIFICARE, nivel al cunoștințelor teoretice și practice din domeniul sau specialitatea relevantă, ce corespunde categoriei tarifare, gradului academic etc.

CALITATEA DE MEMBRU ASOCIAT, organizație bazată pe membrii asociației ce reunește persoane cu același interese.

CALOMNIE, (lat. calumnia – învinuire minciunoasă), infracțiune, care constă în răspândirea unor scorniri vădit mincinoase cu scopul de a compromite o persoană.

CAMARILĂ, (fr. camarilla, de la camara – cabinetul particular al regelui), clică din anturajul suveranului; favoriți ai unei persoane suspuse.

CAMBIE, (germ. wechsel – poliță, factură), efect de comerț, reprezentând un titlu de credit pe termen scurt, prin care emitentul, în calitate de debitor, se obligă să plătească necondiționat sau să dispună plata unei sume de bani creditorului, ca titular sau la ordinul acestuia, la o anumită dată ori la prezentarea înscrisului.

CAMERA DE LICENȚIERE, instituție care se ocupă cu eliberarea, prelungirea, reperfectarea, suspendarea, retragerea licențelor, gestionarea Registrului de licențiere.

CAMERA DEPUTAȚILOR, denumirea camerei inferioare eligibile a parlamentului din Italia, România, Iordania, Mexic, Nicaragua, Peru ș.a.

CAMERA LORZILOR, denumirea camerei superioare neeligibile, a Parlamentului din Anglia.

CAMERA REPREZENTANȚILOR, denumirea camerei inferioare a Parlamentului din Uniunea Australiei, Belgia, Columbia, Liberia, SUA, Ceylon, Japonia ș.a.

CAMERALISTICĂ, (germ. kameralistik – gestionarea tezaurului și visteriei statului), științe camerale, denumire a domeniilor științifice, a disciplinelor în sec. al XVIII-XIX-lea. Termenul provine din Germania pentru a defini totalitatea de cunoștințe cu privire la gestionarea proprietății statului.

CAMERĂ POPULARĂ, denumirea organului suprem reprezentativ al puterii de stat din Republica Democrată Germană; camera inferioară a Parlamentului din India.

CAMERĂ, sală specială în diferite instituții publice și de stat, în special în autoritățile de justiție; spații din închisori pentru întreținerea prizonierilor; Camera Parlamentului, instanței, instituției.

CAMPANIE ELECTORALĂ, activitate de propagandă care are drept scop încurajarea alegătorilor să voteze un candidat (mai mulți candidați sau lista acestora), împotriva lui (lor) sau împotriva tuturor candidaților (listele lor); Campanie politică.

CANCELAR, șeful guvernului din Germania și Austria (Bundeskanzler); în statele feudale ale Europei medievale, cel mai înalt funcționar, care a condus cancelaria regală și arhiva, a păstrat sigiliul statului.

CANCELARIA DE STAT, aparatul administrativ al organelor de stat.

CANCELARIE, (Birou), subdiviziune a organizației sau în cazul unui funcționar responsabil de păstrarea evidenței, corespondența oficială, înregistrarea documentației; într-un sens mai restrâns, numele mai multor instituții ale statului.

CANDIDAT, pretendent la mandatul de deputat, consilier; Candidat-clonă, candidat pasiv.

CANON, regulă, model, prescripție-normă; în creștinism, regulă a bisericii, un concept cheie al dreptului canonic.

CAPACITATE DE APĂRARE A STATULUI, forțe și mijloace militare care asigură integritatea și independența unui stat.

CAPACITATE DELICTUALĂ, capacitate a unei persoane de a suporta responsabilitatea legală pentru vătămarea cauzată de acțiunile sale ilicite, ce se exprimă în capacitatea subiectului de a-și conștientiza în sine actul și rezultatele sale dăunătoare, de a fi responsabil pentru acțiunile sale ilegale și de a purta responsabilitatea legală pentru acestea.

CAPITAL POLITIC, avantaje obținute de un actor politic în urma unor demersuri publice.

CAPITALISM MONOPOLIST DE STAT, formă de existență a capitalismului monopolist, caracterizată prin îngemănarea forței statului cu forța monopolurilor.

CAPITALISM POPULAR, teoria sau sistemul care se bazează pe ideea că toată lumea într-o societate ar trebui să aibă posibilitatea de a deține proprietăți și acțiuni la companii.

CAPITALISM, sistem social-economic și politic-ideologic bazat pe proprietatea privată, piața liberă și libertatea de acțiune.

CAPITULARE, încetare completă și finală a rezistenței de către una dintre părțile în război, predarea totală sau parțială a forțelor armate în conflictul armat.

CAPITULAȚIE, (Predare) (lat. capitulatio – acord privind anumite clauze), tratate inegale, ce stabileau un regim privilegiat pentru străini în comparație cu cetățenii statului gazdă.

CAPUL FAMILIEI, persoană la întreținerea căreia se află membrii inapți pentru muncă ai familiei.

CARANTINĂ, regim legal ce prevede un sistem de măsuri de stat pentru protejarea oamenilor, animalelor, plantelor, alimentelor, altor produse vegetale și animale, mărfurilor etc.

CARCERĂ, într-o serie de țări, cameră specială întunecoasă în formă de dulap, în închisori, pentru pedepsirea temporară a deținuților.

CARICATURĂ POLITICĂ, desen, ilustrație care satirizează o personalitate publică.

CARTA AFRICANĂ A DREPTURILOR OMULUI ȘI POPOARELOR DIN 1981, convenție regională internațională ce a devenit baza codificării drepturilor omului și ale popoarelor pe continentul african.

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE, document oficial al UE.

CARTA EUROPEANĂ A AUTONOMIEI LOCALE 1985, actul Consiliului Europei, ce include experiența europeană concentrată de creare a unui sistem eficient de guvernare locală și regională ca unul dintre pilonii principali ai sistemului democratic al statului.

CARTA EUROPEANĂ A ENERGIEI, document internațional elaborat la propunerea făcută de prim-ministrul Olandei, Ruud Lubbers, la Summitul UE de la Dublin, în iunie 1990, în scopul de a crea o viitoare bază pentru dezvoltarea cooperării dintre statele euro-asiatice în sectorul energetic.

CARTA EUROPEANĂ A LIMBILOR REGIONALE ȘI A LIMBILOR MINORITĂȚILOR 1992, actul Consiliului Europei privind protejarea limbilor istorice regionale sau minoritare ale Europei, unele dintre ele fiind în pericol de dispariție.

CARTA MARE A LIBERTĂȚII 1215, (lat. Magna Carta sau Magna Carta Libertatum), document al dreptului feudal englezesc, ce a pus începutul în noile procese constituționale europene.

CARTA PRIVILEGIILOR DVORENIMII, (Жалованная грамота дворянству), din 1785, act legislativ promulgat de Ecaterina II pentru consolidarea dictaturii dvorenimii iobăgiste.

CARTA SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE GLOBALE DE LA OKINAWA, prevede stabilitatea societății informaționale la nivel mondial, se bazează pe stimularea dezvoltării valorilor umane ale democrației, cum ar fi fluxul liber de informații și cunoștințe, toleranța reciprocă și respectul pentru diversitate.

CARTĂ, în Evul Mediu, act destinat a consemna unele privilegii și libertăți fundamentale ale unor clase sau pături sociale și a servi drept constituție unui stat.

CARTE BLANCHE, autoritate necondiționată; Putere discreționară deplină.

CARTEL POLITIC, formă de asociere politică.

CASA COMUNĂ EUROPEANĂ, campanie de informare și comunicare anuală, organizată de Reprezentanța Comisiei Europene.

CASARE, formă de exercitare procesuală a dreptului de apel împotriva hotărârilor și deciziilor unei instanțe de fond care nu a intrat în vigoare.

CASUS BELLI, acțiune militară sau politică, ce poate declanșa un război.

CASUS FOEDERIS, (lat. casus foederis – caz de alianță), termen diplomatic, condiție a unui tratat internațional, a cărui implementare este bazată pe îndeplinirea de către părți a obligațiilor luate.

CATEGORII DE FUNCȚII PUBLICE, ierarhizare a funcțiilor publice în funcție de complexitatea obligațiilor de serviciu și remunerare.

CATOLICISM, confesiune religioasă.

CAUCUS, întâlnire a susținătorilor sau a membrilor unui partid sau mișcare politică.

CAUȚIUNE JUDICIARĂ, sumă de bani ce trebuie depusă de una din părțile procesului, cu titlul de garanție, pentru a acoperi eventualele pagube ce ar rezulta din luarea unor măsuri, la cererea sa, împotriva celeilalte părți.

CAUȚIUNE, sumă de bani depusă pentru garantarea executării de către debitor a unei obligații.

CAZ ÎN DREPT, eveniment ocazional care a provocat unele vătămări.

CAZIER JUDICIAR, fișă de evidență în care organele judiciare consemnează toate condamnările penale ale unei persoane.

CĂIMĂCĂMIE, formă de guvernământ provizoriu instituită în timpul cât tronul rămânea vacant sau pe timpul absenței domnului.

CĂLĂU, executorul sentinței judecătorești pentru cei condamnați la moarte și alte tipuri de pedepse fizice.

CĂPITAN DE ȚINUT, reprezentantul oficial al domniei în teritoriu.

CĂRȚI METRICE, set de acte specifice de înregistrare bisericească și civilă, ce atestă evenimentul (fapt) de botez (naștere), nuntă (căsătorie), înmormântare (deces) a persoanelor, sub formă de înregistrări în cărțile respective.

CĂRȚI VERZI, (Green paper), documente ale Comisiei Europene, constând în scopul de a stimula discuțiile și de a începe procesul de consultare la nivel european pe un anumit subiect.

CĂSĂTORIE, formă de relații dintre bărbat și femeie, condiționată din punct de vedere istoric, sancționată și reglementată de societate.

CENS, rentă funciară pe care o plătea seniorului feudei de care depindea oricine intra în posesia unei moșteniri.

CENTRALISM DEMOCRATIC, metodă de luare a deciziilor colective într-o organizație.

CENTRALIZARE, proces de formare a unor mari capitaluri prin unirea capitalurilor mai mici.

CENTRISM, curent politic oportunist conciliatorist, ivit înainte de Primul Război Mondial în interiorul partidelor social-democratice ale Internaționalei a II-a, care, sub pretextul adoptării unei poziții de mijloc între burghezie și proletariat, subordona interesele burgheziei.

CENTRUL PENTRU DREPTURILE OMULUI DIN MOLDOVA, (OMBUDSMAN), instituție similară institutelor europene și internaționale ale ombudsmanilor, care funcționează din aprilie 1998. Avocații parlamentari își desfășoară activitatea în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova (CpDOM) și sunt numiți în funcție de către Parlamentul RM pentru un mandat de 5 ani; Avocatul Poporului.

CENZOR, persoană aleasă de adunarea generală a unei societăți comerciale pentru a face verificarea conturilor prezentate de administrator.

CENZURĂ POLITICĂ, metodă de supraveghere de stat asupra vieții publice.

„**CER DESCHIS**”, tratat internațional ce reglementează desfășurarea zborurilor de observare pe teritoriile țărilor participante.

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ, cererea depusă cu respectarea tuturor condițiilor.

CERTIFICAT DE ACREDITARE, document oficial sau set de documente oficiale care confirmă acordarea acreditării pentru un domeniu definit.

CERTIFICAT, document oficial emis de organele de stat și care atestă orice fapt de drept, în special, despre absolvirea unei instituții de învățământ secundar general.

CESIUNE DE CREANȚĂ, contractul prin care creditorul, numit cedent transmite cesionarului o creanță împotriva unui terț (debitor).

CESIUNE, termen folosit în legislația internațională pentru transferul dreptului de suveranitate asupra unor teritorii.

CETĂȚEAN, (în drept), persoană fizică al cărei statut juridic este determinat de relația juridică a acestuia cu un anumit stat, rezident al unui anumit teritoriu al unui stat sau al unei țări. **Vezi Cetățenie; Capacitate de exercițiu; Capacitate de folosință; Persoană fizică.**

CETĂȚENI STRĂINI, persoane care se află pe teritoriul unui anumit stat, fără cetățenia acestuia.

CETĂȚENIE MONDIALĂ, idee globalistă a drepturilor și responsabilităților civice ale unui cetățean ca membru al unei societăți globale care își pune apartenența la comunitatea mondială deasupra apartenenței sale la o națiune sau localitate.

CETĂȚENIE, apartenența unei persoane fizice la un stat, cu extinderea asupra ei a drepturilor și îndatoririlor prevăzute prin legislația statului respectiv, relație juridică permanentă a unei persoane cu statul, manifestată în drepturile și obligațiunile lor reciproce; Cetățenie activă, cetățenie dublă.

CEZARISM, guvernare despotică, sprijinită pe armată.

CHARISMĂ, har divin, farmec personal.

CHARISMĂ, calitate care permite posesorului ei să-și exercite ascendentul sau autoritatea asupra unui grup.

CHIETISM, doctrină ce preconiza contemplația mistică și nega importanța practicilor rituale și a faptelor bune în vederea mântuirii.

rii; p. ext. orice doctrină care recomandă dobândirea liniștii sufletești prin adoptarea unei atitudini pasive și contemplative față de lume.

CHELTUIELI DE JUDECATĂ, noțiunea și felurile cheltuielii de judecată.

CHESTOR, (lat. quaestor – literal, cel care caută), în Roma antică, persoană oficială care ocupa diferite funcții administrative, judecătorești sau financiare.

CHEZAȘ, în Moldova medievală, persoană care își lua răspunderea pentru cineva în fața administrației domnești. Dacă persoana, pentru care s-a pus chezășie, se înlătura de la achitarea unei dări, datorii sau amenzi, chezașul era obligat să plătească suma respectivă.

CHITANȚĂ, recipisă oficială de formă stabilită, prin care se certifică primirea banilor, documentelor, valorilor.

CIRCUMSCRIȚIE ELECTORALĂ, unitate teritorială formată pentru organizarea alegerilor în organele reprezentative ale statului, în conformitate cu normele stabilite de legi.

CIRCUMSTANȚE AGRAVANTE, în dreptul penal, împrejurări ce imprimă un grad de pericol social mai mare infracțiunii și infractorului, implicând sancțiuni mai aspre.

CIRCUMSTANȚE ATENUANTE, în dreptul penal, împrejurări care imprimă un grad de pericol social mai mic faptei penale și infractorului, implicând sancțiuni mai blânde.

CIRCUMSTANȚE EXCEPȚIONALE, autorizația de rezidență pentru circumstanțe excepționale se acordă persoanelor care colaborează cu autoritățile administrației, polițienești, fiscale sau judiciare.

CITAȚIE (lat. citatio), anunț, ordin, somație, act oficial (făcut în scris) prin care o persoană este chemată să se prezinte la termenul fixat în fața unei instanțe judecătorești sau unei autorități.

CLASA CREATOARE, forța motrice a dezvoltării economice a orașelor post-industriale din SUA.

CLASĂ INFERIOARĂ, „fundul social” sau subclasa. Cel mai adesea, un număr dintre ei sunt recrutați dintre alcoolici cronici, foști deținuți, persoane fără adăpost etc.

CLASĂ, grup social distinct; Clasă socială, clasă muncitoare.

CLASE DE MOȘTENITORI, categorie de persoane aflate în relație de rudenie apropiate cu defunctul, care sunt chemate la succesiunea lui în ordinea stabilită de lege.

CLASIFICARE, (fr. classification, din lat. classis – clasă, trup și facere – a face), operație logică, prin care obiectele sunt grupate în clase pe baza unui anumit criteriu.

CLASOCRAȚIE, formă de guvernare.

CLAUZA DE HARDSHIP, este o clauza de impreviziune.

CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE, într-un acord internațional, un stat recunoaște altui stat, de exemplu în relațiile de credit, financiare, bilaterale de licență, de import și export, aceleași avantaje și privilegii pe care le-a acordat ori le va acorda oricărui alt stat.

CLAUZĂ ABUZIVĂ, clauză contractuală care, nefiind negociată în mod individual cu consumatorul, prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract, creează, în detrimentul consumatorului, contrar cerințelor de bună-credință, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract.

CLAUZĂ CONTRACTUALĂ, clauză negociată.

CLAUZĂ, dispoziție specială dintr-un tratat (acord) internațional, care implică o varietate de dispoziții și condiții speciale: acordarea regimului de cea mai mare facilitare în comerț, schimbarea profundă a circumstanțelor, jurisdicția obligatorie a unei autorități judiciare internaționale etc.

CLEPTOCRAȚIE, guvern corupt.

CLERICALISM, curent și doctrină politică.

CLIENT (lat. cliens – protejat), în Roma antică, om liber aflat sub protecția unui aristocrat (patron); persoană care face comandă, cum-părător permanent, cu care o organizație de credit, comercială sau industrială întreține relații de afaceri; persoană care încredințează conducerea afacerilor sale unui avocat, notar ș.a.

CLUBUL DE LA ROMA, organizație de tip bazin gândirist (reuniune de creiere – Think tank) și o denumire simbolică pentru o organizație al cărei scop este să supună atenției întregii lumi diverse aspecte referitoare la viitorul planetei.

CNIGA, (din sl. – книга), denumire a actelor publice sau private în diplomația slavo-moldovenească.

COABITAT POLITIC, alianță politică a două sau mai multe organizații.

COALIȚIA ANTITERORISTĂ, coaliție internațională instituită sub egida SUA în septembrie-octombrie 2001 ca răspuns la actul terorist din 11 septembrie 2001 pentru a lupta cu Al-Qaeda și alte organizații teroriste din Afganistan.

COALIȚIE, între deputați, partide, state.

COD, (lat. codex – tăbliță de scris, carte, culegere de legi), culegere sistematizată de norme juridice; totalitatea normelor etice și a regulilor de conduită; culegere de reguli privitoare la un anumit domeniu de activitate; act legislativ sistematic ce reglementează o sferă identică a relațiilor publice.

COD AL DREPTULUI CANONIC, (lat. Codex Iuris Canonici), codificare a normelor juridice ale dreptului canonic guvernate de Biserica Catolică.

COD AL MONUMENTELOR ISTORICE ȘI CULTURALE ALE UCRAINEI, document oficial de stat și științific unde sunt incluse toate monumentele istorice și culturale ce sunt sau ar trebui să fie sub protecția statului.

COD DE LEGI, formă universală de sistematizare a legislației ce vizează îmbunătățirea reglementării legale a relațiilor publice, asi-

gurarea unei stabilități și accesibilități mai mari a legislației, consolidarea statului de drept și consolidarea culturii juridice a cetățenilor.

CODEX, manuscris vechi (primele secole după Hristos), care avea forma de carte; în Evul Mediu, cod de legi.

CODICELE VORONEȚEAN, manuscris de texte religioase, una dintre primele traduceri (sfârș. sec. al XV-lea) din limba slavonă în limba română.

CODIFICARE, formă de sistematizare a legislației în vigoare pe fiecare ramură a dreptului în parte.

CODIFICAREA LEGISLAȚIEI, tip special de sistematizare a legislației, care se realizează prin reformarea și reducerea procesului de reglementare a normelor de drept conținute în diverse acte juridice de reglementare, într-un sistem logic bazat pe știință, armonizat logic și prin crearea unui nou act juridic unic pe această bază.

CODIFICAREA LUI IUSTINIAN (lat. corpus juris civilis – corp de drept civil), denumire modernă a rezumatului dreptului civil roman, încheiată în 528-534 în timpul împăratului bizantin Iustinian I.

CODUL CALIMACHI, (Condica civilă a Principatului Moldovei), legiuire promulgată în 1817 de către domnul Moldovei Scarlat Calimachi; monument al dreptului Evului Mediu.

CODUL CĂSĂTORIEI ȘI FAMILIEI AL RSSM, act legislativ care reglementează relațiile de familie. Aprobabil de Sovietul Suprem al RSSM la 26 decembrie 1969.

CODUL CIVIL AL RSSM, act legislativ unitar, în care sunt sistematizate normele dreptului civil, intrat în vigoare pe teritoriul RSSM de la 1 iulie 1965.

CODUL CIVIL GENERAL AL AUSTRIEI 1811, Codul de drept civil, în vigoare din 1 ianuarie 1812, în vigoare în Imperiul Austriac, inclusiv în Galiția și Bucovina.

CODUL CU PRIVIRE LA ȘTIINȚĂ ȘI INOVARE, document de reglementare a activităților în domeniile cercetării și inovării,

inclusiv procesul de elaborare și implementare a politicilor, evaluarea organizațiilor, confirmarea și recunoașterea titlurilor științifice și științifico-didactice.

CODUL DE LEGI AL LUI ANDRONACHI DONICI, culegere de legi, întocmită de juristul moldovean Andronachi Donici pe baza dreptului feudal bizantin, obiceiului pământului și practicii judiciare locale.

CODUL EDUCAȚIEI, lege ce reglementează domeniul.

CODUL FUNCİAR AL RSSM, act legislativ unitar care reglementează relațiile agrare în RSSM.

CODUL LUI BISMARCK, legea civilă cea mai mare și fundamentală din Germania. Dezvoltat și adoptat în epoca Kaiser, la sfârșitul „secolului legal”, este valabil cu modificări și completări până în prezent.

CODUL LUI NAPOLEON, sau Codul civil francez, a fost realizat în vremea Primului Imperiu Francez sub îndrumarea lui Napoleon I. Codul acorda o atenție și o importanță deosebită organizării familiei urmărind să facă din familie celula de bază a vieții sociale.

CODUL LUI TEODOSIU, prima culegere oficială a edictelor promulgate de împărații romani, alcătuită din ordinul lui Teodosiu II, împărat al Imperiului Roman de Răsărit (408-450).

CODUL PENAL AL RM, (CP), act legislativ unitar, în care sunt sistematizate normele de drept penal în vigoare pe teritoriul RM.

COLABORAȚIONISM, atitudine sau politică de trădare a intereselor propriei țări, specifică celor care au colaborat cu ocupanții străini.

COLECTIVISM, Colegialitate, principii ale managementului, conducerea nu este exercitată de o singură persoană, ci de un grup de persoane cu drepturi egale în soluționarea problemelor; în sens larg, o formă de luare a deciziilor ce ține cont de opinia colectivă, utilizează metoda discuției publice.

COLEGIU ELECTORAL, corpul de deputați sau consilieri locali.

COLEGIU, organ colectiv de lucru.

COLIZIUNE, (lat. *collisio*, de la *collidere* – a se ciocni), ciocnire violentă între două corpuri care se mișcă unul spre altul; Izbire, lovire.

COLIZIUNE A ACTELOR NORMATIVE, conflict juridic, contradicție dintre prescripțiile legale ale actelor relevante, care se manifestă prin diferențe în procesul de reglementare a relațiilor sociale similare.

COLOANA A CINCEA, grup de oameni, ostili statalității, unde locuiesc.

COLON, în Roma Antică, țăran care lua în arendă o suprafață de teren, de la un proprietar.

COLONIALISM INTERN, efecte inegale ale dezvoltării economice la nivel regional.

COLONIALISM, sistem de expansiune colonială.

COLONIE, stabilirea cetățenilor în afara țării proprii; teritoriu sau țară lipsită de independență, fiind sub autoritatea unui alt stat (metropolă), teritoriu dependent sub autoritatea unui stat străin, fără putere politică și economică independentă, guvernat pe baza unui regim special.

COLONIZARE, acțiunea de a coloniza.

COMBATANT, (fr. *combatant* – persoană care conduce o luptă; războinic, luptător), persoane care sunt membre ale forțelor armate ale unei părți la un conflict armat.

COMENTARIU, în jurisprudență, interpretarea conținutului legilor, regulamentelor, tratatelor internaționale etc.

COMERCIANT, orice persoană fizică sau juridică (vânzător sau furnizor de mărfuri, prestator de servicii), indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, care, în cadrul contractelor

reglementate de prezenta lege, acționează în scopuri legate de activitatea sa de întreprinzător sau de activitatea sa profesională.

COMINTERN, organizație subversivă, finanțată de URSS, cu filiale în statele capătaliste.

COMISAR SUPERIOR PENTRU BASARABIA ȘI BUCOVINA, funcție administrativă în Regatul României cu rang de Ministru de Stat.

COMISARUL SUPREM ONU PENTRU REFUGIAȚI, oficial din cadrul ONU, conducătorul Agenției ONU pentru Refugiați. Scopul principal este apărarea drepturilor și bunăstarea refugiaților.

COMISARUL SUPREM ONU PENTRU DREPTURILE OMULUI, oficial pentru apărarea drepturilor omului din cadrul ONU.

COMISIA DE LA VENEȚIA, vezi **Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept**.

COMISIE ADMINISTRATIVĂ, examinarea cazurilor cu privire la faptele stabilite prin lege.

COMISIE DE ARBITRAJ, instituție permanentă de arbitraj, fără personalitate juridică, independentă.

COMISIE DE MEDIERE, comisia consultativă a organizațiilor din domeniul medierii.

COMISIE EUROPEANĂ PENTRU DEMOCRAȚIE PRIN DREPT, Comisia de la Veneția, organism consultativ pentru Consiliul Europei, fondată în 1990, joacă un rol principal în armonizarea constituțiilor țărilor europene la standarde unice.

COMISIE EUROPEANĂ, organism al UE împuternicit cu puteri de inițiativă, punere în aplicare, gestionare și control (supraveghează punerea în aplicare a acordurilor și salvagardarea intereselor comunității).

COMISIE PARITARĂ, comisia constituită pentru mai multe autorități sau instituții publice.

COMISIE PARLAMENTARĂ, organe de lucru ale Parlamentului, înființate pentru efectuarea activității Parlamentului.

COMISIE, organism înființat să îndeplinească anumite funcții sau să îndeplinească aranjamente organizaționale adecvate; în dreptul civil – un acord prin care o parte (mijlocitorul) se angajează, în numele celeilalte părți (comitentul), prin recompensă, să efectueze una sau mai multe tranzacții în numele său, dar din contul comitentului.

COMISIE, colectiv având sarcina de a coordona sau de a sprijini o anumită activitate; organizație internațională sau organ al unei organizații internaționale.

COMISII PERMANENTE ALE SOVIETULUI SUPREM AL RSSM, organe formate pentru examinarea preliminară și pregătirea chestiunilor de competența Sovietului Suprem al RSSM.

COMITET, autoritate de stat cu competență specială; organ permanent al Parlamentului sau una dintre Camerele Parlamentului; organism internațional sau organismul organizațiilor internaționale.

COMITOLOGIA UE, proces prin care legislația UE este modificată sau ajustată și are loc în cadrul prezidate de Comisia Europeană.

COMPETENȚĂ, totalitate de forme oficiale sau juridice sau nelegale de drepturi și îndatoriri; Competența civică, competență generală, competență jurisdicțională.

COMPLEX MILITAR-INDUSTRIAL, alianță informală între armata unei națiuni și industria de apărare care o aprovizionează, văzută împreună ca un interes personal care influențează politica publică.

COMPLICE AL INFRAȚIUNII, formă de participare penală ce presupune înlesnirea ori ajutorarea materială ori morală a infracțiunii.

COMLOT POLITIC, înțelegere secretă a câtorva persoane asupra unor acțiuni comune îndreptate împotriva vieții sau siguranței unei persoane sau unui grup de persoane, unui guvern sau stat, unei clase sociale etc.

COMPONENTĂ A INFRAȚIUNII, totalitatea acțiunilor calificată drept faptă prejudiciabilă.

COMPORTAMENT ETNOPOLITIC, mod de a acționa specific național.

COMPORTAMENT POLITIC, mod de a acționa politic.

COMPROMIS POLITIC, acord ce prevede cedări reciproce în plan politic.

COMUNĂ, subdiviziune administrativă, care include cel puțin două localități vecine.

COMUNICAT, anunț oficial privind progresele și consecințele negocierilor dintre oamenii de stat și persoanele publice, delegațiile în relațiile internaționale.

COMUNISM UTOPIC, ansamblul doctrinelor premarxiste privind o societate întemeiată pe desființarea proprietății private și pe egalitatea socială și economică.

COMUNISM, sistem social, politic și economic constituit pe principiul abolirii proprietății private și al instaurării proprietății colective asupra mijloacelor de producție și de schimb; Comunism liberal, comunism militar, comunism ortodox, comunitarism.

COMUNITATE, grup de oameni uniți de o comunitate de poziție, interese, care își fixează anumite obiective comune; Comunitate mondială, comunitate transcontinentală.

COMUNITATEA CARAIBELOR, asociație regională comercială și economică din Caraibe.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE (engl. European Atomic Energy Community), Euratom, EAEC, organizație internațională ce promovează dezvoltarea și cercetarea energiei nucleare, crearea unei piețe europene comune pentru combustibilul nuclear, controlul producției nucleare și dezvoltarea de tehnologii nucleare, în scopuri pașnice în cadrul standardelor comune de securitate.

COMUNITATEA STATELOR INDEPENDENTE, CSI, asociație de state cu sediul la Minsk, creată în urma conferințelor de la Brest (8 decembrie 1991), Așhabad (12 decembrie 1991) și Alma-Ata (21 decembrie 1991). La Brest, tratatul de înființare a fost semnat de cele trei mari state slave: Federația Rusă, Belarusia și Ucraina și s-a stabilit că Uniunea Sovietică își încetează existența ca subiect de drept internațional. Ulterior au aderat Armenia, Azerbaidjan, Moldova, Kazahstan, Kârgîzstan, Tadjikistan, Uzbekistan, Turkmenistan. La Alma-Ata a fost creat un Consiliu al șefilor de state și un Consiliu al șefilor de guverne.

CONCEDIU, perioadă legală acordată angajaților pe parcursul anului pentru odihnă, recuperare, sănătate, satisfacerea altor nevoi și interese vitale cu eliberarea de la muncă.

CONCESIE, îngăduință, cedare față de cineva, renunțare (la ceva) în folosul sau în interesul altuia.

CONCESIUNE, raporturi juridice ce apar între stat în persoana organismelor sale autorizate și antreprenori, companii străine sau alte persoane juridice (concesionari).

CONSILIERE, politică de împăcare; consiliere națională.

CONCLAV, adunare pentru alegerea unui papă.

CONCORDAT, acord între Papa în calitate de șef al Bisericii Catolice și guvernul unui anumit stat cu privire la statutul și activitățile Bisericii Catolice, drepturile și privilegiile acesteia.

CONCURS DE INFRAȚIUNI, formă a pluralității de infracțiuni, care particularizează două sau mai multe fapte condamnabile penal.

CONCURS PENTRU OCUPAREA UNUI POST VACANT, competiție ce vizează determinarea celor mai buni participanți, a celor mai bune abilități etc.; procedură specială pentru recrutarea anumitor funcții în conformitate cu decizia organului colegial (de exemplu, consiliul academic), concurență (comisia de concurență de stat) etc.).

CONDOMINIUM, (din lat. cumcon – împreună cu și dominium – suveranitate), în dreptul internațional, proprietate comună și administrarea aceluiași teritoriu de către două sau mai multe state, exercitarea în comun de către două sau mai multe țări a puterii de stat asupra aceluiași teritoriu.

CONDUITĂ POLITICĂ, metode și forme de comportament în domeniu.

CONFEDERAȚIE, asociație de state independente sau unități teritoriale autonome, constituită în baza unui acord special.

CONFERINȚA DE LA HAGA, (15.06.1922 –19.07.1922), a fost convocată pe baza hotărârii Conferinței de la Genova.

CONFERINȚA DIN CRIMEEA, (1945), Conferința de la Ialta, conferință a conducătorilor celor trei puteri aliate în cel de-al Doilea Război Mondial: I.V. Stalin (URSS), F.D. Roosevelt (SUA), W. Churchill (Marea Britanie).

CONFERINȚELE (convențiile) DE LA HAGA PRIVIND DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR 1899, 1907, convențiile internaționale privind legile și practicile războiului, incluse în setul de reguli de drept internațional umanitar.

CONFERINȚELE PUGWASH, for internațional antirăzboinic.

CONFIDENȚIALITATEA URMĂRIRII PENALE, proceduri juridice, ce au la bază prezumția nevinovăției.

CONFISCARE SPECIALĂ, măsură de siguranță cu caracter patrimonial care constă în trecerea în patrimoniul statului a anumitor lucruri.

CONFISCAREA AVERII, mod de excludere legală ce se aplică mai multor domenii de drept.

CONFLICT ARMAT, formă de soluționare a conflictelor, folosind mijloacele de luptă armată, în care statele nu intră într-o stare de „război”.

CONFLICT DE LEGI, neconcordanță între diferite legi.

CONFLICTOLOGIE, domeniu de cercetare și soluționare a conflictelor; Conflict politic, conflict etnic, conflict etno-politic, conflict internațional, conflict înghețat, conflict latent, conflict militar-politic, conflictul memoriei.

CONFRUNTARE POLITOLOGICĂ, utilizarea de către un partid a mijloacelor politice pentru a obliga un adversar să acționeze pe baza propriei sale intenții ostile; Confruntare politică.

CONGRES, (lat. congressus – întâlnire), întrunire, consfătuire; organul suprem de conducere al unui partid; în SUA și în unele state din America Latină, denumirea organului legislativ (Parlamentul); în unele țări, denumirea partidelor politice (de ex. Congresul Național Indian).

**CONGRESELE DE DEPUTAȚI AI ȚĂRANILOR DE PE FRON-
TUL ROMÂN**, întruniri ale reprezentanților soldaților țărani ai Armatei Țariste Ruse de pe Frontul românesc în anii 1917-1918.

CONGRESUL DE LA BUCUREȘTI, întreveneri ale reprezentanților Rusiei și Turciei, care au avut loc între 29 octombrie 1772 și 9 martie 1773 în scopul de a pune capăt războiului, care începuse în 1768.

**CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIO-
NALE ALE EUROPEI**, for internațional în domeniu.

CONJECTURĂ, părere bazată pe ipoteze sau pe presupuneri; Presumție, supoziție.

CONJUNCTURĂ ECONOMICĂ, stare a economiei într-o perioadă dată, văzută în ansamblu ca rezultat al interacțiunii dintre elementele ei constitutive.

CONJUNCTURĂ POLITICĂ, situație politică.

CONSATITUȚIONALISM ENGLEZ, sistem constituțional de guvernare bazat pe supremația parlamentului și dreptului.

CONSENS, luarea și adoptarea deciziilor colegiale nu se face prin vot la câștigarea avizului majorității, ci prin acordul asupra poziți-

ilor și găsierea unei formulări acceptabile pentru toate părțile implicate în discuția problemei.

CONSENS POLITIC, acord politic.

CONSERVATORISM, teorie și doctrină politică.

CONSILIER, membru al Consiliului municipal, adunării de zemstvă (județeană și de provincie) în Rusia țaristă (inclusiv în Ucraina).

CONSILIERE, orice formă de asistență cu privire la conținutul sau structura sarcinii, cu condiția ca consultantul să nu fie singurul responsabil pentru executarea acestora.

CONSILIU COMUNAL, autoritate administrativă autonomă deliberativă, compusa din primar și consilieri aleși în condițiile legii pe o perioadă de 4 ani.

CONSILIU DE ADMINISTRAȚIE, comitet (reprezentând de obicei numai pe marii acționari) însărcinat cu conducerea unei societăți industriale sau comerciale pe acțiuni.

CONSILIU DE ASISTENȚĂ ECONOMICĂ MUTUALĂ, organ format din reprezentanți ai Uniunii Sovietice și ai țărilor de democrație populară, care are drept scop coordonarea activității economice a țărilor din lagărul democrat, pe baza ajutorului reciproc.

CONSILIU DE MINIȘTRI, totalitatea miniștrilor îndeplinind funcția de organ al puterii executive; Guvern.

CONSILIU DE STAT, (în unele state) organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă.

CONSILIU ECONOMIC ȘI SOCIAL, organ consultativ în stabilirea strategiilor și politicilor economice și sociale, în aplanarea stărilor conflictuale la nivel de ramură.

CONSILIU JUDEȚEAN, autoritate a administrației publice locale.

CONSILIU LOCAL, autoritate a administrației publice locale.

CONSILIU RAIONAL, autoritate a administrației publice locale.

CONSILIU, colectiv organizat, cu sarcini de conducere, de administrare sau de avizare etc. a activității unei organizații, firme, societăți comerciale, instituții etc.

CONSILIUL ASIA-PACIFIC, (ASPAC), asociație politică și economică regională a țărilor din Orientul Îndepărtat și Pacificul de Vest cu sediul central în Bangkok, Thailanda, care a activat în perioada 1966-1975.

CONSILIUL ATLANTIC AL SUA, organizație nonguvernamentală care studiază relațiile politice, sociale, militare și culturale dintre SUA, Canada și țările UE.

CONSILIUL EUROPEI, întâlniri periodice ale șefilor de stat sau de guvern ale statelor membre ale Uniunii Europene.

CONSILIUL SECURITĂȚII ONU, organ de lucru al adunărilor generale ONU.

CONSILIUL SUPREM DE APĂRARE A ȚĂRII, organ de lucru al președintelui țării.

CONSILIUL UE, corpul instituțiilor legislative ale Uniunii Europene.

CONSIMȚĂMÂNT, încuviințare, aprobare, asentiment.

CONSOLIDARE ECONOMICĂ, măsuri menite să sporească potențialul economic.

CONSOLIDARE, activități de fortificare a unor relații sociale, umane, politice sau economice; Consolidare interetnică, consolidare națională, consolidarea democrației.

CONSOLIDAREA TERENURILOR, măsuri de lichidare a parcelării excesive a terenurilor agricole.

CONSORȚIUL EUROPEAN PENTRU CERCETĂRI POLITICE, organ de lucru în domeniu.

CONSPIRAȚIE, în domeniul activității de investigare operativă, operațiune specială ce prevede secretul activităților de anchetă, in-

formații și contrainformații, utilizarea mijloacelor operaționale și operațional-tehnice de obținere a informațiilor.

CONSTITUȚIA LUI PILIP ORLIK, monument al gândirii politice și juridice ucrainene din secolul al XVIII-lea, a fost un act menit să reglementeze principalele probleme ale construirii statului în Ucraina după obținerea independenței în rezultatul războiului dus de coaliția statelor împotriva Rusiei.

CONSTITUȚIA RASSM, legea fundamentală a RASS Moldovenești. Prima Constituție a fost adoptată la 23 aprilie 1925.

CONSTITUȚIA RSSM, legea fundamentală a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești.

CONSTITUȚIA SUA 1787, legea fundamentală a SUA, a adoptată la 17 septembrie 1787.

CONSTITUȚIA URSS 1924, legea de bază a URSS, prima Constituție a URSS, aprobată de Congresul al II-lea al sovieticilor din URSS la 31 ianuarie 1924.

CONSTITUȚIA URSS 1936, legea de bază a URSS, Constituția a doua a Uniunii, aprobată la 5 decembrie 1936 de al 8-lea Congres extraordinar al sovietelor, URSS.

CONSTITUȚIA URSS 1977, legea de bază a URSS, a treia și ultima constituție a Uniunii Sovietice, adoptată la a 6-ea ședință extraordinară a Sovietului Suprem al URSS de legislatura a 9-a la 7 octombrie 1977.

CONSTITUȚIE, (din lat. *constitutio* – orânduire), legea fundamentală a statului, care consfințește orânduirea socială și de stat, ordinea normativă de organizare și exercitare a puterii de stat; totalitate de acte juridice scrise și surse cu caracter obișnuit ce reglementează sfera relațiilor de stat-politice de putere; lege de bază, un singur act normativ de cea mai mare putere sau mai multe astfel de acte; Constituție cutumiară.

CONSTITUȚIE APOSTOLICĂ, cel mai înalt instrument juridic al Vaticanului, emis de papă și conține reguli generale cu caracter permanent pentru toată sau o parte din Biserica Romano-Catolică.

CONSTITUȚIONALISM AMERICAN, regim constituțional de guvernare în SUA, bazat pe principii liberale, federale, republicane.

CONSTITUȚIONALISM, sistem de cunoaștere a caracterului politic și juridic, al cărui obiect este analiza istoriei și practicii dezvoltării constituționale a statului; mecanismul puterii de stat, limitat de constituție; un sistem politic bazat pe constituție și pe metodele constituționale de guvernare.

CONSTRÂNGERE FIZICĂ ȘI PSIHICĂ, aplicarea metodelor și forțelor de asuprire fizică sau psihologică a persoanei.

CONSUL, (lat. consul), în Roma antică în perioada republicii, titlu purtat de cei 2 magistrați supremi, care se alegeau anual; în Evul Mediu în orașele-state din Italia de Nord și Centrală, șef al guvernului; în Franța în perioada consulatului, titlu purtat de cele trei persoane; în perioada modernă – funcționar al unui stat numit într-un anumit district al altui stat cu acordul său pentru protejarea intereselor țării sale.

CONSULAT, perioadă în istoria Franței, cuprinsă între lovitura de stat a lui Napoleon Bonaparte de la 9 noiembrie 1799 (18 brumar, anul VIII al republicii) și încoronarea ca împărat la 18 mai 1804; reprezentanță permanentă a unui stat.

CONSULTARE PUBLICĂ, transparența decizională în administrația publică.

CONSUMATOR, orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure oricare comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea sa de întreprinzător sau de activitatea sa profesională.

CONȘTIINȚĂ NAȚIONALĂ, sentiment profund de apartenență la o națiune.

CONȘTIINȚĂ POLITICĂ, reflectare a vieții politice a societății.

CONTENCIOS ADMINISTRATIV, ansamblul mijloacelor juridice utilizate de orice persoană interesată pentru restabilirea ordinii de drept.

CONTESTARE, acțiunea de a contesta și rezultatul ei; Tăgăduire, nerecunoaștere.

CONTRABANDĂ, infracțiune în domeniul activității economice ce implică circulația ilegală peste graniță, fără control vamal sau cu ascunderea valorilor culturale, substanțe otrăvitoare puternice, explozive, materiale radioactive și alte articole supuse controlului vamal.

CONTRACT (lat. contractus – acord), înțelegere încheiată între două sau mai multe persoane fizice sau juridice, pentru a stabili, modifica sau stinge anumite relații de drept între ele; în dreptul muncii – formă specială de contract de muncă în care termenul acțiunii sale, drepturile, obligațiile și responsabilitățile părților (inclusiv materialele), condițiile de securitate materială și organizarea muncii salariatului, condițiile de reziliere a contractului sunt stabilite prin acordul părților; Contract colectiv de muncă; de administrare fiduciară; de asigurare; de arendă; de concesiune; de depozit; de expediție; de franchising; de intermediere; de împrumut; de înstrăinare a unui bun cu condiția întreținerii pe viață; de leasing; de locațiune; de mandat; de rentă; de schimb; de servicii turistice; de societate civilă; de transport; de vânzare-cumpărare; individual de muncă; contract internațional; politic; social.

CONTRACT DE ADEZIUNE, contract în care clauzele sunt formulate în prealabil de una dintre părți, iar cealaltă parte doar poate să accepte încheierea contractului în condițiile impuse ori să renunțe la încheierea lui.

CONTRACT DE DONAȚIE, acord încheiat între două sau mai multe persoane (fizice sau juridice), din care decurg anumite drepturi și obligații; act, înscris ce consemnează acest acord; Convenție.

CONTRACTUL NORMAL DIN 1846, act adoptat de guvernul țarist privitor la situația țăranilor din Basarabia.

CONTRADICTORIALITATE, principiu procesual fundamental al dreptului.

CONTRAPROPAGANDĂ, doctrină și metodă de luptă de clasă.

CONTRAREVOLUȚIE, fenomen social, menit să anuleze rezultatul unei revoluții.

CONTRASEMNAREA ACTELOR LEGISLATIVE ȘI NORMATIVE, semnare a unui act alături de un organ ierarhic superior.

CONTRAVENȚIE, abatere de la o lege care, având un grad redus de pericol social, este pedepsită numai prin aplicarea de amenzi sau alte pedepse ușoare.

CONTRIBUȚIE, (lat. contributio – distribuirea taxei sau impozitului), plățile post-război forțat plătite de statul învins statelor învingătoare; retragerea forțată monetară sau naturală de la populație de către trupele uneia dintre țările în război pe teritoriul capturat al inamicului.

CONTROL DE STAT, activitatea organelor statului în prevenirea, detectarea și încetarea acțiunilor contrare normelor și regulilor stabilite; Control judiciar, control administrativ, control civic, control al agendei, control social, control judecătoresc.

CONTROL EXTERN, controlul extracurricular de către organele alese ale puterii de stat, organele specializate și publicul prin legalitate în obiecte subordonate organizațional, care se referă în principal la un aspect al activității lor; Control intern (departamental).

CONTROL PUBLIC, tip de control social exercitat de asociațiile cetățenilor și de cetățenii înșiși; Control parlamentar, controlul constituțional.

CONTROL ȘI ECHILIBRU AL PUTERILOR, mecanism în asigurarea unui echilibru.

CONTUMACIE, (lat. contumacia), absență de la judecată a inculpatului într-un proces penal în prima instanță.

CONVENT, în Roma Antică – timpul numit de magistrat pentru o ședință de judecată, ședința în sine și locul unde a avut loc.

CONVENȚIA DE LA CARACAS DIN 1911, (Convenția de la Viena), acord ce reglementează relațiile consulare.

CONVENȚIA DE LA PARIS DIN 1858, actul care a pus bazele unirii Principatelor Dunărene, în conformitate cu hotărârile Congresului de la Paris care a pus bazele unirii Principatelor Dunărene, în conformitate cu hotărârile Congresului de la Paris din 1856.

CONVENȚIA DIN 1954 PRIVIND PROCEDURA CIVILĂ, instrumentul juridic internațional fundamental care guvernează procesul civil internațional, adoptată la 1 ianuarie 1954 de Conferința de la Haga de drept internațional privat.

CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI (CEDO), document internațional adoptat de ONU la 10 decembrie 1948. Prevede respectarea drepturilor și libertăților omului și cuprinde o enumerare a acestora.

CONVENȚIA EUROPEANĂ PENTRU PREVENIREA TORTURII, A TRATAMENTULUI ȘI PEDEPSEI INUMANE SAU DEGRADANTE DIN 1987, un instrument internațional ce vizează îmbunătățirea protecției prizonierilor împotriva torturii sau a tratamentului și pedepsei inumane sau degradante, utilizarea mijloacelor nejudiciare de măsuri preventive, care să asigure inspecția adecvată a spațiilor de detenție.

CONVENȚIA EUROPEANĂ PRIVIND NEAPLICAREA TERMENELOR DE PRESCRIȚIE LA CRIMELE ÎMPOTRIVA UMANITĂȚII ȘI A CRIMELOR DE RĂZBOI 1974, instrument juridic internațional semnat de guvernele statelor membre ale CE la 25 ianuarie 1974 la Strasbourg (Franța).

CONVENȚIA EUROPEANĂ PRIVIND VALIDITATEA INTERNAȚIONALĂ A CONDAMNĂRILOR PENALE DIN 1970, instrument juridic internațional semnat de guvernele statelor membre ale CE la 28 mai 1970 la Haga, Olanda.

CONVENȚIA PENTRU PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE, Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), tratat regional multilateral care instituie un mecanism pentru protecția internațională a drepturilor și libertăților civile și politice pentru statele membre ale Consiliului European, adoptată la 3 septembrie 1953. A introdus un mecanism judiciar pentru a proteja standardele generale ale drepturilor și libertăților politice, economice, sociale și culturale recunoscute de dreptul internațional în statele membre ale Consiliului European.

CONVENȚIA PENTRU PROTECȚIA MĂRII NEGRE ÎMPOTRIVA POLUĂRII 1992, un instrument internațional adoptat pentru protejarea și conservarea mediului marin din Marea Neagră.

CONVENȚIA PRIVIND INFRAȚIUNEA CIBERNETICĂ DIN 2001, instrument juridic internațional ce vizează protejarea societății împotriva infracțiunilor informatice, în special prin crearea legislației corespunzătoare și instituirea cooperării internaționale pentru combaterea acestei infracțiuni, a fost adoptată la 23.11.2001.

CONVENȚIE, Contract, denumire dată unor tratate internaționale.

CONVENȚIILE DE LA GENEVA, serie de tratate internaționale privind dreptul umanitar internațional, acorduri internaționale multilaterale adoptate la Conferința diplomatică de la Geneva din 12 august 1949, privitoare la protecția victimelor de război: Convenția cu privire la îmbunătățirea soartei răniților și bolnavilor din armatele active; Convenția cu privire la îmbunătățirea soartei răniților, bolnavilor, precum și victimelor unui naufragiu din efectivul forțelor militare; Convenția cu privire la tratamentul prizonierilor de război; Convenția referitoare la ocrotirea populației civile în timp de război.

CONVENȚIILE DE LA HAGA, tratate internaționale încheiate la conferințele de pace de la Haga din 1899 și 1907, care determină regulile și obiceiurile războiului, drepturile și obligațiile statelor neutre.

CONVERGENȚĂ, în drept, teorie ce justifică convergența și fuziunea diferitelor sisteme juridice sau drept privat și public; Teoria convergenței.

CONVERSIE ECONOMICĂ, schimbarea profilurilor de producție militară în producție cu destinație civilă.

CONVERSIE, schimbare a condițiilor unui împrumut (de stat) prin modificarea mărimii dobânzii, prelungirea termenului de plată etc.

COOPERATIVĂ, asociere voluntară a persoanelor pe bază de membru pentru activități de producție, de comun sau pentru a răspunde nevoilor comerțului civic, serviciilor gospodărești, locuințelor și altor servicii socio-culturale.

COOPERAȚIE, (lat. cooperatio – cooperare), o formă de asociație publică creată pentru a răspunde nevoilor economice și sociale ale membrilor cooperativelor.

COOPTARE, introducerea de noi membri sau candidați la organul colegial ales, la propria discreție, fără a organiza alegeri suplimentare.

COPIE, reproducere exactă a obiectului sau textului unui document care, în timp util, are același efect juridic ca originalul.

CORESPONDENT, persoană fizică sau juridică (bancă, firmă) care, pe bază de contract, execută comenzi financiare, bancare, comerciale pentru o altă persoană sau instituție în detrimentul acesteia; angajat al organismelor (mass-media); o persoană care corespundează cu o altă persoană (instituție).

CORIDOR UMANITAR, spațiu de tranzit în perioade tensionate.

CORP DELICT, obiect care poate servi drept probă într-un proces penal.

CORP DIPLOMATIC, persoanele misiunilor diplomatice străine acreditate în țara gazdă.

CORP ELECTORAL, efectivul cetățenilor cu drept de vot.

CORP LEGISLATIV, efectivul de deputați aleși în parlament.

CORP, culegere de legi aplicabile ale unui anumit stat; componența reprezentanților diplomați din țară.

CORPORATISM, sistemul de înregistrare organizațională (instituționalizare) a intereselor diferitelor grupuri sociale și economice.

CORPORATOCRACY, Corporație, organizație creată în scopul desfășurării de activități de afaceri pe baza participării la capitaluri proprii în capitalul membrilor săi (membri), persoane juridice sau fizice.

CORPUL PĂCII, agenție guvernamentală din SUA a cărei misiune este formulată în mod oficial pentru a promova pacea și prietenia între popoarele lumii.

CORPUS IURIS CIVILIS, cod al dreptului civil roman, alcătuit în sec. al VI-lea pe timpul împăratului bizantin Iustinian.

CORTINA DE FIER, linie care despărțea Europa în țări comuniste și țări necomuniste, în timpul Războiului Rece.

CORUPERE ACTIVĂ, promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, unei persoane publice sau unei persoane publice străine de bunuri, servicii.

CORUPERE PASIVĂ, pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către o persoană publică de bunuri, servicii.

CORUPȚIE, (lat. corruptio – corupție, luare de mită), fenomen public ce implică utilizarea funcționarilor publici, a unor persoane politice și publice cu drepturile lor oficiale, în scopul îmbogățirii personale în detrimentul statului și al societății.

COSMOPOLITISM, doctrină frecventă în sec. XVIII, care promova ideea cetățeniei universale.

COTĂ, mărime admisibilă (parte, măsură, normă, procent), stabilită prin lege sau în cadrul unui acord pentru fiecare dintre participanții săi; Cotă imigrațională, cotă de gen, cotă electorală, cotă etnică, cotă imigrațională, cotă politică.

CREDITOR, în dreptul civil, parte la o datorie care are dreptul să solicite celeilalte părți (debitor) îndeplinirea unei obligații specifice; în economie, termen utilizat pentru identificarea persoanei față de care o organizație are o datorie reflectată în bilanțul său; Creditor chirografar, creditor gajist, creditor ipotecar.

CRIMĂ, fenomen periculos din punct de vedere social; Crimă economică, crimă de război.

CRIMINALISTCĂ, (din lat. crimen – fapt penal), știință care studiază și elaborează metode, procedee și mijloace pentru descoperirea infracțiunilor, știința juridică despre abilitățile speciale, tehnicile și metodele de soluționare a problemelor asociate unei instanțe penale.

CRIMINOLOGIE, știința despre infracțiuni, cauzele acestora, identitatea infractorului și măsurile de prevenire a criminalității.

CRITERIILE DE LA COPENHAGA, (engl. Copenhagen criteria), adoptate în 1993 la reuniunea Consiliului Europei, la Copenhaga, criteriile pentru aderarea țărilor la Uniunea Europeană.

CULPĂ, (lat. culpa – vină, greșală), în drept, atitudinea psihică (intenție sau imprudență) a unei persoane față de încălcarea de lege, pe care a săvârșit-o.

CULTUL PERSONALITĂȚII, glorificarea exagerată a unei persoane de stat sau lider de partid.

CULTURA PĂCII, sistem de relații între state.

CUPON, parte a unei hârtii de valoare, tăiată din aceasta și transmisă după primirea sumei venitului anual; bon (tichet) separat ce oferă proprietarului său dreptul de a achiziționa un anumit produs sau de a obține serviciile relevante; un bilet al unei bănci sau al unei garanții cu o valoare nominală marcată pe ea.

CURIE, (lat. curia), în Roma antică, subdiviziune a tribului. Era constituită din zece ginți; localul în care își ținea adunările senatul roman; în Imperiul Roman, consiliul municipal; curie romană (cu-

rie papală) – administrația bisericii catolice; curii electorale – în unele state, categorii speciale, potrivit cărora alegătorii se clasificau după situația patrimonială, naționalitate ș.a.

CURTE (judecată) DE CASTEL, denumire comună a mai multor instituții judiciare din Marele Ducat al Lituaniei.

CURTE CONSTITUȚIONALĂ, organ judiciar de jurisdicție constituțională a cărui funcție principală este de a evalua o anumită serie de acte juridice.

CURTE DE APEL, verigă a sistemului judiciar.

CURTE EUROPEANĂ DE JUSTIȚIE, instituția sistemului judiciar al Uniunii Europene.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ a RM, autoritate de jurisdicție constituțională în istoria Republicii Moldova.

CURTEA DE CONTURI A REPUBLICII MOLDOVA, instituția supremă de audit public extern din Republica Moldova și unica autoritate publică a Republicii Moldova.

CURTEA DE CONTURI EUROPEANĂ, (engl. European Court of Auditors), sistem judiciar al UE înființat în 1995 pe baza Curții de Conturi, care funcționează din 1977, pentru a verifica performanța financiară a instituțiilor UE.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI, instituție a Consiliului Europei, instituită pentru a monitoriza respectarea drepturilor și libertăților omului și civile prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

CURTEA PENALĂ INTERNAȚIONALĂ, organizație interguvernamentală internațională.

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE, instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești, soluționarea litigiilor apărute în cadrul aplicării legilor, garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

CUTUMĂ, normă de drept consfințită printr-o practică îndelungată; Consuetudine, obicei.

CVASI-DEMOCRAȚIE, democrație ghidată.

CVASI-STAT, care include aproximativ caracteristicile unui stat.

CVORUM, (lat. quorum – (cei) care...), număr minim de participanți, reglementat de lege sau de statutul unei instituții sau organizații obștești, a căror prezență este obligatorie pentru ca o ședință (adunare) să poată avea loc, iar hotărârile pe care le adoptă să fie valabile.

D

DACTILOSCOPIE, secțiune a criminalisticii, care studiază și elaborează metode de identificare a unei persoane cu ajutorul amprentelor ei digitale, metodă de identificare a persoanei, bazată pe studiul tiparelor papilare ale degetelor și palmelor mâinilor și mecanisme de interacțiune a pielii cu diverse obiecte.

DATORIE PUBLICĂ, (de stat), datorie a statului pentru toate obligațiile emise, dar restante.

DAUNĂ, pagubă, vătămare, prejudiciu (material sau moral).

DE FACTO, (lat. de facto – de fapt), o expresie latină, despre ceea ce se întâmplă cu adevărat (indiferent dacă este legal sau ilegal), despre starea reală.

DE JURE, (lat. de jure – prin lege), expresie latină folosită pentru a face referire la fapte sau circumstanțe certificate oficial de autoritățile publice relevante într-o formă legală.

DEBITOR, (lat. debitor – datornic), persoană (juridică sau fizică) datoare unei alte persoane o sumă de bani, bunuri, servicii.

DESCENTRALIZAREA PUTERII, reorientarea aparatului local al statului, departe de planificarea centralizată.

DECIZIE, hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații etc., soluție adoptată (dintre mai multe posibile); Rezoluție.

DECLARAȚIA DE LA ALMA-ATA(1991), document final de constituire a CSI.

DECLARAȚIA DE LA BEIJING (1995), punctul de plecare pentru o strategie pe termen lung ce se desfășoară pentru împuternicirea femeii și pentru ca fiecare femeie să își atingă adevăratul potențial. Adoptată de cea de-a patra Conferință mondială asupra femeilor, 4-15 septembrie 1995.

DECLARAȚIA DE LA VISEGRÁD, (V4), organizație de cooperare formată din patru state central-europene: Cehia, Polonia, Slovacia și Ungaria.

DECLARAȚIA DREPTURILOR OMULUI, declarație adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948 constă din preambul și 30 de articole.

DECLARAȚIA DREPTURILOR OMULUI ȘI CETĂȚEANULUI, document programatic al revoluției burgheze din Franța de la sfârșitul sec. al XVIII-lea, adoptat de către Adunarea Constituantă la 26 august 1789, ce a stabilit drepturile fundamentale ale poporului francez.

DECLARAȚIA DREPTURILOR POPOARELOR, unul dintre primele documente ale Rusiei sovietice, adoptat de Consiliul Comisarilor Poporului al RSFSR (Republica Sovietică Federală Socialistă Rusă) la 2 (15) noiembrie 1917.

DECLARAȚIA PRINCIPIILOR DE TOLERANȚĂ, document aprobat de UNESCO în 1995.

CLAUZA MARTENS, la Conferința de pace de la Haga din 1899, la propunerea profesorului rus F. F. Martens în preambulul convenției „Cu privire la legile și obiceiurile războiului terestru” a fost inclusă următoarea dispoziție: „În cazurile neprevăzute în prezentul acord, populația și părțile în război rămân protejate și acționează după principiile dreptului internațional, întrucât acestea provin din obiceiurile stabilite între popoarele educate, din legile umanității și cerințele conștiinței ”.

DECLARAȚIE, (din lat. *declaratio* – exprimare), act oficial, prin care un guvern, un partid, o organizație obștească sau un grup de guverne, partide, organizații obștești aduc la cunoștința publică măsurile luate; mărturie, depoziție; relatarea făcută de o persoană sau o instituție față de un organ administrativ, document, declarație formală, care prezintă principiile de bază ale politicii externe și interne ale statului sau dispozițiile programatice ale partidelor și organizațiilor; formă de adresă oficială către organismele oficiale; un mod de comunicare a publicului larg prin intermediul mass-media; petiție politică în numele unui stat, guvern, partid sau altă organizație; document legal trimis la diferite instanțe.

DECLARAȚIE CU PRIVIRE LA SUVERANITATEA RM, document elaborat de Sovietul Suprem al RSS Moldova de legislatura a douăsprezecea, întrunit în prima sa sesiune la 23 iunie 1990.

DECLARAȚIA CU PRIVIRE LA INDEPENDENȚA RM, document adoptat de Parlamentul Republicii Moldova, la 27 august 1991.

DECOLONIZARE, proces social-economic de înlăturare a regimului colonial și de obținere a independenței statale a popoarelor din colonii.

DECOMUNIZARE, proces social de eliminare din societate a consecințelor regimului comunist.

DECONCENTRARE, repartizarea pe un spațiu mai larg.

DECRET, (din lat. *decretium* – hotărâre, sentință), în Roma antică, hotărâre a împăratului, consulului, senatului; în unele state, act de dispoziție, emis de șeful statului sau al guvernului; act politico-juridic, având putere de lege.

DECRET GRATIANI, (lat. *Decretum Gratiani*), codul dreptului canonic.

DEFĂIMARE, anunț public de mărturie credibilă sau fictivă care defăima onoarea și demnitatea unui cetățean, instituții sau organizații.

DEFAULT ECONOMIC, imposibilitatea de nerambursare a unei datorii, inclusiv a dobânzii, pentru un împrumut sau o garanție.

DELAPIDARE, infracțiune care constă în însușirea, folosirea sau traficul de către un angajat, în interesul său sau al altei persoane, a unor sume de bani sau a altor bunuri aflate în gestiunea sau în administrarea sa; sustragere de bani sau de bunuri din averea statului.

DELEGAREA ÎMPUTERNICIRILOR, transfer temporar al funcțiilor de la o entitate (autoritate sau agent) la o altă entitate sau autoritate, păstrând dreptul entității delegatoare de a le restabili la performanța proprie și de a menține un control efectiv asupra exercitării autorității delegate.

DELEGAT, ales sau numit de un reprezentant autorizat al unui anumit organism, organizație, instituție, reprezentant ales sau numit, autorizat de stat, organizație, instituție, colectiv, reprezentând interesele lor la congrese, întâlniri etc.

DELEGAȚIE, grup de reprezentanți ai statului, autorității de stat sau a autonomiei locale, instituției, partidului sau organizației publice etc.

DELEGITIMARE, privarea de încredere, pierderea creditului public de către politicieni și autorități; fenomen opus legitimității.

DELIBERARE, hotărâre luată în urma unei dezbateri.

DELICT INTERNAȚIONAL, încălcare a normelor de drept internațional de către un stat prin acțiuni, inacțiuni sau omisiuni, care constituie o violare a legilor internaționale (de ex., un act de agresiune, o crimă de război, tulburarea păcii, nerespectarea obligațiilor internaționale prevăzute în tratate sau convenții ș. a.).

DELICT, infracțiune, fapt nepermis de legea penală; infracțiune de mai mică gravitate, care se sancționează cu amendă penală sau cu închisoare corecțională.

DELIMITAREA FRONTIERELOR, determinarea poziției generale a frontierei de stat între statele vecine prin negocieri, stabilită într-un tratat internațional, definirea și desemnarea liniei de fron-

tieră de stat în zonă în conformitate cu acordurile de delimitare a frontierei și hărți cu descrieri anexate.

DELIMITAREA SPAȚIULUI COSMIC, stabilire contractuală a graniței dintre spațiul cosmic și spațiul aerian, ce au un regim juridice diferite.

DEMAGOGIE, formă de înșelăciune conștientă a maselor, speculații cu privire la dificultăți și probleme reale, nevoi și aspirații ale oamenilor pentru a obține succesul politic, demagogie politică.

DEMARCHE, măsuri diplomatice ale unui stat care vizează avertizarea împotriva anumitor acțiuni ale reprezentanților unui alt stat sau obligarea acestora să ia o anumită poziție, să sprijine etc.

DEMILITARIZARE, regim juridic internațional al unui teritoriu ce interzice utilizarea acestuia, în timp de pace, în scopuri militare.

DEMITOLOGIZARE, eliberarea conștiinței de la elementele mitologice prin activarea voinței de a înțelege lumea înconjurătoare.

DEMO-, (din gr. demos – popor), element de compunere, folosit la formarea unor cuvinte legate de noțiunile „popor”, „referitor la popor sau la populație”.

DEMOBILIZARE, demitere din forțele armate după încheierea unei operațiuni militare.

DEMOCRATIZARE, principii de organizare și funcționare a puterii de stat pe baza recunoașterii poporului ca sursă și purtător al suveranității în rezolvarea problemelor de guvernare socială.

DEMOCRAȚIA CANCELARULUI, sistem de guvernare care este caracteristic pentru unele state cu un sistem parlamentar de guvernare, în special, Germania, Austria și alte țări în care rolul principal în guvern aparține șefului său – cancelarului.

DEMOCRAȚIA DE GEN, sistem de exprimare a ambelor sexe (femei și bărbați) în societatea civilă ca fiind egale în drepturi și oportunități, care este consacrat legal și realist securizat prin principii și acțiuni politice și juridice, prin dezvoltarea structurilor sociale și de stat.

DEMOCRAȚIA GHIDATĂ, formă de organizare a sistemului politic al statului, în care, în ciuda legislației formal democratice și respectarea formală a tuturor procedurilor electorale, cu participarea efectivă a societății civile la guvernare, influența societății asupra puterii (feedback) este totuși mică sau minimă.

DEMOCRAȚIA MITINGURILOR, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIA PIETEII, teorie și doctrină economică.

DEMOCRAȚIA PLEBISCITĂ, model de democrație în care, cu voința directă a poporului, influența lor politică asupra puterii este limitată la schema „aprobării sau respingerii”.

DEMOCRAȚIA PLURALISTĂ, concept modern al democrației conform căreia puterea este „stratificată” și realizată atât de stat, cât și de multe organizații neguvernamentale (asociații de antreprenori, biserică, partide politice, asociații de fermieri etc.), care se opun și se contrabalansează, făcând o presupusă democrație „pură”, „superioară”.

DEMOCRAȚIA POPORULUI, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIA DECORATIVĂ, teorie și doctrină politică privind democrația ghidată.

DEMOCRAȚIA REPREZENTATIVĂ, formă de democrație în care dreptul de a lua decizii este exercitat de comunitate prin intermediul reprezentanților aleși, care trebuie să mențină interesele celor care i-au ales.

DEMOCRAȚIE „REFLECTOARE”, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE CONSOCIATIVĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE CREȘTINĂ, teorie și doctrină politică și religioasă.

DEMOCRAȚIE DEFECTĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE DELEGATĂ, ramura executivă în practică nu se limitează la alte instituții și, în special, nu este responsabilă față de alte ramuri ale guvernului.

DEMOCRAȚIE DELIBERATIVĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE DIRECTĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE ELECTRONICĂ, teorie și doctrină politică, care are la bază E-democrația.

DEMOCRAȚIE ELITISTĂ, unul dintre conceptele democrației, bazată pe transferul deciziei politice către specialiști – elite, pe ipoteza că „masele” nu sunt interesate de politică, nu au cunoștințele, abilitățile și informațiile relevante și nu sunt capabile să ia deciziile politice corecte.

DEMOCRAȚIE ETNICĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE FORMALĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE IMITATĂ, teorie și doctrină politică privind democrația ghidată.

DEMOCRAȚIE INFORMAȚIONALĂ, teorie și doctrină politică, care are la bază E-democrația.

DEMOCRAȚIE LIBERALĂ, formă de sistem socio-politic într-un stat de drept pe baza democrației reprezentative, în care voința majorității și capacitatea reprezentanților aleși de a exercita puterea sunt restricționate în numele protejării dreptului de a respecta dreptul de drept, al procedurilor juridice private, intimitate, libertatea de exprimare, libertatea de întrunire și libertatea religiei.

DEMOCRAȚIE LOCALĂ, teorie și doctrină politică.

DEMOCRAȚIE MANIPULATĂ, teorie și doctrină politică privind democrația ghidată.

DEMOCRAȚIE MILITARĂ, teorie și doctrină politico-militară.

DEMOCRAȚIE PARLAMENTARĂ, formă de democrație în care un guvern este numit de membrii parlamentari, spre deosebire de guvernarea prezidențială.

DEMOCRAȚIE, (din demo... și gr. kratos – putere; literar, puterea poporului), regim politic, formă de guvernare, în care se recunoaște juridic voința majorității ca izvor de putere și se proclamă libertatea și egalitatea în drepturi a cetățenilor.

DEMOGRAFIE POLITICĂ, o disciplină științifică care studiază impactul schimbărilor demografice asupra proceselor politice, atât interne, cât și internaționale, precum și impactul invers al schimbărilor politice asupra situației demografice, reglementarea migrației etc.

DEMONOPOLIZARE, totalitate de măsuri legale, administrative și economice ale statului ce vizează creșterea concurenței, reducerea nivelului de monopolizare a pieței.

DENATURALIZARE, privarea de cetățenie, permisiunea de a se retrage sau a fi lipsit de cetățenie și scutirea de drepturi și obligații de cetățenie.

DENOMINALIZARE, modificare a valorii nominale a bancnotelor de emisiune trecute prin schimbul acestora cu unități mai mari.

DENONSARE, cea mai comună metodă de încetare legală a dreptului internațional prin refuzul stării contractului încheiat în conformitate cu ordinea și condițiile prevăzute în contract.

DENUNȚARE, încetare unilaterală a unui tratat internațional.

DENUNȚ, plângere meticuloasă și neînsemnată; Pără, reclamație.

DEONTOLOGIE POLITICĂ, doctrină și teorie de comportare etică.

DEPARTAMENT, unitate structurală a autorității executive centrale; în unele state, numele instituției sau ministerului (Departamentul de Stat al SUA); o unitate administrativ-teritorială din unele țări (Franța).

DEPARTAMENTUL DE EXECUTARE, persoană juridică, dispune de ștampilă cu imaginea stemei de stat și propria denumire, de un fond de dezvoltare a sistemului de executare, constituit în baza art. 33 din Codul de executare, și de cont trezorerial.

DEPARTAMENTUL DE STAT AL SUA, Ministerul de Externe, condus de secretarul de stat.

DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE, instituție de stat în domeniu.

DEPARTIZARE, eliminarea controlului și influenței partidelor politice (inițial PCUS), interzicerea activităților lor în cadrul organizațiilor și instituțiilor statului.

DEPENDENȚĂ, stare de subordonare față de cineva sau ceva.

DEPERSONALIZARE, stare de înstrăinare de sine, percepție inadecvată a personalității cuiva sau a sinelui său.

DEPOLITIZARE, procesul și rezultatul dorinței de a retrage anumite structuri, organizații, sfere de viață și activitate din influența activă a politicii și mai presus de toate politicile anumitor partide. Depolitizarea este un concept apropiat conceptului de „dezideologizare”.

DEPONENT, persoană care încredințează unei alte persoane un lucru în temeiul unui contract de depozit; Depunător.

DEPORTARE, evacuare forțată de la locul de reședință al unei persoane, grup de persoane; expulzare, exil sau deplasare forțată a unor popoare întregi, grupuri etnice, părți sau reprezentanți individuali ai patriei lor istorice, teritoriilor etnice sau locurilor de reședință compactă.

DEPOZIT, activ tangibil ce este plătit pentru depozitare temporară și este rambursabil. Depozite de persoane juridice și persoane fizice la instituțiile băncilor pentru depozitare și utilizare.

DEPUTAT, persoană aleasă de electorat în organele reprezentative ale statului și autoguvernare locale, uneori organe reprezentative internaționale.

DESCALIFICARE, lipsirea unei persoane de dreptul de a ocupa funcții de conducere în cazurile prevăzute de lege; în sport – eliminarea unui sportiv (sau a unei echipe) pentru încălcări tehnice ale regulilor competiției, în calificări sau competiții în general.

DESCENTRALIZARE, descentralizare administrativă, proces de extindere și consolidare a drepturilor și competențelor unităților administrativ-teritoriale sau ale organelor și organizațiilor inferioare, restrângând în același timp drepturile și puterile centrului respectiv.

DESCENTRALIZAREA SERVICIILOR PUBLICE, proces în managementul de stat.

DESCHIDEREA SUCCESIUNII, transmisiune succesorală.

DESEGREGARE, eliminarea segregării, abandonarea politicii de segregare și legile care împart populația după rasă, totalitate de măsuri, prin care se propune contracararea politicilor de segregare.

DESOVIETIZARE, proces social de eliminare din societate a consecințelor regimului sovietic.

DESPĂGUBIRI PENTRU DAUNE, recuperare a daunelor materiale și/sau morale pentru prejudicii suferite ca urmare a infracțiunii săvârșite.

DESPOTISM, formă de stat în care întreaga putere nu este limitată de lege și aparține nelimitat unui singur conducător (monarh, tiran sau dictator, monarhie absolută). Manifestări extreme ale puterii publice sau private sau comportament abuziv.

DETECTIV, investigator al serviciilor secrete; funcționar public care desfășoară activități de investigare și investigații preventive în cazurile anti-corupecție ale Biroului Național Anticorupecție din Ucraina; genul literaturii și cinematografeii.

DETENȚIE, privarea persoanei de libertate; Detenție precară.

DEȚINUT DE CONȘTIINȚĂ, cetățean ținut sub arest pentru convingeri morale.

DEȚINUT POLITIC, cetățean ținut sub arest pentru convingeri politice.

DEVĂLMĂȘIE, forma proprietății comune ce se caracterizează prin aceea că bunul aparține tuturor coproprietarilor.

DEVIZ, estimare aprobată în conformitate cu procedura stabilită sau un document financiar și de planificare adoptat în mod corespunzător ce conține articolele și sumele relevante pentru cheltuielile pentru întreținerea autorităților, instituțiilor și organizațiilor statului, activități de producție, construcții de capital etc.

DEVOLUȚIE, formă de guvernare bazată pe legea delegării puterilor de la guvernul central al unui stat suveran într-un guvern la nivel subnațional, cum ar fi la nivel regional, local sau de stat.

DEZBATERI PARLAMENTARE, examinare largă în plen a unei chestiuni.

DEZERTARE, fugă de la datorie, crimă de război ce atentează la serviciul militar.

DEZINCRIMINARE, direcție politică de drept penal, ce constă în stabilirea de către legiuitor a legii privind răspunderea penală a motivelor, în scopul eliberării persoanei care a comis infracțiunea de răspundere penală sau de pedeapsă, în drept penal, procesual și rezultatul transferului infracțiunii în categoria faptelor ce nu fac parte din categoria crimelor.

DEZINFORMARE, dezinformare politică, mesaj în mod deliberat fals, reprezintă informații înșelătoare și diseminate în scopul de a induce în eroare contrapărțile publice și politice.

DEZMOȘTENIRE, înlăturare a cuiva (prin testament) de la o moștenire.

DIARHIE, formă de dualitate a puterii.

DIASPORĂ, diasporă etnică, membri individuali ai unui grup etnic răspândiți pe teritoriile ocupate de alte comunități etnice.

DICTATOR, conducătorul, care controlează de unul singur statul și are o putere nelimitată.

DICTATURA PROLETARIATULUI, puterea politică a clasei muncitoare instaurată prin revoluție socialistă, pe care o exercită în alianță cu țărănimea și cu ceilalți oameni ai muncii, care urmărește desființarea relațiilor capitaliste și edificarea societății socialiste.

DICTATURĂ, (lat. dictatura), putere absolută.

DICTATURĂ MILITARĂ, regim politic în care întreaga putere este deținută de o persoană sau un grup de persoane, într-o manieră autoritară, arbitrară, recurgând la forță și coerciție, apelând la forța militară.

DIGESTE, (lat. digesta, din digero – a pune în ordine), culegere sistematizată de lucrări de drept civil roman; Pandecte.

DILEMA SECURITĂȚII, principiu de doctrină și teorie politică.

DILETANTISM POLITIC, formă de doctrină și teorie politică.

DINAMICA PUTERII, proces de doctrină și teorie politică.

DINASTIE, șir de conducători ai statului din aceeași familie, din tată în fiu; Dinastie politică.

DIPLOMAT, funcționar care lucrează în domeniul afacerilor externe.

DIPLOMAȚIE, activitate oficială pentru implementarea programelor de politică externă ale statului, pentru protejarea drepturilor și intereselor sale în străinătate; Diplomația publică, diplomație culturală, diplomație digitală, diplomație economică, diplomație populară, diplomație științifică, diplomație partizană.

DIRECTIVĂ, orientare generală, dată de o autoritate superioară unui subordonat.

DIRECTORAT, (Directorat Executiv), guvern al Republicii Franceze. A existat între 4 noiembrie 1795 și 10 noiembrie 1799.

DISCIPLINĂ PARLAMENTARĂ, norme și principii de comportament în forul legislativ.

DISCREDITARE POLITICĂ, compromitere a unei persoane sau grup politic în fața maselor.

DISCRIMINARE, îngrădire a drepturilor sau privațiune de drepturi, stabilită în privința cetățenilor de o anumită rasă, naționalitate, sex etc.; restricție intenționată sau privarea de drepturi anumite persoane juridice și persoane fizice; Discriminare politică.

DISCRIMINARE POZITIVĂ, acțiuni pozitive, contrare discriminării, principii de acordare a preferinței în alegere, angajare, promovare, educație, reprezentanților grupurilor care, în mod tradițional, sunt discriminate pe criterii de gen, rasă, naționalitate, sex sau religie.

DISCRIMINARE RASIALĂ, îngrădire a drepturilor sau privațiune de drepturi, stabilită în privința cetățenilor de o anumită rasă.

DISCURS POLITIC, tehnologie de PR specific oral.

DISIDENT, cetățean cu opinii diferite, chiar opuse în raport cu majoritatea; Disidență politică.

DISPOZIȚIE, prevedere obligatorie cuprinsă într-un act normativ; măsură sau hotărâre luată de un organ ierarhic superior și obligatorie pentru organul în subordine.

DISTINCȚII DE STAT, una din formele de stimulare a stării dezvoltării științei și tehnologiei, literaturii, artei și arhitecturii și o largă promovare a activității creative a oamenilor de știință, ingineri, inovatori ai producției, figuri culturale.

DISTRIBUȚIA PUTERILOR, repartizarea funcțiilor statului între puterile legislative, executive și judecătorești.

DISTRUGERE, nimicirea sau deteriorarea obiectelor de patrimoniu cultural, o infracțiune împotriva ordinii publice și a moralității, atentat asupra obiectelor de patrimoniu cultural.

DIVAN, (Cancelarie de stat), în califatele arabe, denumirea mai multor instituții guvernamentale (fiscale ș.a.); în literaturile clasice ale Orientului Apropiat și Mijlociu, denumirea unei culegeri de versuri.

DIVANURILE AD-HOC, adunările ad-hoc pentru a se pronunța asupra organizării politice și sociale ale Moldovei și Țării Românești.

DIVERGENȚĂ ETNICĂ, proces de divizare a unui grup etnic unificat anterior în mai multe societăți etnice independente; cel mai adesea acest lucru se datorează prăbușirii statului.

DIVERSIUNE, (lat. diversio – deviere), infracțiune împotriva elementelor de bază ale securității naționale a țării, ce provoacă daune securității naționale, securității în sferele economice, de mediu sau militare.

DIVORȚ, (lat. divortium – despărțire, divorț), desfacerea căsătoriei în ordinea stabilită de lege.

DIZOLVAREA PARLAMENTULUI, încetarea activității înainte de expirarea mandatului.

DOCTRINA BREJNEV, totalitatea principiilor promovate de URSS în anii 1964-1982.

DOCTRINA MONROE, principii și idei economice.

DOCTRINA POLITICII EXTERNE, ansamblul principiilor în domeniul politicii externe.

DOCTRINĂ MILITARĂ, principii și idei ale sistemului militar.

DOCTRINĂ POLITICĂ, principii și idei politice.

DOCUMENT ELECTRONIC, document ale cărui informații sunt transmise sub formă de date electronice.

DOCUMENT OFICIAL, act adoptat de o entitate statală.

DOCUMENT, formă materială de afișare, difuzare, utilizare și stocare a informațiilor ce îi conferă forță juridică.

DOCUMENTARE, știința aplicată, examinare a problemelor documentării activităților de management.

DOMNITOR, (Voievod), conducătorul statului; Domnie prin asociere, domnie fanariotă, domnii pamântești, domnie sub tutelă.

DONARE, act voluntar de exprimare a voinței unei persoane, care dă acordul de a dona sânge sau componentele sale, țesutul viu sau anumite organe pentru o utilizare directă suplimentară pentru tratamentul altor persoane.

DONATOR, sponsor.

DOSAR, colecție de documente și alte informații referitoare la o anumită problemă, caz, persoană și mapa în care este conținut materialul.

DOTĂ, totalitatea bunurilor materiale date (cu forme legale) unei fete când se mărită; Zestre.

DRACON, (Drakon), arhonte și legiuitor din Atena, care pe la 621 î.Hr. a întocmit un cod de legi – primele norme de drept scrise având la bază obiceiul pământului.

DRAPEL DE STAT, unul dintre simbolurile oficiale ale statului, ce reprezintă suveranitatea acestuia.

DRAPEL, reprezentare grafică a unei țări independente și a cetățenilor săi liberi; bannere cu forma geometrică corectă (adesea dreptunghiulară), suspendate pe un stâlp sau pe un catarg, înfățișând o anumită combinație de culori și simboluri și utilizate frecvent pentru identificare (state, regiuni, orașe, sate, organizații, unități militare, nave maritime) și semnalizare.

DREPT ADMINISTRATIV, ramură a dreptului.

DREPT ALIMENTAR, ramură a dreptului.

DREPT ANTIDUMPING, ramură a dreptului.

DREPT BANCAR, ramură a dreptului.

DREPT CANONIC, sistem religios-juridic ce reglementează relațiile sociale în comunitățile creștine; norme de comportament adoptate de biserică pentru a eficientiza sistemul de relații din cadrul comunităților creștine.

DREPT CIVIL, ramură a dreptului.

DREPT COMERCIAL, ramură a dreptului.

DREPT CONSTITUȚIONAL, ramură de drept principală, totalitatea de reguli juridice ce reglementează conținutul principiilor organizării politice a societății, legate de organizarea și funcționarea mecanismului de stat.

DREPT CUTUMIAR, sistem de obiceiuri legale mandatate de stat ca sursă a legii într-un anumit stat, localitate sau pentru un anumit grup etnic sau social.

DREPT DE AUTOR, reprezintă instrumente și concepte legale care respectă și protejează drepturile autorilor legate de creațiile lor contribuind, de asemenea, la dezvoltarea economică și culturală a societății.

DREPT DIPLOMATIC, domeniul dreptului internațional, ce include reguli de reglementare ale statutul și funcțiile organelor de stat în relații externe.

DREPT ECOLOGIC, (al mediului), domeniu de drept complex ce reglementează relațiile publice în domeniul protecției mediului și utilizarea rațională a resurselor naturale.

DREPT ECONOMIC, (afacerilor), domeniul dreptului, ale cărui reguli reglementează relațiile ce apar în procesul de organizare și desfășurare a activităților economice legate de producția și vânzarea de produse, performanța lucrărilor și serviciilor.

DREPT ECONOMIC ȘI PROCEDURAL, domeniul de drept ce reglementează procedura de examinare și soluționare a cauzelor economice de către instanță.

DREPT FINANCIAR, ramură a dreptului.

DREPT FUNCİAR, ramură a dreptului.

DREPT HINDUS, un sistem religios și juridic bazat pe prescripții hinduse.

DREPT INFORMAȚIONAL, domeniul juridic ce reglementează relațiile publice legate de circulația informațiilor, formarea și utilizarea resurselor informaționale, funcționarea sistemelor informaționale.

DREPT INTERNAȚIONAL, totalitate de principii și norme juridice internaționale ce stabilesc regimul de utilizare a spațiului cosmic și a corpurilor cerești și reglementează relațiile dintre state, organizații internaționale și firme comerciale; Drept internațional spațial.

DREPT MATERIAL, totalitate de reguli de drept, ce reglementează în mod direct relațiile sociale și mulțimea ramurilor dreptului, unde accentul principal este pus pe stabilirea drepturilor și obligațiilor subiecților.

DREPT OBLIGATORIU, una dintre cele mai importante ramuri ale dreptului civil, ale căror reguli reglementează o gamă largă de relații, dintre care principalele sunt relațiile de proprietate.

DREPT PENAL EXECUTIV, ramură a dreptului, a fost transformat la sfârșitul anilor '90 din dreptul muncii, obiectul reglementării fiind în mod tradițional ordinea și condițiile de executare a pedepselor penale.

DREPT PENAL INTERNAȚIONAL, în dreptul internațional public, sistem de principii și norme ce reglementează cooperarea statelor și organizațiilor internaționale în lupta împotriva criminalității.

DREPT PROCESUAL-ADMINISTRATIV, ramură a dreptului.

DREPT, sistem de norme generale obligatorii, garantate de stat.

DREPTUL BIZANTIN, drept medieval în Imperiul Roman de Răsărit (Imperiul Bizantin).

DREPTUL FAMILIEI, ramură a dreptului.

DREPTUL LA INFORMAȚIE, dreptul fiecărui cetățean de a vedea, revizui și multiplica documente publice.

DREPTUL MOLDOVENESC, (Obiceiul pământului, Legea țării), totalitatea normelor de drept cutumiar feudal, în vigoare în Moldova medievală.

DREPTUL MUNCII, ramură a dreptului.

DREPTUL NATURAL, concepție conform căreia dreptul ar decurge din rațiunea sau natura omului, independent de stat.

DREPTUL PENAL, în dreptul material, sistemul normelor juridice, ce stabilesc principiile răspunderii penale, determină tipurile de infracțiuni și pedepse pentru comiterea acestora, precum și alte măsuri de natură penală.

DREPTUL PROCESUAL CIVIL, ramură a dreptului.

DREPTUL PROCESUAL PENAL, ramură a dreptului.

DREPTUL ROBILOR, (Dreptul tăăresc), în Moldova medievală. sistem de norme juridice, referitoare la robii țigani și tătari, care consfințea sistemul de exploatare a acestora de către proprietarii funciari feudali.

DREPTUL ROMAN, totalitatea normelor juridice, elaborate în Roma antică și care exprimau voința clasei dominante a proprietarilor de robi, consolidând exploatarea și lipsa completă de drepturi a robilor.

DREPTUL VOLOH, (Ius valachicum), totalitatea celor mai vechi norme de drept cutumiar din perioada de descompunere a obștii la volohi.

DREPTURI CONSTITUȚIONALE, ramură a dreptului.

DREPTURI ȘI LIBERTĂȚI CIVILE, drepturi și libertăți, ce recunosc statutul juridic al unui cetățean din punct de vedere al oportunităților de participare a acestuia în toate sferile de viață ale statului și ale societății.

DUPLICAT, copie a unui document ce are aceeași valabilitate ca originalul.

DUUMVIRAT, sistem de guvernare a unui stat sau a unei comunități formate din două persoane egale.

E

ECHILIBRUL FORȚELOR, situație geopolitică în relațiile internaționale în care există paritate sau stabilitate între state.

ECHITATE SOCIALĂ, dreptate, justiție socială.

ECHITATE, principiu etic și juridic care stă la baza reglementării tuturor relațiilor sociale în spiritul dreptății, egalității și justiției, al colaborării și respectului reciproc.

ECLOGA, (gr. Ekloge ton nomon – culegere de legi), cod de legi, publicat de împăratul bizantin Leon III Isauricul.

ECONOMIE DE PIAȚĂ, formă de organizare și funcționare a economiei în care prețul și volumul producției depind, în principiu, de confruntarea dintre cerere și ofertă.

ECONOMIE DE SCHIMB, economie în cadrul căreia produsele muncii iau cu precădere forma de mărfuri.

ECONOMIE NATURALĂ, economie în care produsul activității umane este destinat consumului producătorilor.

ECONOMIE NAȚIONALĂ, totalitatea activităților și interdependențelor economice la nivel macro- și microeconomic, coordonat în plan național prin mecanisme proprii de funcționare.

ECONOMIE NON-FORMALĂ, sector al economiei, sferă a activității umane orientată spre profit, a cărei reglementare principală este prin normele informale dominante.

ECONOMIE POLITICĂ, știința administrării unor resurse și mijloace limitate, pentru satisfacerea unor necesități numeroase și nelimitate.

ECONOMIE SOCIALĂ DE PIAȚĂ, tip de economie care îmbină principiile economiei de piață cu cele ale echității și armoniei sociale.

ECONOMIE TENEBRĂ, tip de activități economice nedeclarate și neînregistrate în contabilitatea celor care le practică, pentru a se sustrage de la plata impozitelor și taxelor legale; Economie subterană.

ECONOMIE, ansamblul activităților umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și serviciilor.

E-DEMOCRAȚIE, formă de democrație în care cetățenii și instituțiile participă la guvernare și administrație locală prin intermediul instrumentelor și serviciilor electronice (on-line).

EDICT, (lat. edictum – decret, declarație oficială, poruncă), în Roma antică, în perioada republicii, declarație a unui magistrat (pretor ș.a.) cu prilejul întăririi lui în funcție.

EDUCAȚIE JURIDICĂ, sistem de formare a conștiinței juridice și a culturii juridice a populației, ce este asigurat de o activitate intenționată și sistematică a subiecților statului și societății civile.

EFACT AL ACTULUI JURIDIC CIVIL, consecințele urmate adoptării unui act juridic.

EFACT AL ACTULUI JURIDIC CIVIL, stabilirea sau fixarea drepturilor subiective civile și a obligațiilor corelative generate, modificate sau stinse de un asemenea act.

EGALITARISM, (fr. égalitarisme – egalitate), teorie ce apără prioritatea egalității ca principiu de organizare a societății.

EGALITATE DE GEN, egalitatea de gen în diferite domenii ale activității publice.

E-GUVERNARE, (Electronică), instrument prin care administrația publică este organizată pe baza mijloacelor electronice de prelucrare, transmitere și difuzare a informațiilor, furnizarea serviciilor organelor de stat din toate ramurile guvernului către toate categoriile de cetățeni (pensionari, lucrători, oameni de afaceri, funcționari publici etc.) prin mijloace electronice, informând prin aceleași mijloace cetățenii despre activitatea organelor de stat.

ELITISM, (fr. elite – mai bun, ales), doctrină socio-filosofică ce integrează opinii diferite asupra elitelor (conservator, liberal, democratic, totalitar etc.); Elită politică locală, elită politică.

EMBARGO, impunerea de către stat a interzicerii importului din alte state sau a exportului din stat a aurului, valutei străine, anumitor bunuri, arme etc.; interzicerea de către autorități a diferitor acțiuni a navelor străine în porturile navale sau la ieșirea acestora din porturile sale; încetarea parțială sau completă a schimburilor comerciale cu anumite țări prin decizia ONU sau a unei alte organizații interstatale, ca măsură represivă împotriva unui stat, anume pentru încălcarea Cartei ONU sau a altor influențe negative.

EMIGRANT, persoană care a părăsit sau părăsește țara de naționalitate sau țara de reședință permanentă, pentru a se stabili cu reședință permanentă în altă țară.

EMIGRAȚIE, transfer forțat sau voluntar de persoane din țara de reședință permanentă în alte țări; grupul de persoane care s-au mutat dintr-o țară în alta; Emigrație politică, emigrare.

EMIR, titlul onorific dat descendenților lui Mahomed.

EMISAR, persoană trimisă de o agenție guvernamentală sau neguvernamentală într-o altă țară cu procură, neoficială sau semioficială, uneori confidențială și chiar secretă.

ENCICLICĂ, în catolicismul modern, mesajul papei către ierarhii bisericii și, în unele cazuri, tuturor credincioșilor catolici.

ENCLAVĂ, o parte a teritoriului unui stat, înconjurat complet de teritoriul unui alt stat; grup de populație străină, înconjurat de populația băștinașă.

ENVIRONMENTALISM, filosofie, ideologie și mișcare socială în ceea ce privește preocupările pentru protecția mediului și îmbunătățirea sănătății mediului, mai ales că, măsura pentru această sănătate urmărește să încorporeze impactul modificărilor aduse mediului asupra oamenilor, animalelor, plantelor și non-materiei vii.

ESTABLISHMENT, elită de guvernare deschisă formată pe baza reînnoirii spontane de către noi membri cu realizări personale în politică, a câștigat popularitate prin profesionalism, competență, inițiativă și opinie publică.

ESTETIZAREA POLITICII, doctrină și teorie.

EȘALOANELE PUTERII, scară ierarhică.

ETAPA AUTONOMIEI ADMINISTRATIVE RUSEȘTI ÎN BASARABIA (1818-1828), organizarea administrativă a Basarabiei la etapa „autonomiei administrative”.

ETATISM, teorie conform căreia rolul statului este primordial în organizarea și administrarea vieții economice și sociale.

ETATIZARE, trecere în administrația statului.

ETERNITATE POLITICĂ, longevitate în funcții de stat sau politice.

ETICHETĂ DIPLOMATICĂ, totalitate de drepturi, reguli general acceptate de comportamentul diplomatic.

ETNOCENTRISM, tendință de a considera valorile și modelele culturale ale propriului grup ca fiind superioare celor ale altor grupuri.

ETNOGENEZĂ, teorie și doctrină politică despre originea popoarelor.

ETNOS, popor; Etnocid, etnofobie.

EUROCOMUNISM, atitudine a unor partide comuniste din țările occidentale care înțeleg că trebuie să țină seama, în activitatea lor, de realitățile istorice, economico-sociale din țările respective.

EUROJUST, agenție a Uniunii Europene al cărei scop este coordonarea activităților autorităților de aplicare a legii din țările UE în investigarea și urmărirea penală a două sau mai multor state membre.

EUROREGIUNE, structură transnațională de cooperare între două teritorii adiacente situate în diferite țări europene.

EUROSTAT, (engl. European Statistical Office), oficiul de statistică al Uniunii Europene.

EUTANASIE, privarea deliberată de viață a unei persoane bolnave incurabil pentru a pune capăt suferinței.

EVACUARE, încetarea forțată a dreptului de a folosi o anumită locuință, ce este permisă numai din motivele stabilite de lege, proces de îndepărtare a populației și a resurselor vitale de primă necesitate de pe teritoriul unei eventuale amenințări de catastrofă sau de război.

EX NUNC, frază latină care înseamnă „de acum înainte”. Este folosit ca termen legal pentru a semnifica faptul că ceva este valabil doar pentru viitor și nu pentru trecut.

EX OFICIO, membru din oficiu, membru al unui organism (în special un consiliu, un comitet) care face parte din acesta în virtutea ocupării unei alte funcții.

EX TUNC, termen legal derivat din latină și înseamnă „de la început”.

EXAMINARE, formă de evaluare a cunoștințelor elevilor din școlile secundare, școlile profesionale, studenții unităților de învățământ superior, doctoranzilor etc.

EXCALADAREA CONFLICTULUI MILITAR, întărirea acțiunilor militare în pofida eforturilor de încetare a lor.

EXECUTARE, potrivit legii romane, executarea unei sentințe judecătorești, atât în legătură cu proprietatea, cât și în raport cu o persoană.

EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI, supuse controlului instanțelor judecătorești.

EXECUTOR JUDECĂTORESC, persoană obligatoriu licențiată în drept care are responsabilitatea legală de punere în aplicare a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii emise de către instanțele de judecată. Ei pot confisca și vinde mărfuri pentru a recupera suma datoriei.

EXEQUATUR, permisiunea statului de reședință pentru a îndeplini funcții consulare de către o anumită persoană într-un anumit district consular.

EXHUMARE, scoaterea unui cadavru din locul de înmormântare, în anumit scop.

EXIL, pedepsele penale principale sau suplimentare utilizate până în secolul XX, ce consta în scoaterea persoanei condamnate din locul său de reședință permanentă sau temporară, un tip de pedeapsă penală folosită pe scară largă în URSS; îndepărtarea unei persoane condamnate din locul său de reședință cu interdicția de a trăi în anumite zone.

EXILAT, guvern ce activează în afara statului, care se bazează pe anumite documente legale pentru acțiunile sale; persoană exilată.

EXIT-POLL, sondaj sociologic electoral în ziua alegerilor.

EXONERARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, eliberare de răspundere a unei persoane care nu-și execută obligațiile legale sau contractuale din cauze străine culpei sale (forța majoră, culpa creditorului etc.).

EXPERT, persoană competentă cu studii corespunzătoare, calificare, experiență științifică sau practică relevantă, deține cunoștințe specializate și altele asemenea.

EXPERTIZĂ JUDICIARĂ, cercetare efectuată de un expert în obiecte materiale, fenomene și procese ce conțin informații privind circumstanțele unui caz ce face obiectul anchetei prealabile sau instanței.

EXPERTIZĂ MEDICO-LEGALĂ, cercetare de un expert medico-legal ce prevede soluționarea problemelor biomedicale ce apar în timpul anchetei; Expertiză criminalistică.

EXPERTIZĂ, studiu, verificare, cercetare analitică, evaluare cantitativă sau calitativă de către un specialist, instituție, organizarea unei anumite probleme, fenomen, proces, ce necesită cunoștințe speciale în domeniu.

EXPROPRIAȚIE, trecerea unui teren, construcții în proprietatea statului pentru nevoi de interes public. Vezi **Expropriere**.

EXPROPRIERE, înstrăinare forțată sau gratuită a proprietății de către autoritățile publice, de regulă, indiferent de consimțământul proprietarului.

EXPULZARE, trimitere forțată a cetățenilor peste hotare.

EXTRĂDARE, predare către alt stat a unei persoane urmărite sau condamnate, în condițiile prevăzute de lege, extrădarea unei persoane care a săvârșit o infracțiune într-un stat; Extrădare a infractorilor.

EXTREMISM, acțiuni ieșite din comun; Extremism politic.

F

FACULTATE DE ACȚIUNE, capacitatea unei persoane de a doborânda drepturi civile pentru sine și de a le exercita independent, precum și capacitatea de a-și crea sarcini civile pentru sine, de a le îndeplini independent și de a fi responsabilă în cazul neîndeplinirii acestora.

FAKE NEWS POLITICAL, vezi **Știre falsă politică**.

FAKE NEWS, știre falsă.

FALIMENT, insolvabilitate a unei entități economice.

FALS, neadevăr.

FALS POLITIC, procedeu de manipulare a opiniei publice.

FALSIFICAREA ALEGERILOR, crimă electorală.

FAMILIE, mic grup de oameni întemeiat prin căsătorie sau rude-nie de sânge.

FANATISM, formă de comportament.

FASCISM, teorie, doctrină și ideologie politică, regim politic.

FAVORITISM, acordare abuzivă și nemeritată de favoruri.

FĂRĂDELEGE, faptă care contrazice legile juridice sau morale; Nelegiuire.

FEDERALISM, Federație, formă de guvernare, în care unitățile teritoriale superioare ale statului au o independență politică definită legal, fiind sunt diferite de unitățile administrativ-teritoriale ale unui stat unitar; părțile componente ale federației sunt entități specifice statului numite subiecți ai federației, iar teritoriul federației este format din teritoriile subiecților acesteia.

FEMINISM, teorie, doctrină și ideologie politică și socială; Feministă, feminocracy, puterea femeilor.

FEUDALISM, (lat. fendum – feudă), ansamblul raporturilor, întemeiate pe fidelitatea personală, dintre suzeran și vasal, cel dintâi

asigurându-i celui din urmă protecție și o sursă de venit, iar vasalul fiind obligat față de suzeran cu sprijin militar și participare la adunările de judecată.

FEUDĂ, în Evul Mediu în Europa Occidentală, proprietate funciara sau venit fix (în bani ori natură); în Germania medievală, este, în primul rând, dreptul de proprietate asupra pământului, acordat unei anumite persoane în condițiile serviciului militar sau administrativ.

FINANȚARE A CAMPANIEI ELECTORALE, stabilește modul de finanțare a campaniilor electorale și a partidelor politice și procedura de prezentare Comisiei Electorale Centrale a rapoartelor financiare asupra veniturilor și cheltuielilor concurenților electorali în campania electorală.

FINANȚE PUBLICE LOCALE, fac parte integrantă din sistemul finanțelor publice naționale.

FIRMAN, (turc. ferman), decret, ordin emis de sultanul turc, de șahul Iranului și de unii cărmuitori de state musulmane din Asia Mijlocie.

FIRMAN DE DOMNIE, ordin emis de sultan (prin care erau numiți sau maziliți guvernatorii și domnii depinzând de Imperiul Otoman).

FOND MONETAR ARAB, instituție financiară regională înființată pentru a coordona politicile economice și monetare ale țărilor arabe (1976).

FONDUL INTERNAȚIONAL PENTRU SITUAȚII DE URGENȚĂ PENTRU COPII, (engl. United Nations International Children's Emergency Fund, UNICEF), organizație internațională creată de Organizația Națiunilor Unite pentru a promova bunăstarea și protecția copiilor și adolescenților.

FOR, (lat. forum – piață publică), în Antichitate, centru al vieții politice, religioase și economice în oraș.

FORMĂ DE GUVERNĂMÂNT, mod de organizare a puterii de stat, constând în procedura de formare și în structura organelor su-

preme de stat, în raporturile reciproce dintre ele, precum și în gradul de participare a cetățenilor la conducerea treburilor statului.

FORME DE ORGANIZARE TERITORIALĂ, teritorii organizate sub aspect administrativ în unități administrativ-teritoriale.

FORMULĂ, expresie concisă și invariabilă, destinată pentru a fi folosită în anumite ocazii.

FORMULĂ ELECTORALĂ, principiu aplicat la partajarea mandatelor.

FORȚE ARMATE, totalitatea genurilor de arme dintr-un stat.

FORȚE DE MENȚINERE A PĂCII, cunoscute în mod obișnuit ca subiecte ale politicii mondiale și regionale, ale căror activități au drept scop promovarea păcii și securității, eliminarea sau restricționarea unor conflicte și contradicții interstatale, interetnice și alte, demilitarizând conștiința publică.

FORȚELE ARMATE ALE ONU, unități militare delegate de state ce activează în baza mandatului ONU.

FORUMUL PENTRU ECONOMIA COASTELOR OCEANULUI PACIFIC, Cooperarea Economică Asia-Pacific (APEC), platformă de discuții înființată în 1989 pentru a promova cooperarea economică mai strânsă și comerțul liber în țările din regiunea Asia-Pacific.

FRAȚIUNE PARLAMENTARĂ, formă de autoorganizare a deputaților.

FRANCMASONERIE, asociație de elite, non-profit, liber consimțită, universală, secretă, care aderă la o anumită explicație metafizică a lumii, de obicei cu caracter ezoteric și care are o orientare filantropică și activează pentru ameliorarea calității vieții atât pe plan material, cât și moral, ca și pentru progresul individual și social; Masonerie.

FRATERNITATE, asociație de cetățeni originari dintr-o anumită localitate, regiune, țară.

FRAUDĂ ELECTORALĂ, act de înșelăciune comis la numărarea voturilor.

FRAUDĂ, act de înșelăciune.

FRONT POPULAR, formă de unire politică a maselor populare.

FRONTIERĂ DE STAT, linie și o suprafață imaginară verticală care trece prin această linie ce determină limitele teritoriului statului – pământ, ape, subsol, spațiu aerian, adică limitele răspândirii suveranității statului.

FRONTIERĂ NAȚIONALĂ, linie naturală sau convențională care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altor state sau de întinderi de apă care nu fac parte din teritoriul său; Graniță, hotar.

FUNCȚIE PUBLICĂ, activitate profesională a persoanelor, care ocupă funcții în autoritățile statului și aparatul acestora.

FUNCȚIONAR PUBLIC, persoană care deține o funcție într-un organism de stat sau aparatul său în implementarea practică a sarcinilor și funcțiilor statului și primește salarii din fonduri publice.

FUNDAȚIE, Fundraising, vezi **Atragere de fonduri**.

FURT, sustragere secretă (ascunsă) a proprietății altcuiva.

G

GAJ, modalitate de a asigura îndeplinirea obligațiilor în virtutea căreia creditorul (gajistul) are dreptul, în caz de neîndeplinire de către debitor (angajator) a obligației garantate de gaj, să obțină satisfacție în detrimentul bunului gajat, de preferință înainte de alte bunuri; în dreptul procesual penal – depunerea de bani a unei anchete prealabile sau a unui organ judiciar pentru persoane suspectate, acuzate, inculpate, alte persoane fizice sau juridice.

GANDHISM, doctrină socio-politică și religioasă-filozofică dezvoltată de Mahatma Gandhi, care a devenit ideologia mișcării de eliberare națională indiană.

GARANȚIE, cauțiune, cheazășie – măsură preventivă.

GARANȚII LEGALE, mijloc legal de a asigura utilizarea, respectarea, realizarea și aplicarea normelor legale.

GARANȚII POLITICE, condiții de natură politică, organizațională, economică și juridică, precum și metode care asigură protecția efectivă reală a drepturilor și libertăților omului.

GARANȚIILE DREPTURILOR PERSOANEI, persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor privilegiile, ipotecile, garanțiile reale mobiliare, gajurile, drepturile.

GÂNDIREA DE GRUP, (GROUPTHINK), fenomen psihologic care apare la un grup de oameni în cadrul căruia conformismul sau dorința de armonie socială duce la luarea de decizii incorecte sau iraționale.

GENERAȚIE POLITICĂ, comunitate politică de oameni de aproximativ aceeași categorie de vârstă, care au o experiență socială comună câștigată în timpul socializării lor.

GENOCID, (din gr. genos – neam și lat. caedere – a ucide), exterminarea unor întregi grupuri de populație pe motive de rasă, naționalitate sau religie, una din cele mai grave crime contra umanității.

GEOGRAFIE POLITICĂ, disciplină științifică conexă care studiază organizarea spațială a vieții politice: hotarele, diviziunea politică-teritorială etc., starea actuală și istoria dezvoltării politice a lumii sau a părților sale individuale, componenta teritorială a forțelor politice.

GEOGRAFIE ELECTORALĂ, domeniu principal de cercetare politică și geografică legată de identificarea caracteristicilor teritoriale ale comportamentului populației în legătură cu alegerile pentru organele reprezentative majore ale puterii de stat și a autonomiei locale.

GEOPOLITICĂ, știința despre stat ca organism geografic întrupat în spațiu; Geopolitică internă.

GEOSTRATEGIE, (strategia geografică), știință politică care determină mijloacele și metodele de realizare a obiectivului geopolitic

al unui stat sau al unui grup de aliați – de a păstra și de a crește puterea statului sau uniunii de state și în condiții adverse ale crizei – să asigure minimizarea pierderilor și restabilirea statutului original înainte de criză.

GERONTOCRAȚIE, putere a bătrânilor, generație mai veche, formă timpurie de societate când puterea aparține bătrânilor.

GESTIONARE A TERENURILOR, sistemul de măsuri de stat pentru reglementarea relațiilor funciare și organizarea utilizării raționale și a protecției terenurilor.

GESTIONAREA ELECTRONICĂ A DOCUMENTELOR, utilizarea documentațiilor bazate pe un sistem electronic.

GHEYOU, cartier al unui oraș în care erau obligați să locuiască grupuri de populație de o anumită rasă, naționalitate sau religie; în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, o parte a orașului din teritoriile ocupate de naziști pentru a izola populația evreiască.

GHILOTINĂ, instrument pentru decapitarea celor condamnați la moarte.

GLOBALISM, Globalistică, domeniu interdisciplinar de cercetare care vizează identificarea naturii, tendințelor și cauzelor proceselor de globalizare, a altor procese și probleme globale, găsirea unor modalități de afirmare a pozitivului și de depășire a consecințelor negative pentru oameni și biosferă.

GLOBALIZARE, proces de civilizație generală care influențează semnificativ sferele politice, socio-economice și alte sfere ale vieții umane.

GLOBALIZARE INFORMAȚIONALĂ, proces de integrare internațională care rezultă din schimbul de opinii, produse, idei și alte aspecte ale culturii la nivel mondial.

GLOSATORI, juriști din sec. al XI–XIII-lea, care studiau dreptul roman prin metoda de interpretare a actelor legislative, în special a codului lui Justinian.

GRAD DE RUDENIE, gradele de rudenie exprimă apropierea, mai mare sau mai mică, a legăturii de sânge dintre rude. Acestea rezultă din numărul de nașteri sau de generații care despart rudele în linie dreaptă și, respectiv, din însumarea numărului de nașteri (sau de generații) care despart pe fiecare dintre rudele colaterale de ascendentul lor comun cel mai apropiat.

GRADE ȘTIINȚIFICE, titluri științifice oficiale stabilite de stat pentru a promova și îmbunătăți calificările personalului științific și științific-pedagogic.

GRAFOLOGIE, învățătura scrierii de mână, cercetând-o pentru a determina caracterul.

GRANT, tip de subvenție oferită de o organizație sau individ unei alte organizații sau persoane particulare pentru proiecte specifice.

GRAȚIERE, act al puterii de stat, prin care unele persoane condamnate sunt complet ori parțial scutite de executare.

GRUP DE INTERESE, set de oameni conectați prin relații, interese și dorințe comune de a le realiza cu ajutorul puterii politice.

GRUP DE PRESIUNE, structuri organizaționale create de grupuri de interese organizate pentru a reprezenta și proteja interesele lor în autoritățile publice.

GRUPUL DE STATE DIN AFRICA, CARAIBE ȘI PACIFIC, (țările ACP), uniune de state.

GRUPUL VISEGRÁD, cunoscută și cu denumirea V4, grupare a patru țări din Europa Centrală: Polonia, Cehia, Ungaria și Slovacia.

GUAM, asociație regională a Georgiei, Ucrainei, Azerbaidjanului și Republicii Moldova, fondată în 1997.

GULAG, sistem penitenciar al URSS al așa-numitului cult al personalității lui Stalin.

GUVERN, (lat. gubernu – a cârmui) organ suprem în sistemul puterii executive a statului, subordonat parlamentului și șefului statu-

lui, care realizează administrația publică a afacerilor publice, pune în aplicare deciziile puterii legislative și asigură respectarea celor consacrate în stat; Guvern de coaliție, guvern minoritar, guvern tehnocrat, guvern virtual. Vezi **Cabinet de miniștri**.

GUVERNARE ELECTRONICĂ, serviciile oferite mediului de afaceri și cetățenilor, promovând dezvoltarea economică și socială, ridicând eficacitatea activităților din cadrul administrării publice prin implementarea sistemelor informatice, integrarea bazelor de date și crearea web site-urilor proprii.

GUVERNARE GLOBALĂ, Guvernare mondială, procesul de unire a eforturilor guvernelor și a actorilor neguvernamentali din politica internațională pentru a asigura administrarea relațiilor internaționale și a proceselor globale prin negocieri, acorduri, crearea coordonării globale și regionale, instituții.

GUVERNARE PREZIDENTIALĂ, formă de guvernare.

GUVERNAREA REPREZENTANȚILOR, care reprezintă pe altul, mandatar, delegat.

GUVERNATOR, (lat. guvernator – cârmuitor), șef de gubernie în Rusia țaristă; reprezentantul guvernului central în coloniile Angliei, Franței și altor state colonialiste; persoană oficială supremă în statele SUA și în provinciile republicilor federale ale Americii Latine; conducător de regiune în Belgia și Spania; administratorul băncilor.

GUVERNĂMÂNT DE STAT, modalitate de organizare a unei puteri supreme, care determină sistemul organelor sale cele mai înalte, ordinea formării lor și particularitățile distribuției puterilor între ele, precum și relația cu populația statului.

GUVERNUL PROVIZORIU MUNCITORESC-ȚĂRĂNESC AL BASARABIEI, a fost creat la Odesa la începutul lui mai 1919 pentru administrarea Basarabiei.

H

HAMAS, organizație palestiniană.

HIMERĂ, combinație nefirească de elemente ale diferitelor sisteme la un subiect.

HATALM, (mag. *hatalom*), în dreptul moldovenesc, amendă judecătorească plătită pentru încălcarea legiurilor funciare.

HÂRTIE TIMBRATĂ, hârtie specială a cărei utilizare reprezintă o formă de încasare fiscală.

HEDONISM, doctrină etică și sistem de opinii morale, prin care plăcerea este proclamată cel mai înalt bun și criteriul comportamentului uman.

HEGEMONIE, poziție dominantă în orice, inclusiv în structurile de putere. Hegemonia este și un avantaj al unui stat față de altul din punct de vedere militar, economic și cultural.

HERMENEUTICĂ, știința și arta interpretării textelor vechi, în special biblice; știința exegezei, hermeneutica politică.

HOME RULE, (Regulă a casei), mod (principiu) de organizare a vieții locale fără intervenția guvernului.

HOMO SOVETICUS, denumire peiorativă dată locuitorilor URSS.

HOTĂRÂRE, faptul de a (se) hotărâ; fermitate în conduită, în atitudinea cuiva; ceea ce hotărăște cineva; decizie; dispoziție a unei autorități.

HOTĂRNICIE, în Imperiul Rus, ansamblu de acțiuni tehnice și legale, menite să determine terenul și să aprobe prin repere limitele unui teren și actele speciale.

HRISOV, (uric), documente ale unor mari sau importanți prinți ruși, ulterior țari și împărați ruși, privind punerea la dispoziția unor persoane fizice, unor moșii, altor grupuri ale populației sau instituții, proprietăți imobiliare, economice și politice.

I

IDENTITATE, număr furnizat de Administrația Fiscală de Stat din Ucraina unei persoane fizice – contribuabil și alte plăți obligatorii; identitate a persoanei fizice.

IDEOLOGIE, totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile unor categorii într-o anumită epocă; Ideologie militară, ideologie politică, ideologie religioasă.

IERARHIE, sistem de subordonare a elementelor, a gradelor, a funcțiilor, a autorităților etc. inferioare față de cele superioare; Ierarhie politică.

IMAMAT, stat musulman condus de un imam.

IMIGRANT, (din lat. immigro – a se așeza cu traiul), cetățean al unui stat, care, din motive politice, economice ș.a., s-a stabilit cu traiul pe teritoriul unui alt stat, persoană care iese sau intră pe teritoriul unui stat, ce nu este stat de cetățenie sau o țară de reședință permanentă (obișnuită) a acelei persoane, în conformitate cu procedura de intrare în stat, în scopul stabilirii pe teritoriul acesteia, cu reședință permanentă sau temporară.

IMIGRARE, Imigrație, stabilire definitivă sau temporară a oamenilor de origine străină pe teritoriul unei țări; intrarea străinilor într-o anumită țară pentru reședință permanentă sau temporară; grup de străini care s-au stabilit într-o anumită țară pentru reședință permanentă.

IMN de STAT, piesă muzicală solemnă, cu sau fără cuvinte cu conținut simbolic și programatic, care este folosit mai ales ca simbol al statului.

IMN NAȚIONAL, cântec oficial solemn sau altă lucrare muzicală, exprimând într-o formă muzical-poetică ideea de stat, idealul social al oamenilor și fiind simbolul oficial al statului.

IMOBIL, construcție pentru locuit (cu mai multe etaje); clădire; casă.

IMPERIALISM, (lat. imperium – putere, dominare), capitalism monopolist.

IMPERIU, (lat. imperium), termen, derivă din dreptul roman și denotă dreptul de a da un ordin ce include dreptul statului de a folosi forța pentru a aplica legile.

IMUNITATE DIPLOMATICĂ, totalitatea drepturilor speciale, personale și patrimoniale, de care se bucură reprezentanții diplomați pe teritoriul statului unde își exercită funcțiile; Imunitate parlamentară, imunitatea deputatului, imunitatea președintelui, imunitatea consilierului, imunitate politică, imunitate feudală.

INALIENABIL, (despre drepturi, bunuri), care nu poate face obiectul unui act de înstrăinare.

INAMOVIBILITATE, faptul, calitatea sau dreptul de a fi inamovibil.

INAUGURAȚIE, Inaugurare, ceremonia de intrare în funcție a noului șef de stat ales, încoronarea monarhului; procedura solemnă de consacrare în cea mai înaltă ordine spirituală.

INCAPACITATE, lipsă de aptitudini, de pregătire, de îndemânare; nepricepere, nedestoinicie.

INCHIZIȚIE, un tribunal al Bisericii Catolice, înființat în 1231 de papa Grigore al IX-lea pentru a combate erezia.

INCIDENTA LEGII, aplicarea normelor juridice la fapte ori situații concrete.

INCULPAT, persoană acuzată de o culpă; pârât, acuzat, învinuit.

INDEXARE, metoda și mecanismul legislativ sau altfel stabilit pentru menținerea valorii reale (volumului) a creanțelor și veniturilor monetare într-o perioadă de inflație.

INDEXUL DEZVOLTĂRII UMANE, măsură comparativă a speranței de viață, alfabetizării, învățământului și nivelului de trai; Indexul dezvoltării umane după gen.

INDIANISM, disciplină care se ocupă cu studiul limbilor vorbite în India.

INDULGENȚĂ, în dreptul roman, o grațiere cu ocazia unor sărbători; în catolicism – certificat papal, iertare a păcatelor săvârșite, precum și a celor încă nesăvârșite.

INFLAȚIE A LEGISLAȚIEI, proces de creștere a numărului de acte juridice, ceea ce duce la dificultăți în implementarea acestora; conflict al legilor generale și speciale.

INFORMAȚII CLASIFICATE, act judiciar care conține depozițiunile martorilor, în materie criminală; Informații confidențiale, informații publice cu acces restricționat, informații secrete.

INFRAȚIUNE, în conformitate cu Codul Penal al Ucrainei este o faptă periculoasă din punct de vedere social, săvârșită de subiectul crimei.

INFRACTOR, persoana vinovată de comiterea unei fapte periculoase din punct de vedere social (infrațione).

INFRAȚIUNE ADMINISTRATIVĂ, violare legii administrative.

INFRAȚIUNE DE DREPT PENAL, infrațione în temeiul legii privind răspunderea penală a unei fapte periculoase din punct de vedere social (acțiune sau inacțiune) comise de subiectul infraționii de drept penal.

INFRAȚIUNE MILITARĂ, încălcarea legilor militare.

INGINERIE ELECTORALĂ, tehnologii și metode de influență asupra electoratului.

INIȚIATIVĂ LEGISLATIVĂ, dreptul de a prezenta proiecte de legi spre examinare.

INIȚIATIVĂ, acțiune a unei persoane care primul vizează atingerea unui anumit obiectiv.

INSPECTORAT, serviciu de stat care are sarcina de a inspecta activitatea unor unități subordonate; localul în care funcționează un asemenea serviciu.

INSTANȚĂ, (lat. *instantia* – apropiere nemijlocită), treaptă, verigă în sistemul de subordonare a organelor de stat, judecătorești, de partid ș.a.

INSTANȚĂ JUDECĂTOREASCĂ, verigă a sistemului judiciar; organ de stat însărcinat cu soluționarea litigiilor dintre persoanele fizice sau dintre acestea și persoanele juridice.

INSTANȚĂ MUNICIPALĂ, instanța de judecată, ce a acționat pe teritoriile ucrainene aflate sub Marele Ducat al Lituaniei și Commonwealth (Comunitatea Națiunilor).

INSTANȚE COMERCIALE, organe judiciare specializate din sistemul instanțelor de jurisdicție generală ce administrează justiția comercială.

INSTITUT DE DREPT, totalitate de reguli legale ce reglementează un anumit tip (grup) de relații sociale.

INSTITUTELE LUI JUSTINIAN, una din cele patru cărți în care au fost sistematizate normele dreptului civil roman.

INSTITUȚIA PREȘEDINTELUI, organ sau organizație (de stat) care desfășoară activități cu caracter administrativ.

INSTITUȚIE, (din lat. *institutio*), organ de stat sau obștesc care îndeplinește anumite funcții administrative, economice, educativ-culturale sau de deservire socială; în dreptul internațional, organizație care funcționează potrivit unor statute proprii.

INSTITUȚIE CONSULARĂ, (Consulat), organism permanent de relații externe, situat pe teritoriul unei țări străine, în conformitate cu un acord internațional între țările în cauză.

INSTITUȚII ALE UNIUNII EUROPENE, elemente ale unei structuri organizatorice la nivelul întregii UE, care sunt formate în două moduri: un institut este format din persoane care acționează ca reprezentanți oficiali ai statelor membre; celelalte provin din persoane propuse de guvernele naționale, dar care acționează în numele întregii comunități.

INSTRUCȚIUNE, explicarea normelor, îndrumări, reguli, procedee, metode și mijloace pentru a efectua o anumită acțiune, lucrări pe baza instrucțiunilor corespunzătoare, regulament legal emis pentru a clarifica și determina modul în care se aplică un regulament legislativ sau alt act legislativ.

INSURECȚIE, rebeliune armată împotriva autorităților statului.

INTEGRITATE TERITORIALĂ, principiul al suveranității și integrității.

INTERES NAȚIONAL, sistem de obiective ale politicii externe ale statului.

INTERES PUBLIC, interesul întregii comunități, unui grup de persoane sau a unui individ, care vizează asigurarea bunăstării, stabilității, securității și dezvoltării durabile a societății.

INTERESE ALE PUBLICULUI, interesele comunității sociale, a căror satisfacție servește ca o condiție și garanție a existenței și dezvoltării acesteia.

INTERESE ECONOMICE ALE PUBLICULUI, interesele comunității sociale, a căror satisfacție servește ca o condiție și garanție a existenței și dezvoltării acesteia.

INTERMARIUM, conceptul unui bloc partener de state de la Marea Baltică până la Marea Neagră și Adriatică.

INTERNATURĂ, sau Rezidențiat, stagiul de practică, formă obligatorie de specializare postuniversitară pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior medicale și farmaceutice.

INTERNAȚIONALISM, doctrină și teorie socială; Internaționalitate, internaționala socialistă, internaționala comunistă.

INTERNUNȚIU, (lat. internuntius), poziție diplomatică acum inexistentă a Sfântului Scaun, un ambasador minor al Papei.

INTEROGATORIU, acțiune oferită de anchetă sau de judecată.

INTERPELARE, (solicitare), cerere adresată cuiva (de a da răspuns sau) de a da socoteală în legătură cu o chestiune.

INTERPELARE PARLAMENTARĂ, a soma pe cineva să răspundă, să se explice asupra unei chestiuni.

INTERPOL, Organizația Internațională de Poliție Criminală.

INTERPOLARE, în științe istorice, inserția ulterioară în textul cuvintelor sau frazelor ce nu aparțin autorului său; în istoria dreptului – completări, modificări sau omisiuni făcute în textele antice ale avocaților romani de către Comisia specială.

INTERVENȚIE UMANITARĂ, intervenție militară a unui stat sau grup de state în afacerile interne ale altui stat pentru a elimina încălcările grave masive ale drepturilor omului în această țară, dacă nu dorește sau nu poate proteja în mod independent drepturile omului pe teritoriul său.

INTERVENȚIE, ingerința militară, politică sau economică a unuia sau a mai multor state în afacerile interne ale altei țări, încălcând suveranitatea acesteia.

INTRARE FĂRĂ VIZĂ, lista străinilor care nu au obligația deținerii unei vize la intrarea sau ieșirea din țară.

INTRAREA ÎN PUTERE, momentul, procedura, procesul de intrare în putere, începutul îndeplinirii responsabilităților de putere, stăpânirea cercului de puteri, obișnuirea cu rolul de putere, structura, sfera de activitate.

INVALIDITATE, pierdere de sănătate pe termen lung sau permanent din cauza vătămării profesionale sau a bolilor profesionale, boli generale.

INVENTARIERE, verificarea în natură a soldurilor efective ale inventarului, valorile monetare, precum și starea decontărilor cu alte entități la o anumită dată.

INVESTIȚII, tot felul de proprietăți și proprietate intelectuală, care sunt investite în obiecte de afaceri și alte activități, ce generează profit (venit) sau obțin un efect social corespunzător.

INVIOLABILITATE, calitatea de a fi inviolabil.

INVIOLABILITATEA PERSOANEI, care se află în mod legal apărat de orice urmărire, de orice atingere, de orice încălcare sau de orice pedepsire.

IOBAG, (mag. jobbágy), țăran dependent de un feudal laic sau bisericesc și legat de pământul acestuia.

IOBĂGIE, stare de iobag, grad superior de dependență a țăranimii de feudali; sistem de norme juridice feudale care consfințesc starea de iobăgie.

IPOTECĂ, drept real în baza căruia creditorul poate vinde bunul imobil primit în garanție de la debitor, în cazul când acesta nu își plătește în termen datoria.

IREMENTISM, politică națională de stat (mișcare politică, partid) ce vizează unirea oamenilor împrăștiați în întreaga lume.

IZOCRAȚIE, formă de guvernare în care toți cetățenii au putere politică egală.

ISTORIA ÎNVĂȚĂTURII POLITICE, ECONOMICE ȘI JURIDICE, istoria doctrinelor privind statul și dreptul, disciplină juridică științifică și educativă independentă, ce investighează și luminează istoria originii și dezvoltării cunoștințelor teoretice privind politica și dreptul.

ISTORIA STATULUI ȘI A DREPTULUI, disciplinele științifice și educaționale legale de bază cu profil istoric-teoretic.

IZVOARE DE DREPT, termen folosit în știința juridică pentru a indica diferitele acte ale organelor de stat, prin care se stabilesc noi norme de drept sau se sancționează normele existente în societate.

Î

ÎMPĂCARE, conciliere între părți.

UNIUNEA VAMALĂ A UE, în practică, uniunea vamală presupune colaborarea autorităților competente din cele 27 de state

membre, ca și cum ar fi o singură entitate. Aceste autorități aplică aceleași tarife pentru mărfurile importate pe teritoriul lor din restul lumii, dar nu aplică tarife la nivel intern.

ÎNALTUL COMISAR, persoană oficială a mai multor organizații internaționale, inclusiv Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului.

ÎNCASARE, activitate a unităților (structurilor) de stat specializate și neguvernamentale autorizate pentru colectarea numerarului, a obiectelor de valoare în casierile întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor și livrării acestora în casele de bani ale băncilor și altor organizații.

ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR DE ALEGĂTOR, apariția unor condiții, în care alegătorul nu-și poate exercita dreptul constituțional la vot.

ÎNCHEIERE JUDECĂTOREASCĂ, înscris constatator al măsurilor luate de un organ de jurisdicție, la diferite termene fixate în cursul unui litigiu.

ÎNCHEIERE, a termina, a pune capăt, a sfârși o acțiune, o operație etc.

ÎNCORPORARE ETNICĂ, transformarea unui grup etnic independent anterior într-un subgrup etnic în cadrul unui mare grup etnic vecin.

ÎNDOCTRINARE POLITICĂ, înarmare cu o doctrină politică.

ÎNDOCTRINARE, a iniția într-o doctrină, a înarma cu o doctrină.

ÎNFIERE, adopție (lat. adoptio), act juridic prin care între înfietori și înfiați se stabilesc relații identice cu cele dintre părinți și copii.

ÎNREGIMENTARE POLITICĂ, a se încadra într-o grupare, într-un partid.

ÎNREGISTRAREA DE STAT, înregistrarea scrisă sau înregistrarea în alt mod a unor fapte, fenomene, informații sau a anumitor

obiecte materiale în scopul înregistrării și controlului statului, autentificarea și acordarea statutului lor juridic.

ÎNSTRĂINAREA BUNURILOR, a face să intre în posesia altcuiva prin cedarea oficială a dreptului de proprietate; a aliena.

ÎNȘELĂTORIE, escrocherie, faptă a celui care înșală; înșelăciune.

ÎNTÂLNIRE FĂRĂ CRAVATĂ, întâlnire neoficială.

J

JAF, tâlhărie, infracțiune împotriva proprietății private a cetățenilor, ce constă în furtul deschis al proprietății individuale.

JANDARMERIE, fel special de poliție de stat, organizată militar.

JEFUIREA CADAVRELOR, furt pe câmpul de luptă al lucrurilor care sunt pe morți sau răniți.

JUDECĂTOR, funcționar de stat, numit sau ales, care soluționează pe calea justiției procesele prin pronunțarea unei hotărâri.

JUDECĂTORIA SUPREMĂ A RM, instanță judecătorească supremă în stat, are ca bază în activitatea sa principiile generale ale dreptului, iar scopul ei este purificarea actului de instanță judecătorească supremă în stat.

JUDECĂTORIE, instituție judecătorească având competența de a soluționa (în primă sau în ultimă instanță) anumite pricini prevăzute de lege; clădire unde se află sediul acestei instanțe.

JURISDICȚIE, (lat. *jurisdictio* – acțiunea, dreptul de a face dreptate), limitele competenței unui organ judiciar de a judeca procesele civile, penale ș.a.

JURISPRUDENȚĂ, (lat. *jus, juris* – drept, lege și *prudencia* – cunoaștere), în sens îngust, totalitatea ramurilor dreptului ca știință; în sens larg, practica judiciară.

JURISPRUDENȚĂ ANALITICĂ, analiza naturii dreptului și a sistemelor juridice; filosofia dreptului.

JURISTCONSUL, (lat. jurisconsultus – cunoscător de legi), consultant juridic într-o întreprindere, instituție sau organizație obștească.

JURIU, (lat. juro – a jura), în unele țări, colegiu de judecători neprofesioniști (jurați), care participă la deliberarea proceselor penale și civile; colegiu (comisie) de specialiști care clasifică și decernează premii, distincții, recompense etc.; grup de experți implicați în acordarea de premii, distincții și alte însemne la concursuri, expoziții, întreceri sportive și alte evenimente; parte componentă a curții cu juri.

JUSTĂ CAUZĂ, temeiul de drept care justifică îmbogățirea patrimoniului unei persoane și însărăcirea corespunzătoare a patrimoniului unei alte persoane, temei a cărui absență condiționează nașterea obligației de restituire a îmbogățirii (sau însărăcirii).

JUSTIȚIE, (lat. justitia – dreptate), totalitatea instanțelor judecătorești, precum și a instituțiilor judiciare.

L

LAGĂR DE CONCENTRARE, locuri de detenție forțată sau de închisoare a unui număr mare de persoane, de obicei în spații de cazare temporare și în condiții de viață primitive.

LAICISM, doctrină în domeniul educației.

LANDTAG, for legislativ și executiv în unele state din Europa.

LEASING, sistem de finanțare a investițiilor, constând din închirierea de materiale, mașini și utilaje moderne de la societăți specializate.

LEGALITATE, fenomen politic și juridic complex ce reflectă natura juridică a organizării vieții publice, conexiunea organică a dreptului și a puterii, a legii și a statului, ce este un criteriu pentru viața juridică a societății și a cetățenilor.

LEGALIZARE, recunoașterea oficială a faptului de constituire a unei persoane juridice, legitimarea activităților sale, conferind putere juridică unui anumit act.

LEGAT, (lat. legatum – scrisoare privind testamentul; lat. legatus – ambasador, trimis), refuz testamentar, ordine testamentară gratuită pentru emiterea de către moștenitor a unei anumite sume sau lucruri către orice terț; în Roma antică, în perioada Republicii, dregător, trimis al senatului, însărcinat cu anumite funcții temporare; în perioada Imperiului – guvernator al provinciilor imperiale; reprezentant personal al papei de la Roma trimis cu o misiune specială.

LEGĂTURI CONSULARE, relațiile administrative, economice și juridice internaționale menite să protejeze drepturile și interesele statului, precum și cetățenii, persoanele fizice și persoanele juridice ale acestuia, pe teritoriul altui stat.

LEGE, act normativ emis de către organul superior al puterii de stat în ordinea stabilită, având o putere juridică superioară față de actele celorlalte organe de stat și organizații obștești.

LEGEA DE LA MAGDEBURG, (germ. Magdeburger Recht), lege feudală a orașului, compusă în orașul german Magdeburg, s-a extins ulterior în multe altele din Europa, devenind un simbol al guvernului feudal al orașului.

LEGEA JUNGLEI, dominarea violenței, a forței brutale în raporturile dintre oameni.

LEGEA LUI DOYLE, act legislativ.

LEGEA LUI PARKINSON, prevede alocarea unui timp special ședințelor.

LEGI DE RĂZBOI, acte juridice al căror efect este limitat pe timp de război.

LEGI ȘI CUTUME DE RĂZBOI, în dreptul internațional – regulile războiului etc. conflictele armate stabilite în tratatele (convențiile) internaționale și, în special, eliminarea celor mai violente.

LEGILE CELOR 12 TABLE, codul legilor din Roma Antică, monument al dreptului roman.

LEGILE DRAGONULUI DIN ATENA, primul act remarcabil scris al legii grecești antice (ateniene).

LEGILE HAMMURABI, codul legilor regelui Babilonului, Hammurabi (1792-1750 î.Hr.); reper în drept.

LEGILE LUI LYKURG, (gr. Λυκοῦργος), legi nescrise ale conducătorului spartan Lykurg, care a trăit între secolul al IX-lea și mijlocul sec. al VII-lea î. Hr.

LEGILE LUI MANU, (ind. manavadharma[^]astra), vechi cod de conduită indian, care a definit comportamentul indienilor în viața privată și publică în funcție de sistemul de opinii și dogme religioase ale brahmanismului, existente în societatea de atunci.

LEGILE PRIVIND SISTEMUL DE STAT PROVIZORIU AL UCRAINEI 1918, documentul oficial al statului ucrainean a lui Skoropadsky, ce a servit drept constituție temporară, a fost proclamat la 29 aprilie 1918.

LEGILE TALIONULUI, (lat. talio – răzbunare identică cu o crimă), legile regilor mesopotamieni; Principiul lex talionis.

LEGIONARISM, doctrină, ideologie și practică politică.

LEGISLATIV, perioada de activitate a organului reprezentativ ales; numele legislaturilor în statele individuale, precum și în mai multe state și provincii americane din Canada; în literatura juridică și politică – sinonim la cuvântul „parlament”.

LEGISLATURĂ, numărul de ordine al corpurilor electiv.

LEGISLAȚIE, sistemul de acte normative ce reglementează relațiile publice.

LIBERALIZARE, Libertarism, doctrină bazată pe ideile de a face distincția între drept și lege.

LIBERTATE, noțiune filosofică și politică; Libertate civilă, alte tipuri de libertate.

LICENȚĂ, permis special emis de o autoritate publică competentă sau o persoană autorizată pentru a desfășura anumite activități sau activități în anumite zone sau pentru a exercita anumite drepturi aparținând altei persoane.

LICENȚIERE, metodă de reglementare de stat a relațiilor economice; o metodă de reglementare a relațiilor de drept civil cu privire la proprietatea intelectuală.

LIDER, conducător al unui partid, al unei organizații etc.

LIDERISM, totalitatea definițiilor cu privire la lideri.

LEADERSHIP, funcție, poziție de lider.

LIGA ISLAMICĂ MONDIALĂ, organizație religioasă internațională ce promovează islamul.

LIGA NAȚIUNILOR, prima organizație internațională de securitate având obiectivul principal să mențină pacea mondială.

LIGA STATELOR ARABE, una dintre organizațiile regionale ale statelor arabe din Asia de Sud-Vest, Africa de Nord și Nord-Est.

LIMBĂ DE STAT, limbă proclamată drept limbă obligatorie pentru instituții (la lucrările de secretariat), școli ș. a. m. d.; limba de comunicare oficială a cetățenilor dintr-o anumită țară; limba oficială a activității autorităților de stat și a autogovernării locale.

LINIA CURZON, linie de demarcație convențională, a fost propusă de ministrul britanic de externe George Curzon ca o posibilă graniță între Rusia bolșevică și Polonia în timpul războiului polono-sovietic din 1919-1920.

LINIE „FIERBINTE”, serviciu gratuit de consultanță pentru cetățeni.

LINIE DE DEMARCAȚIE, linie convențională care în timpul armistițiului desparte trupele statelor beligerante; linie care împarte în zone de ocupație teritorială statul învins; linie care delimitează provizoriu un teritoriu litigios dintre două state vecine, linie (uneori o bandă) ce marchează frontiera în jurul unei zone specifice (definirea limitelor geopolitice temporare) sau ce separă părțile în război (adesea fac parte dintr-un acord de încetare a focului sau de armistițiu).

LINȘAJ, ucidere fără judecată a cuiwa de către mulțime, metodă teroristă de influență asupra oamenilor.

LIST, (din sl. veche list), una dintre denumirile actelor publice sau private în diplomatica moldo-slavonă.

LITIGIU, Litigii de muncă, în dreptul sovietic, neînțelegeri care apar în relațiile de muncă dintre muncitori și slujbași, pe de o parte, și administrația întreprinderilor, instituției, organizației, pe de altă parte; conflict între persoane, instituții, state etc. care poate forma obiectul unui proces, unui arbitraj.

LOBBYISM, institut de presiune al sistemului politic, este un mecanism puternic pentru influențarea anumitor grupuri sociale și asociații publice („grupuri de presiune”) în procesul decizional al organismelor de politică publică și externă.

LOCKOUT, (engl. lockout – închidere, a nu lăsa), suspendarea temporară a angajatorului pentru îndeplinirea obligațiilor de bază referitoare la relația de muncă, adică îndatoririle de a presta muncă și de a plăti salariul cu reînnoirea ulterioară a îndeplinirii acestor atribuții după îndeplinirea obiectivului stabilit de angajator.

LOVITURĂ ARMATĂ, lovitură de stat, formă de schimbare violentă a regimului politic existent.

LUARE DE OSTATICI, secretă sau deschisă, inclusiv cu utilizarea violenței sau amenințarea folosirii acesteia, luarea în stăpânire a unei persoane cu privarea ulterioară de a se deplasa la propria discreție sau punându-i o restricție semnificativă.

LUCRĂRI PUBLICE, tip de sancțiune legală ce se aplică mai multor ramuri ale dreptului.

LUSTRAȚIE, procedură specială pentru verificarea persoanelor care dețin funcții guvernamentale relevante și candidați pentru aceste funcții pentru cooperarea trecută cu serviciile de securitate națională.

LUSTRAȚIA STRĂZII, consecință a absenței metodelor constituționale de lustrare.

M

MAFIA, organizație secretă siciliană, răspândită ulterior în SUA și în alte țări, care practică șantajul și asasinatul.

MAGISTRAT, (lat. magistratus – demnitar, funcție publică), în Roma antică, persoană care ocupa un post onorific de stat (consul, edil, dictator ș. a.); în unele țări, municipalitate, numele generic al organismelor burgheze de autoguvernare.

MAGISTRATURĂ, în Roma Antică, grup de persoane care dețineau funcții înalte în stat; în Imperiul Rus, funcționari ai sistemului judiciar care dețineau rangul de judecători (magistrați); într-o serie de țări moderne, ansamblul funcționarilor din justiție care îndeplinesc funcții judiciare; sistemul judiciar; sistem de pregătire și atribuire a unui master.

MAGNA CHARTA LIBERTATUM, document emis în Anglia în 1215 în timpul domniei regelui Ioan Fără de Țară.

MAJORAT, ordin de moștenire a bunurilor celui mai vârstnic dintr-o familie, caracteristic relațiilor juridice din epoca feudalismului.

MAJORITATE, primul criteriu fundamental al unui mod democratic de a lua decizii comune, condiția principală și necesară pentru alegerea unui candidat la o funcție electivă; Majoritate parlamentară, majoritate calificativă.

MALTHUSIANISM, teorie potrivit căreia populația globului crește în progresie geometrică, în timp ce mijloacele de existență cresc în progresie aritmetică.

MANDAT AL DEPUTATULUI, document ce atestă legalitatea și autoritatea unui deputat al parlamentului sau al altui organ reprezentativ; funcție publică atribuită unui deputat al unui corp parlamentar sau al altui organ legislativ și al cărei conținut este determinat de constituție și de alte acte juridice constituționale.

MANDAT IMPERATIV, un contract conform căruia partea autorizată se angajează să acționeze în interesul celuilalt partid, sub

forma relațiilor dintre funcționarii aleși și cei care au participat direct la alegeri; mandatul unui membru al parlamentului sau al altui organ reprezentativ al guvernului.

MANDAT, împuterniciri, ordin, delegație pentru a reprezenta voiața și interesele omului, comunității de oameni, societății, statului, pentru a acționa în numele lor; document ce atestă autoritatea persoanei, organismului, instituției căreia i-au fost acordate.

MANDATAR, persoană care reprezintă interesele altei persoane fizice sau juridice.

MANIFEST, formă specială de act cu caracter extraordinar, public, solemn sau programatic.

MANIPULARE, acțiuni de influențare a opiniei publice; Manipulare politică.

MANU MILITARI, (lat.), acțiuni dure în vederea încetării unui fenomen social prin folosirea forței armate.

MANUALUL DE LEGI AL LUI ARMENOPOL, culegere de legi feudale, întocmită în 1345 de Constantin Armenopol, jurist bizantin; Hexabibluul lui Armenopol.

MAOISM, doctrină, ideologie și practică comunistă chineză inspirată de teoria marxistă a lui Mao Zedong.

MARCĂ, timbru poștal sau taxă de timbru; simbol, marca întreprinderii, semn al companiei pe produse; Marcă teritorială.

MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ, întrunire ce s-a ținut în Piața Victoriei din Chișinău (în prezent, Piața Marii Adunări Naționale), în contextul mișcării de renaștere națională de la sfârșitul anilor 1980 din RSS Moldovenească.

MAREA PUTERE, denumire neoficială a statului care, datorită potențialului său militar și politic, are o influență mare asupra sistemului de relații juridice internaționale.

MARGINALITATE SOCIALĂ, situație a cuiua aflat la frontiera a două grupe umane distincte; Marginal politic.

MARIONETĂ POLITICĂ, persoană care face jocul cuiva.

MARKETING POLITIC, metode, tehnici și activități politice, menite să influențeze opinia publică.

MARTOR, persoană care asistă sau a asistat la o întâmplare, la o discuție, la un eveniment etc. (și care poate relata sau atesta cum au decurs faptele).

MARXISM, doctrină politică.

MASĂ ROTUNDĂ, formă de dialog social.

MATERIALE COMPROMIȚĂTOARE POLITIC, informații dubioase utilizate în formarea opiniei publice.

MĂRTURIE, mărturisire, declarație făcută de una dintre părțile în litigiu, prin care ea recunoaște un fapt afirmat de partea adversă.

MEDIERE, (arbitraj), una dintre metodele alternative (extrajudiciare) de soluționare a conflictelor, ce implică un mediator care ajută părțile să ajungă la un acord negociat voluntar și reciproc benefic; în dreptul internațional – medierea unui al treilea stat neinteresat în disputa internațională a subiectelor de drept internațional.

MEMORANDUM, (din lat. memorandum – ceea ce trebuie de ținut minte), în dreptul internațional, document diplomatic, memoriu, în care sunt expuse faptele sau argumentele în legătură cu o problemă a relațiilor dintre state; document diplomatic ce prezintă în detalii aspectele de fapt și de drept ale oricărei probleme și prezintă argumente relevante.

MERCENAR, ostași plătiți; Mercenariat.

MERITOCRAȚIE, sistem de merit, sistem în care se aleg persoanele talentate, cu scopul de a fi promovate pe baza realizărilor obținute.

MESIANISM, doctrină sau atitudine caracterizată prin credința apariției unui salvator, Mesia, care să instaureze o ordine a dreptății, păcii și fericirii.

MIEZ ETNIC, partea principală a grupului etnic care se află în mod compact într-un anumit teritoriu.

MIGRANT, persoană care migrează.

MIGRAȚIE, deplasare în masă a unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali.

MILITARISM, doctrină și politică de stat; Militarizare.

MINISTER, (din lat. ministrare – a sluji, a conduce), organ central care conduce o anumită ramură a administrației de stat.

MINISTERUL JUSTIȚIEI, organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate ce îi sunt încredințate.

MINISTRU FĂRĂ PORTOFOLIU, persoana care deține funcția de ministru într-un guvern, dar nu este titularul niciunui minister.

MINISTRU, (lat. minister – slujitor), persoană oficială care, de obicei, se află în fruntea unui minister. Miniștrii RM întră în componența Guvernului republicii.

MINORITATE ETNICĂ, grup de oameni de aceeași limbă și etnie, care se deosebesc de cele ale majorității locuitorilor unui stat.

MINORITATE PARLAMENTRĂ, în inferioritate numerică.

MINORITATE, partea (cea) mai puțin numeroasă a membrilor unei colectivități.

MISIUNE DIPLOMATICĂ, agenție guvernamentală specială, a cărei sarcină este să sprijine și să dezvolte relații oficiale cu țara gazdă, să protejeze drepturile și interesele statului său, ale cetățenilor și ale persoanelor juridice.

MIȘCARE DISIDENTĂ, grupare care are păreri sau opinii deosebite față de colectivitatea, organizația etc. din care face parte.

MIȘCARE SEPARATISTĂ, care se separă, se izolează de majoritate; care este adept al separatismului.

MIȘCĂRI ALTERNATIVE, forme de activitate de masă, în principal cu caracter de protest, care vizează blocarea anumitor procese

sociale, decizii sau acțiuni politice, standarde de comportament și stil de viață etc.; lobby pentru derularea unor reforme sociale radicale.

MOBILIZARE A FORȚELOR MILITARE, chemarea la arme a oamenilor lăsați la vatră, pentru a face față cerințelor impuse de război.

MOBILIZARE, antrenarea unei colectivități la o muncă sau la acțiune cu caracter social; Mobilizare politică.

MODALITATEA ACTULUI JURIDIC CIVIL, acele împrejurări care fac ca nașterea, existența sau stingerea raporturilor juridice care i-au naștere în baza acestor acte să depindă de aceste împrejurări.

MODUS VIVENDI, (lat. modus vivendi – fel de viață, mod de existență), în dreptul internațional, înțelegere temporară, de obicei de scurtă durată, asupra unor chestiuni militare sau politice.

MONARHIE TEOCRATICĂ, formă de guvernare a Vaticanului, în care puterea politică și spirituală este concentrată în mâinile bisericii.

MONARHIE, monarhism, formă de guvernare; Monarhie parlamentară, monarhie reprezentativă, monarhie absolută, monarhie aleasă, monarhie constituțională, monarhie dualistă, monarhie feudală, monarhie feudală timpurie, monarhie mondială, monarhie patrimonială, monarhie electivă.

MONDIALISM, mondializare, concepție cosmopolită care preconizează realizarea integrării politice a tuturor țărilor și popoarelor lumii într-o comunitate unică.

MONOGAMIE, (din mono... și gr. gamos – căsătorie), formă istorică de căsătorie și de familie, în care un bărbat are o singură soție, iar aceasta un singur soț.

MOSAIC AMERICAN, termen folosit în SUA la începutul secolului XX-lea pentru a recrea paleta multiculturală a societății ameri-

cană și a dat același nume conceptului ideologic al dezvoltării etno-naționale a țării.

MOȘTENIRE, totalitatea drepturilor patrimoniale, care, după moartea proprietarului, sunt transmise moștenitorilor; bunuri rămase de la o persoană decedată și intrate în posesia succesorilor.

MOȚIUNE DE CENZURĂ, ședință a parlamentului care examinează activitatea guvernului.

MOȚIUNE, hotărâre a unei adunări; modalitate de formare a cuvintelor.

MULTICULTURĂ, una dintre direcțiile politicii de stat privind asigurarea drepturilor diferitelor categorii de persoane și comunități la identificare culturală de alte grupuri etno.

MUNCA DE CORECȚIE, tip de pedeapsă legală ce se aplică în mai multe ramuri de drept.

MUNICIPALITATE, administrația unui municipiu.

MUNICIPIU, oraș mare, având un rol economic, social, politic și cultural însemnat; p. ext. administrația unui astfel de oraș.

MUSTRARE, acțiune disciplinară ce se aplică unui angajat pentru încălcarea disciplinei.

N

NATO, (North Atlantic Treaty Organization), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, bloc militar-politic.

NATURALIZARE, proces de acordare a cetățeniei naționale unor străini de către organisme autorizate în baza legii și declarației.

NAȚIONALISM, apartenență a unei persoane la o anumită națiune; Naționalism burghez, naționalism etnologic, naționalism liberal, naționalism social.

NAȚIONALITATE, apartenență a unei persoane la o anumită națiune; cetățenie.

NAȚIONALIZARE, conferire a unui caracter național.

NAȚIONAL-SOCIALISM, doctrină politică rasistă și naționalistă, inițiată de A. Hitler, bazată pe ideea superiorității rasei ariene, încercând să justifice violența, genocidul, războaiele de cotropire; nazism.

NAZISM, doctrină și practică politică. Vezi **Național-socialism**.

NAȚIUNE, comunitate de oameni; Națiune titulară.

NEGLIJENȚĂ, faptul de a fi neglijent; atitudine de nepăsare, de delăsare în îndeplinirea unei datorii; faptă, atitudine care denotă lipsă de grijă, de atenție, de interes (față de ceva, de cineva sau de sine).

NEGOCIERE, negocieri diplomatice.

NEOCOLONIALISM, politică a unor state dezvoltate care are drept obiectiv continuarea dominației economice a fostelor colonii, devenite state suverane, prin mijloace moderne: valutar-financiare, tehnologice, informațional.

NEO-EUROASIANISM, ideologie naționalistă conservatoare.

NEOFASCISM, curent politic de extrema dreaptă apărut după cel de-al Doilea Război Mondial în diverse țări ale lumii având drept scop reconsiderarea fascismului.

NEOLIBERALISM, doctrină economică contemporană care susține intervenția limitată a statului în economie pentru a stabili cadrul juridic care să permită organizarea concurenței, funcționarea armonioasă a mecanismului prețurilor și stăvilirea abuzurilor monopolurilor.

NEOMARXISM, doctrină economică contemporană care susține intervenția limitată a statului în economie pentru a stabili cadrul juridic care să permită organizarea concurenței, funcționarea armonioasă a mecanismului prețurilor și stăvilirea abuzurilor monopolurilor.

NEOREALISM, curent filosofic contemporan care identifică conștiința cu existența, redusă la un complex de senzații independente.

NEOTOTALITARISM, nouă formă de totalitarism, după decembrie 1989.

NEPOTISM, folosire a autorității sau a influenței personale în favoarea rudelor sau a prietenilor.

NESUPUNERE PUBLICĂ, refuzul populației sau grupului de persoane de a executa deciziile autorităților publice sau ale autogovernării locale în semn de protest pentru acțiunile sau deciziile lor; dreptul oamenilor la rezistență.

NETOCRACY, (Netocrație), nouă formă de guvernare socială.

NOMENCLATURĂ, totalitatea termenilor întrebuințați într-o anumită specialitate sau într-un anumit domeniu de activitate, de obicei organizați metodic; efectiv concret de personal, a cărei numire sau investire în funcție este de competența organelor locale sau centrale.

NORMĂ JURIDICĂ, mod de conduită a cetățenilor, stabilit prin lege.

NORMĂ, regulă sau mod de comportare, stabilit prin lege sau tradiție.

NOTAR, funcționar public investit cu atribuția de a autentifica acte juridice, de a legaliza semnături, de a elibera copii legalizate, certificate etc.

NOTĂ DIPLOMATICĂ, document oficial, prin care un stat comunică altui stat punctul său de vedere într-o anumită problemă.

NOUVEAU RICHE, vezi **Parvenit**.

NUMĂRAREA VOTURILOR, totalizarea sufragiilor.

NUNȚIU APOSTOLIC, reprezentant diplomatic permanent al Vaticanului.

NUVELĂ, (lat. novellus – nou), denumire a legii emise după terminarea codificării ce o completează sau o modifică parțial.

O

OBICEI, (habitat), normă socială, regulă prevăzută pe parcursul vieții oamenilor ca urmare a utilizării efective a acestuia de mult timp.

OBICEI JURIDIC, obiceiul pământului, lege nescrisă.

OBICEIURI PÂRCĂLĂBEȘTI, în Statul Moldovenesc feudal, norme juridice care fixau atribuțiile pârcălabilor.

OBSERVATOR ELECTORAL ACREDITAT, persoană delegată de autoritățile publice locale sau organele de partid în birourile electroale, în timpul alegerilor.

OBSERVATORI NAȚIONALI, persoană delegată de autoritățile publice centrale sau organele de partid în birourile electorale, în timpul alegerilor.

OBSTRUCȚIE, procedeu de lucru al opoziției și tactică de comportare în ședințe ale acesteia; Obstrucție parlamentară.

OCCIDENTALIZARE, împrumutarea modului de viață vest-european sau anglo-american în domeniul economiei, politicii, educației și culturii, răspândirea valorilor occidentale în întreaga lume.

OCHLOCRAȚIE, puterea mulțimii informe și haotice a sclavilor.

OCNĂ, (muncă silnică), exil combinat cu munca forțată.

OCUPAȚIE, ocuparea temporară de către forțele armate ale unui stat, a unei părți sau a totalității teritoriului altui stat, fără ca prin aceasta statul ocupant să dobândească drepturi suverane asupra celui ocupat; cucerire.

OFFSHORE, care se referă la bani investiți în altă țară.

ZONĂ OFFSHORE, paradis fiscal.

OFICIUL EUROPEAN DE POLIȚIE, (engl. European Police Office, Europol), înființat de Consiliul UE la 26 iulie 1995, a cărui activitate principală este combaterea criminalității transeuropene.

OLIGARHIE, formă de conducere a statului, în care puterea politică și economică este deținută de un număr restrâns de persoane. Grup de persoane care exercită puterea într-o astfel de formă de guvernământ.

OLIGARHIZAREA PUTERII, purificarea autorităților publice de elemente neloiale.

OMBUDSMAN, avocatul poporului; Ombudsman etnic.

OMOR, infracțiune asupra vieții unei persoane.

ONORARIU, venit al persoanelor care scriu opere, lucrări științifice și de creație etc.

OPINIE POLITICĂ, fenomen social.

OPONENT POLITIC, membru al opoziției.

OPORTUNISM, doctrină și comportament politic.

OPOZIȚIE PARLAMENTARĂ, corpul de deputați care nu face parte din fracțiunea sau alianța majoritară.

ORAȘ DESCHIS, oraș declarat fără întărituri și fără apărare în caz de război și exclus din teatrul de război pentru a preveni moartea civililor și obiectelor civile (inclusiv valorile culturale și istorice) din interiorul său.

ORAȘ LIBER, (independent), autoritate teritorial-politică neutralizată și demilitarizată, careia pe baza unui tratat internațional i se acordă un statut juridic internațional special.

ORDIN, (lat. ordo, ordinis – rând, grup), act emis de șeful unei întreprinderi, instituții sau de o altă persoană oficială spre a fi executat de subalterni; denumire a unor decorații; comunitate monahală catolică, organizație monaho-cavaleriească (ordine călugărești); denumire a unor societăți secrete.

ORDINE DE DREPT, ordine, în care relațiile sociale se desfășoară în strictă corespundere cu normele juridice.

ORDINE DE ZI, subiectele puse în discuție într-o ședință, adunare.

ORDINE PUBLICĂ, sistem de relații publice, reglementat de normele legale și de altă natură, care asigură protecția drepturilor și libertăților cetățenilor, a vieții și sănătății acestora, respectul pentru onoare și demnitatea umană, respectarea normelor de morală publică.

ORDO DECURIONUM, guvern local pompeian, format din oficiali și consilieri.

ORDONANȚĂ, dispoziție scrisă emisă de o autoritate administrativă, judecătorească etc.; act care conține această dispoziție.

ORGAN LEGISLATIV, organ al puterii legislative.

ORGANELE PUTERII DE STAT, elementul mecanismului statal, care participă la îndeplinirea funcțiilor statului și este împuternicit cu anumite prerogative.

ORGANISM DE STAT, legal format, parte separată din punct de vedere organizatoric al aparatului de stat.

ORGANIZARE STATALĂ, instituție suprastructurală, instrument principal de organizare politică și administrativă prin intermediul căruia se exercită funcționalitatea sistemului social și sunt reglementate relațiile dintre oameni; teritoriul și populația asupra cărora își exercită autoritatea această organizație; țară.

ORGANIZAREA DE STAT, organizarea teritorială a puterii de stat, împărțirea lui în anumite părți în scopul celui mai bun management al societății.

ORGANIZAREA JUDECĂTOREASCĂ, rețea de organe judecătorești; totalitatea normelor de drept, care stabilesc structura, principiile fundamentale și scopurile activității judecătorei dintr-un stat.

ORGANIZAREA SOCIALĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ LA GETO-DACI, parte componentă a istoriei spațiului românesc.

ORGANIZAȚIA EUROPEANĂ DE BREVETE, organizație internațională de brevete ce reglementează legea brevetelor în Europa, în scopul protejării drepturilor la invenții, proiecte industriale, mărci comerciale etc.

ORGANIZAȚIA METEOROLOGICĂ MONDIALĂ, (OMM), o agenție interguvernamentală specializată a ONU în domeniul meteorologiei.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A COMERȚULUI, organizație neguvernamentală care reglementează și facilitează comerțul internațional între națiuni.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE, (OMPI), agenție specializată a ONU, înființată în 1967 pentru a promova activitatea creativă și a proteja proprietatea intelectuală la nivel mondial.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A SĂNĂTĂȚII, (OMS), organizație internațională de specialitate din cadrul Națiunilor Unite, ce se ocupă de problemele internaționale de sănătate.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ DE REZOLVARE A LITIGIILOR COMERCIALE, sistem comercial internațional reglementat.

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, (ONU), cea mai importantă organizație internațională de profil din lume.

ORGANIZAȚIA PENTRU SECURITATE ȘI COOPERARE DIN EUROPA, (OSCE), organizație internațională pentru securitate.

ORGANIZAȚIA STATELOR AMERICANE, organizație internațională, cu sediul la Washington, DC, Statele Unite ale Americii.

ORGANIZAȚIA TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD, alianță politico-militară ce reunește 30 de țări din Europa și America de Nord.

ORGANIZAȚIE NEGUVERNAMENTALĂ, (ONG), organizații voluntare de nivel local, național sau internațional care lucrează cu sau în numele cetățenilor pentru un bun public fără scop lucrativ, asociere de cetățeni pentru satisfacerea și protejarea drepturilor și libertăților lor legale, interese economice, sociale, culturale și de altă natură.

ORGANIZAȚIE VAMALĂ MONDIALĂ (engl. World Customs Organization), (WCO, OMD), organizație internațională interguvernamentală a cărei activitate este concentrată în dezvoltarea instrumentelor internaționale, convenții privind clasificarea mărfurilor, valoarea vamală, regulile de origine, taxele vamale, securitatea lanțului de aprovizionare, facilitarea procedurilor comerciale internaționale, combaterea infracțiunilor vamale și circulația ilegală a mărfurilor contrafăcute (protecția drepturilor de proprietate intelectuală) și lupta împotriva corupției.

OSTATIC, persoană care este capturată cu forța și deținută de o altă persoană sau persoane în scopul constrângerii unui stat, organizație internațională, persoană juridică sau fizică sau grup de persoane pentru a lua măsuri sau pentru a se abține de la săvârșirea oricărui act care este o condiție pentru eliberarea ostaticului.

P

PACEA DE LA BUCUREȘTI DIN 1812, tratat de pace încheiat la 16 mai, prin care s-a pus capăt războiului ruso-turc din 1806-1812.

PACHET SOCIAL, serviciul social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate.

PACIFICARE, (activități de pace), activități militaro-politice și economice ale civililor și personalului militar din diferite țări, organizații internaționale, desfășurate în conformitate cu mandatul unei organizații internaționale sau regionale și în scop de prevenire, soluționare sau reglare a conflictelor între state.

PACT, tratat, pact politic, denumire dată unor tratate internaționale, bilaterale sau multilaterale, încheiate în special în scopul menținerii păcii sau al colaborării între semnatar.

PACTUL KELLOGG-BRIAND DIN 1928, tratat de renunțare la război ca instrument de politică națională.

PAGUBĂ, pierdere materială suferită de cineva sau adusă cuiva; distrugere care provoacă o pierdere, o daună.

PANAMERICANISM, mișcare de solidaritate continentală care urmărește realizarea unei strânse colaborări între statele americane.

PANARABISM, doctrină politică care preconiza să unească toate țările arabe.

PANDECTE, colecție de extrase sistematizate și combinate tematic din lucrările avocaților romani, care aveau forța legii, o parte integrantă a Codificării lui Iustinian.

PANOU POLITIC, panou pentru afișe electorale.

PANSLAVISM, curent politic apărut în sec. al XIX-lea în Imperiul țarist.

PAPA DE LA ROMA, conducătorul Vaticanului.

PARADIGMA CIVILIZAȚIONALĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, ansamblul formelor de gândire referitoare la relațiile internaționale.

PARADIGMA GLOBALISTĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, formă de gândire privitoare la relațiile internaționale.

PARADOXUL ABUNDENȚEI, consumul bunurilor în cantitate exagerată, belșug, bogăție, prisos.

PARITATE, (din lat. paritas – egalitate), principiul egalității părților în examinarea conciliatoare a litigiilor.

PARLAMENT BICAMERAL, putere legislativă constituită din două camere.

PARLAMENT ELECTRONIC, (E-Parlament), acces online la activitatea legislativului.

PARLAMENT EUROPEAN, organ legislativ al Uniunii Europene ales direct de cetățenii Uniunii Europene.

PARLAMENT MONOCAMERAL, legislativ cu o singură cameră.

PARLAMENT, (din fr. parler – a vorbi), adunare reprezentativă a păturilor sociale, organ legislativ (total sau parțial) eligibil.

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA, organul legislativ al Republicii Moldova.

PARLAMENTARISM, sistem de guvernare, în care puterea legislativă aparține unui parlament, care îndrumază politica internă și externă a guvernului.

PARTENERIAT PUBLIC-PRIVAT, contract de lungă durată, încheiat între partenerul public și partenerul privat.

PARTENERIAT STARTEGIC, sprijinirea, dezvoltarea, transferul și/sau punerea în aplicare a practicilor inovatoare.

PARTIDELE DIN RM, sistem de organizații politice din țară.

PARTIDUL PUTERII, organizațiile de partid aflate la guvernare.

PARTIZANATUL SOCIAL, participare politică conștientă și activă a cetățenilor la formarea, dezvoltarea și punerea în aplicare a deciziilor politice, economice și a altor decizii vitale.

PARTITOCRAȚIE, un sistem politic în care partidele politice dețin cea mai mare parte sau toată puterea. Cuvântul „partitocrație” a apărut în Italia în anii 1950.

PARVENIT, persoană care a reușit să parvină, să se îmbogățească rapid.

PAȘAPORT BIOMETRIC, document cu elemente digitale, eliberat unei persoane pentru a pleca în străinătate, servindu-i acolo drept legitimație.

PATRIARHAT, formă de organizare socială în care gradele de rudenie sunt socotite în linie masculină, iar bărbatul este considerat șef al familiei, cu rol predominant în viața comunității.

PATRIE, țară în care s-a născut cineva, considerată în raport cu acesta.

PATRIMONIU, (din lat. patrimonium – avere moștenită de la părinți), în dreptul roman, totalitatea bunurilor rămase moștenitorilor de la părintele lor; în URSS, bunuri mobile sau imobile care aparțin unei persoane fizice sau juridice.

PATRIOTISM, devotamentul unei persoane față de țara de origine, durerea pentru destinul ei, dorința de a depune eforturi sau chiar de a se jertfi pentru auto-afirmare și prosperitate; Patriotism de stat, patriotism eroic, patriotism public, patriotism civic.

PĂRINȚII EUROPEI UNITE, politicienii Jean Monnet, Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi, care au fost în fruntea integrării europene moderne.

PĂRINȚII FONDATORI AI STATELOR UNITE, personalități care au contribuit la edificarea statului american.

PACEA DIN WESTFALIA 1648, prima Cartă europeană, ce încearcă să stabilească o anumită unitate a statelor Europei pe baza recunoașterii reciproce a suveranității fiecăruia dintre ele.

PEDEAPSĂ, (osândă), măsură de represiune, sancțiune aplicată celui care a săvârșit o greșeală; măsură de constrângere prevăzută de lege și aplicată cuiva de o instanță judecătorească drept sancțiune pentru o infracțiune; condamnare; situație în care se află cel pedepsit, condamnat.

PENITENCIAR, instituție de stat unde își ispășesc pedeapsa persoanele condamnate; închisoare.

PERCHEZIȚIE, cercetare făcută asupra unei persoane sau într-o locuință de către organele de urmărire penală ori de către procuror, pentru găsirea și ridicarea probelor materiale ale infracțiunii sau pentru descoperirea infractorului.

PERIFERIE ETNICĂ, grupuri compacte de reprezentanți ai unui grup etnic, într-un fel sau altul, separate de partea sa principală.

PERMIS, admitere specială ce dă dreptul unei persoane anume să lucreze la un loc de muncă cu documente ce au un sigiliu de securitate.

PERMISIUNE DE UTILIZARE A RESURSELOR NATURALE, document oficial ce permite valorificarea resurselor naturale, emis de organele abilitate ale statului.

PERSOANĂ CIVILĂ, indivizi ai statului.

PERSOANĂ CONDAMNATĂ, persoană pentru care o instanță a numit verdictul de vinovăție, fiind condamnată.

PERSOANĂ DE ÎNCREDERE, la alegeri – o persoană care desfășoară activități de campanie în favoarea unuia sau altuia candidat în deputați (președinți) și, de asemenea, în unele cazuri poate acționa în numele unui astfel de candidat.

PERSOANĂ FIZICĂ, termen juridic folosit pentru a indica o persoană privită ca subiect de drepturi.

PERSOANĂ JURIDICĂ, organizație care dispunând de un patrimoniu distinct și de o structură de sine stătătoare.

PERSOANĂ OFICIALĂ, persoană într-o instituție, întreprindere sau altă organizație.

PERSOANĂ VIP, persoană importantă.

PERSONA GRATA, (lat. persona grata – persoană dorită), expresie latină folosită în relațiile diplomatice spre a desemna o persoană.

PERSONA NON GRATA, (lat. persona non grata – persoană nedorită), persoană, pentru a cărei numire în calitate de reprezentant diplomatic nu s-a primit agreementul statului de reședință al misiunii; Persona ingrata.

RESPONSABILITATE POLITICĂ A GUVERNULUI, membrii guvernului, delegați de către partide.

PETIȚIE, adresare a unui cetățean către un organ judiciar sau altui stat în scopul obținerii unei anumite acțiuni sau decizii.

PETROKRATIYA, un sistem politic în care proprietarii petrolului și gazelor sunt clasa conducătoare, puterea este folosită pentru a obține controlul asupra petrolului și gazelor și se crede că cu ajutorul petrolului și gazelor pot fi rezolvate toate problemele interne și externe.

PIAȚĂ NEAGRĂ, zonă economico-financiară a tranzacțiilor și operațiunilor ilicite.

PIAȚĂ UNICĂ, formă de integrare economică ce nu doar elimină restricțiile tarifare și non-tarifare, ci dezvoltă o piață unică.

PICHETARE, marcarea punctelor unui traseu, unei alinieri, unei măsurători etc. prin picheți înfipti în pământ.

PIRATERIE AERIANĂ, acte de amenințare și de violență săvârșite de o persoană sau de un grup înarmat asupra echipajului unui avion în scopul schimbării rutei acestuia.

PIRATERIE AUDIO ȘI VIDEO, infracțiune.

PLAGIAT, opere literare, artistice sau științifice, care a fost însușite (integral sau parțial) de la altcineva și prezentate drept creație personală proprie.

PLANUL MARSHALL, planul SUA de a reconstrui economia Europei.

PLATFORMĂ ELECTORALĂ, program de acțiune pentru perioada postelectorală.

PLÂNGERE, sesizare a unui organ de jurisdicție în vederea exercitării controlului asupra unui act al administrației de stat ori a refuzului unui organ de a-și îndeplini atribuțiile legale.

PLEBISCIT, (lat. plebiscitum – hotărârea norodului), votul întregului popor cu privire la forma de consultare prin vot a dorinței poporului referitor la o problemă deosebit de importantă.

PLURIPARTIDISM UNANIMITAR, coexistență a mai multor partide într-un sistem politic.

PLUTOCRAȚIE, formă de guvernare în care puterea de stat este concentrată în mâinile celor mai bogați.

POLITICĂ DE PARTENERIAT CU NATO, acțiuni de atragere a statelor din afara alianței în misiuni pacifcatoare, antiteroriste, de protecție a naturii.

POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE, urmărește consolidarea prosperității, stabilității și securității tuturor.

POLITICA MILITARĂ A STATULUI, doctrină și practică de stat în domeniu.

POLITICA SECURITĂȚII RM, doctrină și practică de stat în domeniu în Republica Moldova.

POLITICA STANDARDELOR DUBLE, politică dublicitară.

POLITICA UȘILOR DESCHISE, termen din afacerile externe folosit inițial pentru desemnarea politicii SUA la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea, care ar fi favorizat un sistem de comerț deschis, egal pentru toate țările, cu China.

POLITICĂ DEMOCRATICĂ, principiu universal de organizare a tuturor ramurilor vieții publice (economie, social, industrial, democrație de partid etc.), bazat pe partizanatul social.

POLITICĂ JURIDICĂ PENALĂ, componentă a politicii de stat în lupta împotriva criminalității.

POLITICĂ, gen de activitate socială.

POLITOLOG, specialist în domeniu.

POLITOLOGIE, ramură a științelor politice.

POLIȚIE, instrument de stat de asigurare a ordinii publice; Poliție politică.

POSESIE, stăpânire a unui lucru, deținere; dreptul de a se folosi, de a dispune de ceva.

POSESIUNE, țară slab dezvoltată, lipsită de independență, stăpânită de un stat mai puternic; colonie.

POST VACANT, care nu este ocupat de nimeni, fără titular; liber.

POZIȚIONAREA GEOPOLITICĂ A RM, situația geopolitică a RM.

„PRAVILA ALEASĂ” (1632), monument al literaturii juridice din Moldova medievală.

„PRAVILA DE ISPRAVA OAMENILOR ȘI DE TOATE PĂCATELE ȘI GREȘĂLELE”, cel mai vechi text juridic în limba moldovenească.

PRAVILA LUI VASILE LUPU, monument al dreptului moldovenesc medieval, cod de legi, tipărit la Iași în 1646 la mănăstirea Trei Ierarhi.

PRAVILELE GUVERNĂRII VREMELNICE A BASARABIEI DIN 1813, act normativ cu privire la administrarea Basarabiei.

PRAXIOLOGIE, ramură a științei care studiază structura generală a acțiunilor umane și a condițiilor eficacității acestora; Praxiologie politică.

PREAMBUL, (din pre... și lat. ambulo – a merge), partea introductivă a unor acte legislative, a unei declarații sau convenții internaționale.

PREAVIZ, înștiințare prealabilă de concediere făcută unui angajat; p. ext. interval de timp cât un angajat mai lucrează după primirea acestei înștiințări; retribuție care se cuvine angajatului de la primirea înștiințării până la concediere.

PRECEDENT, caz similar; Precedent parlamentar.

PREFECT, reprezentant al conducerii centrale într-un județ, cu atribuții administrative.

PREJUDICIU, (daună), expresie valorică (monetară) a pagubei materiale cauzată de actele ilicite ale unei entități către alta.

PREMII DE STAT, mod de recunoaștere a cetățenilor pentru servicii deosebite către stat în diferite domenii de activitate publică.

PREROGATIVĂ, competență; dreptul exclusiv al conducătorului unui stat de a convoca sau de a dizolva parlamentul, dreptul de inițiativă legislativă, de grațiere ș.a.

PRESA GALBENĂ, presă de bulevard.

PRESCRIȚIE, ANII DE ~, perioadă în decursul căreia feudații aveau dreptul să caute țărani fugari și să-i reîntoarcă pe moșiile lor.

PRESIUNEA CETĂȚENILOR, relația pe care cetățeanul o are cu statul și cu administrațiile publice.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA, în statele cu formă de administrare republicană, șef al statului.

PREȘEDINTE, (lat. praesidens – literal, cel care șede înaintea, care este în frunte), conducător ales, șef în unele instituții obștești, organizații, asociații ș.a.

PREZUMȚIE, presupunere întemeiată pe date verosimile.

PRICINĂ, cauză care determină ori explică o acțiune, o situație, un fenomen; motiv.

PRIMAR, șeful unei administrații comunale.

PRIMARY ELECTIONS, vezi **Votare preliminară**.

PRIMĂRIE, organ local al puterii administrative în municipii, orașe și comune; clădire în care primarul își exercită funcția.

PRIM-MINISTRU, șeful executivului.

PRINCIPAT, (lat. principatus – întâietate, supremație), orânduire de stat în Roma antică; formație statală cârmuită de un principe.

PRINCIPIILE DEMOCRATICE ALE ALEGERILOR, norme democratice de alegere.

PRINCIPIU, (din lat. principium – element fundamental), cauză primară, punct de plecare, temei, teză fundamentală, pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic ș. a.; convingere, punct de vedere.

PRINCIPIUL „ANACONDA”, strategie în geopolitică de a bloca teritoriile inamice de pe mare și de-a lungul coastei, pentru a asigura epuizarea treptată a inamicului.

PRINCIPIUL CENTRASLISMULUI DEMOCRATIC, normă de management social și politic, aplicată în țările socialiste.

PRIVATIZARE, proces de transformare a întreprinderilor comerciale și industriale, a instituțiilor din sectorul de stat cu cel privat, în scopul rentabilizării sau creșterii rentabilității economico-sociale.

PRIVILEGIU, avantaj, scutire de obligații (către stat), drept sau distincție socială care se acordă, în situații speciale, unei persoane, unui grup sau unei clase sociale ori, în feudalism, orașelor și mănăstirilor; act prin care se acordă un avantaj, un drept, o distincție etc.

PRIZONIER DE RĂZBOI, persoane militare, capturate de părțile beligerante în timpul luptelor, cărora li se atribuie statut special de tratament.

PROCEDURĂ LEGISLATIVĂ, tip de procedură legală, stabilită în mod formal sau obișnuită a activității legislative, procedura de elaborare a actelor legislative, ordine stabilită, de regulă, de Constituție, prin care se determină modul de legiferare a organelor superioare ale puterii de stat.

PROCEDURĂ ADMINISTRATIVĂ, activitatea autorităților publice cu efect în exterior, îndreptată spre examinarea condițiilor, pregătirea și emiterea unui act, contract administrativ individual, spre examinarea condițiilor, pregătirea și încheierea unui contract administrativ sau unei măsuri stricte de autoritate publică.

PROCEDURĂ JUDICIARĂ ADMINISTRATIVĂ, apărare judiciară a drepturilor și libertăților.

PROCEDURĂ PARLAMENTARĂ, procedura de adoptare a legilor, este aceeași în ambele Camere ale Parlamentului.

PROCEDURĂ PENALĂ, reglementată de regulile de procedură penală.

PROCEDURI EXECUTORII, stabilirea legislației procedurale civile pentru executarea deciziilor, hotărârilor judecătorești și altor jurisdicții.

PROCES, (lat. processus – mișcare înainte), desfășurarea unui fenomen, unui eveniment ș.a.; transformarea, prefacerea succesivă a unui lucru; totalitatea acțiunilor îndreptate spre obținerea unui rezultat anumit; dezbaterea unei cauze.

PROCES ADMINISTRATIV, acțiune în justiție făcută pentru soluționarea unui diferend între două părți care sunt în litigiu sau pentru constatarea și sancționarea încălcării legilor statului; acțiune judecătorească; totalitatea actelor, documentelor adunate în vederea acestei acțiuni.

PROCES CIVIL EUROPEAN, procedura de examinare a cauzelor civile în procesele judiciare ale Uniunii Europene.

PROCES LEGISLATIV, totalitate reglementată normativ de acțiuni, implementate secvențial la elaborarea, adoptarea (modificarea) legilor și a altor acte legislative și promulgarea acestora.

PROCESUL DE LA HELSINKI, procesul de evoluție a sistemului de securitate european, bazat pe pregătirea și semnarea Actului final al reuniunii privind securitatea și cooperarea.

PROCES-VERBAL, act oficial, în care sunt consemnate rezumativ discuțiile și hotărârile unei adunări, ședințe ș.a.; document în care se fixează mersul și rezultatele acțiunilor procedurale efectuate de anchetator.

PROCURATURA GENERALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, instituție centrală din sistemul autorităților de stat, ce îndeplinește funcțiile de rechizitoriu, de reprezentant, de control și de supraveghere.

PROCURATURĂ, (din lat. *procurō* – a avea grijă, a conduce), în URSS și în alte state socialiste, organ de stat.

PROCURĂ, acord în temeiul căruia o parte (avocatul) se angajează să efectueze anumite acțiuni legale în numele și în dauna celeilalte părți (mandantul). Avocatul creează, modifică, pune capăt drepturilor și obligațiilor civile ale unui mandatar. Document scris emis de o persoană către alta pentru reprezentare în fața terților și care definește autoritatea reprezentantului pentru procură.

PROCUROR, persoană oficială, care exercită supravegherea generală a respectării legilor.

PROGRAMUL ALIMENTAR MONDIAL, (World Food Programme, WFP), cea mai mare organizație de ajutor umanitar a ONU.

PROIECT DE LEGE, document inițiativă legislativă prezentat de un subiect parlamentului ca organ legislativ.

PROMULGARE, publicare oficială a actelor legislative și normative.

PROPRIETAR, un obiect separat sau un set de obiecte, precum și drepturile și obligațiile de proprietate. În funcție de contextul utilizării proprietății, bunurile pot fi considerate obiecte ale lumii materiale, drepturi de proprietate, drepturi și obligații ale unei anumite persoane; proprietate.

PROPRIETATE FUNCIARĂ, deținerea și utilizarea terenurilor în modul prevăzut de lege.

PROPRIETATE INTELECTUALĂ, rezultatul activității creative, ideilor și valorilor spirituale, apartenența cărora este determinată legal.

PROSCRIȚIE, (lat. proscriptio, de la proscribo – a anunța prin afișare), în Roma antică, punerea unor persoane în afara legii.

PROTECTORAT, (din lat. protector – protector), formă de dependență colonială a unui stat, instituită prin tratate inechitabile.

PROTECȚIA ONOAREI, DEMNITĂȚII ȘI REPUTAȚIEI AFACERILOR, respectarea integrității morale, probitate, corectitudine; demnitate, cinste.

PROTEST, act civic de revoltă socială; Protest pașnic.

PROTOCOALELE DE LA GENEVA, denumire dată unor acorduri internaționale semnate la Geneva (Elveția).

PROTOCOL, în dreptul internațional denumire a unor acte (transmitere de drepturi, aderări sau rezerve la tratate ș.a.).

PROTOCOL DE STAT ȘI CEREMONIAL, totalitate de cerințe pentru asigurarea ordinii la organizarea evenimentelor oficiale, cu participarea înalților funcționari.

PROTOCOLUL DE LA ALMATÎ 1991, declarațiile și principiile de fondare ale Comunității Statelor Independente (CSI).

PROTOCOLUL DE LA GENEVA 1925, tratat internațional ce interzice utilizarea gazelor sufocante, otrăvitoare sau a altor substanțe similare și agenți bacteriologici în război.

PROTOCOLUL DE LA KYOTO 1997, acord internațional privind limitarea emisiilor în atmosferă.

PROTOCOLUL DE LA PARIS, Protocolul basarabean, tratat încheiat la 28 octombrie 1920 de Anglia, Franța, Italia și Japonia cu România.

PR-UL POLITIC, reclamă politică.

PSEUDODEMOCRAȚIE, vezi **Democrație ghidată**.

PSIHIATRIE JUDICIARĂ, ramură a psihiatriei, care studiază tulburările psihice în strictă corespundere cu ordinea stabilită pentru efectuarea expertizelor psihico-judiciare.

PSIHOLOGIE POLITICĂ, ramură a științei; psihanaliză politică; Psihologia mulțimii.

PUBLIC, organism realizat de persoane fizice și juridice de drept privat, care participă în mod voluntar la procesul de pregătire și adoptare a actelor juridice normative de către autoritățile publice, precum și controlează punerea lor în aplicare pentru a proteja drepturile, libertățile și interesele legitime.

PUNERE ÎN APLICARE, (implementare), în dreptul internațional, activitate juridică a statelor pentru a-și îndeplini obligațiile legale internaționale.

PUNERE SUB ACUZARE, în conformitate cu constituțiile mai multor state, este procedura de tragere la răspundere a oficialilor din conducerea de vârf în cazurile săvârșirii anumitor infracțiuni.

PURTĂTOR DE CUVÂNT, persoană oficială pentru a menține relațiile unei persoane oficiale cu mass-media și publicul larg.

PUTERE, autoritate care poate să supună voinței sale, să administreze sau să dispună de acțiunile altor oameni; Putere supremă, putere moale, putere nelimitată, puterea a patra, puterea femeilor, puterea militară a statului, putere politică.

PUTERE DE STAT, separarea și colaborarea puterilor.

PUTERE EXECUTIVĂ, puterea organelor conducerii de stat (a monarhului), una dintre cele trei ramuri ale puterii de stat în conformitate cu principiul separării puterilor.

PUTERE JUDECĂTOREASCĂ, împuternicirea organelor superioare de stat de a emite legi; Putere juridică, putere legislativă.

Q

QUID PRO QUO, expresie latină utilizată pentru a însemna un schimb de bunuri sau servicii, în care un transfer este condiționat de celălalt; „o favoare pentru o favoare”.

R

RAMURĂ A DREPTULUI, sistem de drept relativ autonom, totalitatea normelor juridice și a instituțiilor ce reglementează relațiile sociale omogene.

RAMURĂ A LEGISLAȚIEI, totalitate de acte juridice normative (în primul rând legi, coduri), reglementări, ce sunt unite pe baza unui singur subiect de reglementare juridică și sunt caracterizate prin unitatea conținutului și formei acestora.

RANG CONSULAR, loc ocupat în ierarhia funcțiilor consulare; consul general.

RANGURI MILITARE, titluri ce sunt atribuite personal militarilor și celor trecuți în rezervă.

RASISM, doctrină politică și practică socială de stat.

RATIFICARE, confirmare în formă autentică a unui act, tratat, lege etc. pentru a le face să aibă deplină valabilitate.

RAȚIUNE DE STAT, principiu în baza căruia o autoritate de stat ia unele măsuri de interes general, trecând peste interesul particular.

RĂPIREA PERSOANEI, act social periculos, a cărui răspundere, este prevăzută în Codul penal.

RĂSPUNDERE COLECTIVĂ, responsabilitate reciprocă a tuturor membrilor unei uniuni (teritoriale sau de altfel), a unui grup sau a altei comunități umane pentru actul sau îndeplinirea îndatoririlor fiecăruia.

RĂSPUNDERE INFRAȚIONALĂ, consecință generată de încălcări ale legii; Răspundere disciplinară, răspundere delictuală, răspundere juridică.

RĂSPUNDERE MATERIALĂ, consecință constând în repararea pagubei pricinuite unei întreprinderi, organizații, instituții în procesul serviciului de către un muncitor ori slujbaş.

RĂSPUNDERE PENALĂ, consecință juridică ce se extinde asupra unei persoane care a săvârșit o infracțiune.

RĂSPUNDERE CIVILĂ, în drept, consecință a nerespectării unor obligații civile, prevăzute prin contract sau generată de alte acte ilicite, săvârșite de o persoană fizică sau juridică.

RĂSPUNDERE ADMINISTRATIVĂ, tip de răspundere legală care implică aplicarea unei persoane care a comis o infracțiune administrativă o anumită sancțiune administrativă.

RĂZBOI COMERCIAL, tensiuni economice, comerciale între anumite entități.

RĂZBOI, conflict armat (de durată) între două sau mai multe state, națiuni, grupuri umane, pentru realizarea unor interese economice și politice; Război terorist, război de gherilă, război rece, război infor-

mașional, război hibrid, război etnic, război „neliniar”, război cibernetic.

REBELIUNE, răzvrătire, revoltă care constă în acte de violență sau de amenințare cu forța îndreptate împotriva organelor puterii de stat ale administrației de stat ori ale reprezentanților acestora cu scopul de a împiedica în orice mod exercițiul liber al mandatului sau funcției lor.

REBRANDING POLITIC, schimbarea doctrinei unui partid, organizație politică.

RECEPȚIE, operație de luare în primire a unui material sau a unei lucrări, pe baza verificării lor cantitative și calitative.

RECHIZITORIU, cuvântare a procurorului în care acesta expune, în fața instanțelor de judecată, motivele pe care se sprijină acuzarea.

RECIDIVĂ, săvârșire de către o persoană, în anumite condiții, a unei noi infracțiuni pentru care legea penală prevede pedepse privative de libertate.

RECIPISĂ, dovadă sau adeverință oficială (detașată dintr-un carnet special) prin care se confirmă primirea unor acte, telegrame, colete, bani etc., destinate pentru a fi expediat.

RECUNOAȘTERE JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ, act prin care un stat, un grup de state sau o organizație internațională constată faptele ce stau la baza unui raport juridic.

RECUNOAȘTEREA ALEGERILOR FIIND NEREUȘITE, concluzie făcută de observatorii internaționali și naționali în urma încălcărilor depistate la alegeri.

RECURS, cale de atac prin care se cere unei instanțe superioare să verifice legalitatea și temeinicia unei hotărâri judecătorești nedefinitive, în vederea anulării sau modificării ei.

RECUZARE, cerere de retragere din completul de judecată a unui judecător, în cazul în care se pune la îndoială obiectivitatea sa.

REDEVENȚĂ, orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru folosirea sau dreptul de folosință a unor active corporale sau necorporale.

REFERENDUM PUBLICITAR, (lat. ad referendum – pentru raport), analiză suplimentară.

REFERENDUM, consultare a poporului asupra unor probleme de importanță vitală prin votul tuturor cetățenilor, care se bucură de dreptul de vot.

REFORMELE LUI CONSTANTIN MAVROCORDAT, ansamblu de acte legislative emise în Moldova (1741-1749) de Constantin Vodă Mavrocordat pentru a pune în corespundere organizarea social-politică a țării cu proprietatea feudală de stat, ponderea căreia crescuse în urma înăspririi jugului otoman.

REFUGIAȚI, persoanele care, ca urmare a temerilor întemeiate, sunt victime ale persecuției pe motive de rasă, religie, naționalitate, militare, apartenență la un anumit grup social sau credințe politice, sunt în afara țării de origine și nu pot sau nu doresc să se bucure de protecție patriei din cauza unor astfel de temeri.

REGAT, (din lat. rex – rege, stăpânitor), denumire dată unor state, care au păstrat forma de guvernământ monarhică, având în frunte un rege; Regalism, rege, regență.

REGIM FĂRĂ VIZE, state, entități și autorități lor teritoriale în care cetățenii, titulari ai pașapoartelor biometrice sau non-biometrice, călătoresc fără vize.

REGIM DE LICENȚIERE, procedură specială pentru fabricarea, achiziția, conservarea, transportul, contabilitatea și utilizarea articolelor, materialelor și substanțelor special definite, precum și deschiderea și funcționarea întreprinderilor individuale, atelierelor și laboratoarelor cu scopul de a proteja interesele statului și siguranța cetățenilor.

REGIM ELECTORAL, doctrină politică și practică socială în domeniu.

REGIM JURIDIC, procedură specială de reglementare juridică, care este exprimată într-o anumită combinație de mijloace legale și care creează un statut social dezirabil și un grad specific de favorabil sau defavorabil pentru a satisface interesele subiecților de drept.

REGIM POLITIC, doctrină politică și practică socială de stat; conducere, guvernare.

REGISTRUL DE STAT UNIFICAT AL ÎNTREPRINDERILOR ȘI ORGANIZAȚIILOR, sistem automatizat pentru colectarea, recompensarea și prelucrarea datelor.

REGISTRUL UNIC AL STATULUI PRIVIND ACTELE DE REGLEMENTARE, sistem automatizat pentru colectarea, acumularea și prelucrarea actelor.

REGULAMENT, totalitatea instrucțiunilor, normelor și regulilor care stabilesc și asigură ordinea și bunul mers al unei organizații, instituții, întreprinderi etc.; reglement.

REGULAMENTUL CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA FUNCİARĂ A CAZACILOR, act emis la 15 decembrie 1868 de guvernul țarist privind desființarea căzăcimii de pe Dunăre și organizarea funciară a foștilor cazaci.

REGULAMENTUL CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA SĂTENILOR (ȚĂRANILOR DEPENDENȚI) STABILIȚI PE OCINILE DE RĂZEȘI ȘI PE MOȘILE MICI DIN GUBERNIA BASARABIA, act emis de guvernul țarist la 4 februarie 1875, potrivit căruia fiecare gospodărie țărănească primea un lot de câte 1-8 desetine de pământ.

REGULAMENTUL CU PRIVIRE LA ȚĂRANI DEPENDENȚI SAU LA PROPRIETARI LIBERI DE PĂMÂNT DIN REGIUNEA BASARABIA, act emis în 1834 de guvernul țarist.

REGULAMENTUL DIN 14 IULIE 1868, act legislativ, pe baza căruia s-a înfăptuit reforma țărănească din 1868 din Basarabia.

REGULAMENTUL NORMAL, vezi **Contractul normal din 1846**.

REGULAMENTUL ORGANIC, denumirea unor acte constituționale, adoptate în Principatele Dunărene: Țara Românească (1831) și Moldova (1832).

REGULAMENTUL PRIVIND ÎNFIINȚAREA REGIUNII BASARABIA (1819), sau Așezământul obrazovaniei oblastei Basarabiei din 1818.

REGULILE CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA SĂTENILOR-PROPRIETARI, act aprobat la 4 iunie 1871 de către guvernul țarist, conform căruia sătenii-proprietari (coloniști din Basarabia) care trăiau pe pământurile statului au fost puși în subordonarea instituțiilor ce se ocupau de problemele tuturor țăranilor.

REGULILE CU PRIVIRE LA ȚĂRANII STATULUI, acte aprobate la 23 decembrie 1869 de guvernul țarist cu privire la organizarea funciară a țăranilor statului.

REICHSTAG, parlamentul Germaniei în anii 1867-1945.

RELAȚII DIPLOMATICE, principala formă de sprijin pentru relațiile oficiale între state, în conformitate cu normele dreptului internațional și practicile comunicării internaționale.

RELIGIE DE STAT, confesiune religioasă, care stă la temelia statului.

REMANIERE MINISTERIALĂ, schimbare în compunerea unui guvern, intervenită în urma demisiei unui membru al guvernului sau a trecerii acestuia la conducerea unui alt minister.

REPARAȚII DE RĂZBOI, compensarea materială parțială sau deplină de către un stat învins (stat care a dezlănțuit războiul) a pagubelor pe care le-a pricinuit unui alt stat în timp de război.

REPARTIZAREA MANDATELOR, partajarea mandatelor de aleși ai poporului în funcție de voturile acumulate.

REPATRIERE, (din lat. repatrio – a se întoarce în patrie), întoarcerea în patrie a unui emigrant și recăpătarea de către el a dreptului de cetățenie; întoarcerea în patrie a prizonierilor de război și a unor persoane civile.

REPRESIE, Represalii, (it. sing. represaglia, de la riprendere – a relua), măsuri de constrângere, admise de dreptul internațional și aplicate de către un stat ca răspuns la acțiunile nepermise împotriva organelor sau cetățenilor unui alt stat.

REPUBLICANISM CIVIC, sistem de valori și model conceptual de ordine social-politică bazată pe ele, care oferă o bună guvernare în democrație.

REPUBLICĂ, (lat. respublica, de la res – fapt, lucru și publicus – obștesc), formă de guvernământ în care organele supreme ale puterii de stat sunt alese pe un anumit termen; Republică islamică, republică mixtă, republică monocratică, republică parlamentară, republică populară, republică prezidențială, republică sovietică.

REPUNERE ÎN CETĂȚENIE, restabilirea drepturilor pierdute; reintegrare.

RESCRIPT, (lat. rescriptum – răspuns în scris), în Roma antică, răspuns al împăratului dat în scris referitor la o chestiune pe care trebuia s-o rezolve. Rescriptul avea putere de lege; act al monarhului adresat unei persoane (mulțumire, acordarea unei decorații ș.a.).

RESPONSABILITATE ECONOMICĂ A GUVERNULUI, activitate a executivului.

RESTABILIREA DREPTURILOR, în dreptul civil, întoarcerea părților care au încheiat acordul, în poziția juridică anterioară.

RESTITUȚIE (din lat. restitutio – restabilire), restabilirea situației patrimoniale care a existat până la încheierea unui contract, considerat ulterior anulat; restituirea de către un stat beligerant către alt stat beligerant a unor bunuri.

RESTRÂNGEREA DREPTURILOR, limitarea drepturilor de către stat.

RESURSE ADMINISTRATIVE, instrument de concurență nelocală de a utiliza forțele politice, partidele și candidații la alegerea poziției lor politice sau de a relaționa cu agențiile guvernamentale pentru a influența rezultatele alegerilor.

REȘEDINȚĂ, sediul unei autorități sau al unei persoane (oficiale); localitate sau clădire în care se află acest sediu.

RETORICĂ POLITICĂ, discurs menit să camufleze intențiile reale a oratorului.

RETORICĂ POPULISTĂ, discurs cu promisiuni nefondate, menit să inducă în eroare auditoriul.

REVANȘISM, spirit de revanșă, dorință de răzbunare.

REVIZIONISM, atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat, a unei concepții etc.

REVOCARE, retragerea mandatului de deputat.

REVOLTE ÎN MASĂ, infracțiune împotriva ordinii publice, ce include organizarea revoltelor, însoțite de violență împotriva unei persoane; pogrom, incendii, distrugerea proprietăților, confiscarea clădirilor sau structurilor, evacuări forțate ale cetățenilor, rezistență la oficialii guvernamentali cu folosirea armelor, precum și participarea activă la revoltele în masă.

REVOLUȚIE, fenomen social radical; Revoluție burgheză, revoluția colorată, revoluția bloggerilor.

REZERVAȚIE, rezervații istorice și culturale, ansambluri și complexe ale monumentelor istorice și culturale, ce au o valoare istorică, științifică, artistică sau culturală deosebită și care sunt protejate în baza anumitor dispoziții.

REZOLUȚIA AG A ONU, una dintre cele cinci organe principale ale Organizației Națiunilor Unite și unica în care toate statele au reprezentare egală.

REZOLUȚIE, hotărâre luată în urma unor dezbateri colective.

RISIPĂ, infracțiune economică, ce constă în cheltuielile sistematice fără necesități economice și de producție sau peste normele resurselor materiale, fondurilor monetare (în principal bugetare), energiei electrice și termice etc.

RITUAL POLITIC, care ține de rituri, privitor la rituri; care se face după anumite rituri.

ROBIE, (Sclavie), formă severă de dependență personală, este de obicei asociat cu un împrumut.

RUSIFICARE, asimilare cu populația de limbă rusă.

RUSOFIL, persoană care manifestă simpatie pentru statul rus și cultura sa.

RUSOFOB, persoană care urăște tot ceea ce este rusesc.

S

SABOTAJ, faptă constând în neîndeplinirea intenționată a unor măsuri prin acțiuni de împotrivire ascunsă.

SALARIU, remunerația, calculată, de regulă, în termeni monetari, pe care proprietarul sau organismul său autorizat îi plătește salariatului pentru munca prestată prin contractul de muncă.

SAMODERJAVIE, regim de guvernare; absolutism, autocrație.

SANȚIUNE, aprobare dată unei legi de către șeful statului, pentru a o face executorie; p. ext. confirmare a unui act de către o autoritate sau o instanță superioară celei care l-a emis, pentru a-i da valabilitate.

SAT, așezare rurală a cărei populație se ocupă în cea mai mare parte cu agricultura, element al comunei.

SATELIT, (din lat. satelles – însoțitor), în Roma antică, mercenar care-l însoțea permanent pe stăpânul său; stat formal independent, dar supus, de fapt, unui stat mai puternic.

SĂRBĂTORI NAȚIONALE, stabilite de stat, sărbătorile publice în legătură cu date istorice, religioase și tradiționale.

SCLAVAGISM, sistem social bazat pe munca forțată a unor grupuri de oameni, numiți sclavi, proveniți din prizonierii de război și din etnii și de religii diferite.

SCLAVIE, stare, condiție de sclav; sclavaj, robie.

SCRISOARE DE CREDITARE, Acreditiv, document prin care se atestă calitatea unui diplomat de a reprezenta un anumit stat în relațiile cu un alt stat.

SCRISOARE DESCHISĂ, formă de declarație politică; un document emis de Ministerul Afacerilor Externe.

SCRISOARE, în Hetmanate (Statul Ucrainean), ordin cu caracter administrativ și politic, ce a fost emis în numele și sub semnătura hatmanului; în Ucraina modernă, este una dintre formele de acte ale organelor centrale ale statului.

SCRUTIN, mod de alegere a deputaților, a senatorilor etc., potrivit căruia se votează fie câte o singură persoană, fie mai multe deodată dintre candidații menționați în buletinul de vot.

SECESIUNE, acțiune de separare a unui grup de persoane față de o colectivitate căreia îi aparține ori a unui stat sau a unui grup de state față de o federație sau de o confederație.

SECHESTRU, măsură de asigurare a unui lucru cu privire la care există un litigiu, până la soluționarea acestuia.

SECOND HAND POLITIC, în mod convențional se referă la o politică care a fost cedată absolut unui părți terțe independente pe piața de politici tranzacționate.

SECRET COMERCIAL, informații legate de producție, informații tehnologice, management, finanțe și alte activități ale întreprinderii, care nu este un secret de stat, dar dezvăluirea (transmiterea, scurgerea) poate dăuna intereselor acestuia.

SECRET DE STAT, informații în domeniul apărării, economiei, științei și tehnologiei, relațiilor externe, securității de stat și aplicării legii, a căror divulgare poate dăuna securității naționale a statului și care este protejată în mod special de către stat.

SECRETAR DE STAT, cea mai înaltă funcție oficială într-o serie de țări din Europa și America.

SECRETARIAT, serviciu într-o instituție, într-o întreprindere, într-o organizație politică etc. care rezolvă lucrările curente ale conducerii acestora; birou unde își desfășoară activitatea personalul acestui serviciu.

SECRETARUL GENERAL AL ONU, director executiv al ONU.

SECȚIE DE HABITOSCOPIE, habitatologie, știința criminalistică, ce examinează tiparele schimbării caracteristicilor externe umane, metodelor și mijloacelor de acumulare și cercetare a informațiilor despre acestea pentru a găsi și identifica oameni.

SECURITATE CIBERNETICĂ, crearea unui sistem integrat de comunicare și evaluare a amenințărilor la adresa securității informaționale și de elaborare a măsurilor operative de răspuns.

SEGREGARE, Segregație Rasială, formă de discriminare prin separarea efectivă sau legală în cadrul unei societăți din acele grupuri sociale care diferă în termeni rasiali, de gen, social, religios, lingvistic sau de altă natură.

SEIM, organ reprezentativ pe stări în Polonia, Lituania, Cehia; organul suprem al puterii de stat în Republica Populară Polonă; denumire a organului reprezentativ unicameral în Finlanda (1906-1917).

SENAT, (lat. senatus), în Roma antică, adunarea căpeteniilor de gintă.

SENIOR, în Europa de Vest, mare feudal care exercita unele atribuții ale puterii de stat asupra țăranilor, orășenilor și micilor feudali, ce locuiau pe domeniul său.

SENTINȚĂ, decizia instanței de fond sau a instanței de apel privind vinovăția sau nevinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii și aplicarea sau neaplicarea pedepsei.

SEPARAREA BISERICII DE STAT, doctrină politică și practică socială de stat.

SEPARAREA PUTERILOR, doctrină politică și practică socială de stat.

SEPARATISM ETNIC, ideologie și practică a acțiunilor mișcării sociale și politice care vizează instituirea suveranității comunității etnice pe teritoriul său în cadrul statului existent, separarea teritoriului și crearea propriului său stat sau aderarea la alt stat.

SEPARATISM, tendință de separare, de desprindere dintr-un grup social (constituit); izolare, atitudine singuratică; Separatismu etnic, separatism rusofil, separatism prorus.

SERVICIU CIVIL, serviciu de stat, social util și benevol, reprezentând o alternativă pentru cetățenii Republicii Moldova care, din convingeri religioase, pacifiste, etice, morale, umanitare și din alte motive similare, nu pot îndeplini serviciul militar în termen.

SERVICIU DE INFORMAȚII, instituție de stat cu funcții specifice.

SERVICIU DIPLOMATIC, activitate profesională ce vizează implementarea practică a politicii externe a Ucrainei, protejarea intereselor naționale ale Ucrainei în sfera relațiilor internaționale, precum și drepturile și interesele cetățenilor și persoanelor juridice ale Ucrainei în străinătate.

SERVICIU MILITAR, datorie civică.

SERVICIUL DE FRONTIERĂ DE STAT, organism special de aplicare a legii, căruia îi este încredințată sarcina de a asigura inviolabilitatea frontierei de stat.

SERVICIUL DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE AL REPUBLICII MOLDOVA, instituție de stat cu funcții specifice.

SERVICIUL DE STAT DE STATISTICĂ, organism național de statistică, autoritate executivă centrală cu statut special, ce asigură implementarea politicii de stat în domeniul statisticilor, crearea și funcționarea corespunzătoare a sistemului național de informații economice și statistice.

SERVICIUL FISCAL DE STAT, autoritatea executivă centrală.

SERVITUTE, (lat. servitus – literal, robie, aici, dependență), în drept civil sclavagist, iar mai târziu în cel feudal și burghez din mai multe țări, limitarea dreptului de folosință a unui obiect străin.

SFATUL CELOR DOISPREZECE PÂRGARI, în Evul Mediu, în organizarea administrativă a Țărilor Române, membru în sfatul administrativ al unui oraș sau al unui târg (compus din 6 până la 12 persoane).

SFATUL ȚĂRII, organul legislativ al Basarabiei (1917-1918).

SIGILIU CU MONOGRAMĂ, ștampilă, pecete cu exemplar de semnătură sau orice altă scriere de mână, o inscripție pe un document sau ediție, care definește procedura specială de utilizare a acestuia.

SIGILIU/BARĂ CU CARACTER SECRET, (de confidențialitate), cerința unui purtător de materiale de informații clasificate, ce certifică gradul de secret al acestor informații.

SIMBOLURI DE STAT INCLUSE ÎN LEGISLAȚIA ȚĂRII, semne oficiale sau expresii sonore ce transmit pe scurt una sau mai multe idei de natură politică sau istorică și simbolizează suveranitatea statului.

SIMBOLURILE PREȘEDINTELUI RM, însemne ale puterii.

SIMBOLURILE STATULUI, emblemele oficiale ale statului, care sunt afișate pe sigiliile, anteturile organelor de stat, bancnote etc; sunt stabilite prin constituirea statului.

SIMFONIA AMERICANĂ, concept de dezvoltare etno-socială a SUA din sec. al XX-lea, conform căruia toate comunitățile etnice și culturile ar trebui să coexiste în interacțiune, fără conflicte în defavoarea țării multietnice.

SINDICALISM, mișcare anticapitalistă din Europa Occidentală la sfârșitul sec. al XIX-lea, având legături cu anarhismul, și care consideră statul drept un sistem birocratic ineficient și opresiv, preconizând înlocuirea cu sindicatele ca unități de producție.

SINDICAT, organizație a salariaților dintr-o întreprindere, înființată conform legii, al cărei scop este apărarea intereselor profesionale, economice și sociale ale membrilor ei.

SINDROMUL FRATELUI MAI MARE, totalitatea semnelor și a simptomelor care apar împreună în cursul unei forme de manifestare, dându-i nota caracteristică.

SINERGISM POLITIC, intensificarea acțiunilor care se exercită în sens politic.

SINOD, (din gr. synodos – adunare), organul suprem de stat pentru administrarea bisericii ortodoxe ruse; adunare a fețelor bisericești și a reprezentanților puterii laice care se întrunește pentru a rezolva chestiuni religioase; congres al reprezentanților înaltului cler al bisericii creștine.

SINTAGMA LUI MATEI VLASTARES, culegere de legi canonice, penale și civile bizantine.

SIONISM, mișcare politică și religioasă apărută în țările europene la sfârșitul sec. al XIX-lea, la baza căreia stă ideea întemeierii unui stat evreiesc pe teritoriul Palestinei.

SISTEM DE LICENȚIERE, sistem special de reglementare de stat a operațiunilor de comerț exterior prin acordarea unui permis (licenței) pentru export și import de mărfuri.

SISTEM DE PARTIDE DIN DOUĂ BLOCURI, coalitție de partid, ansamblu de elemente politice.

SISTEM ELECTORAL, procedură de organizare și desfășurare a alegerilor; Sistem electoral mixt, sistem electoral proporțional, sistem electoral majoritar.

SISTEM MONETAR, formă de organizare a circulației monetare a țării, instituită de stat prin reguli legale.

SISTEM POLITIC OLIGARHIC ȘI DE CLAN, ansamblu de elemente politice de esență oligarhice și de clan.

SISTEM POLITIC, institut al democrației reprezentative, formă de administrație publică în care lupta partidelor politice pentru puterea de stat acționează ca un mecanism de utilizare a diferențelor în programele politice care reflectă interesele sociale reale și obiecti-

vele dezvoltării sociale pentru progresul politic al societății; Sistem monopartit, sistem multipartit.

SISTEM TRADIȚIONAL DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ÎN MOLDOVA ISTORICĂ, formă istorică de administrare.

SISTEMUL ACTUAL DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ (1991–prezent), formă de administrare recentă.

SISTEMUL ADMINISTRATIV PROVIZORIU RUSESC ÎN BASARABIA (1812-1818), formă istorică de administrare.

SISTEMUL ANGLO-SAXON DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ, formă istorică de administrare.

SISTEMUL CONTINENTAL DE ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ, formă istorică de administrare.

SISTEMUL DE RELAȚII INTERNAȚIONALE DE LA VIENA, sistemul de relații internaționale care a predominat în Europa după războaiele napoleoniene înainte de Primul Război Mondial.

SISTEMUL DE RELAȚII INTERNAȚIONALE VERSAILLES-WASHINGTON, sistemul de acorduri internaționale, identificat și inițiat de statele victorioase în Primul Război Mondial.

SISTEMUL DE RELAȚII INTERNAȚIONALE WESTFALIA, sistem de relații internaționale ce s-a dezvoltat după Războiul de Treizeci de Ani (1618-1648).

SISTEMUL HARE, sistem de reprezentare proporțională care urmărește realizarea reprezentării partidului în cea mai apropiată proporție cu puterea efectivă a votului prin transferarea voturilor dincolo de cele necesare alegerii unui candidat din acel candidat în următoarea alegere.

SISTEMUL RUSESC DE ADMINISTRARE ÎN BASARABIA (1828-1917), formă istorică de administrare.

SITUAȚIE EXCEPȚIONALĂ, situație deosebită într-un stat.

SLOGAN POLITIC, procedeu utilizat pe scară largă de partide sau candidați aparte pentru a transmite alegătorilor poziția lor și a-i convinge să încline de partea lor.

SOCIALISM ARAB, doctrină social-politică.

SOCIALISM CREȘTIN, doctrină social-politică.

SOCIALISM DE PIAȚĂ, doctrină social-politică.

SOCIALISM DEMOCRATIC, doctrină social-politică.

SOCIALISM UTOPIC, doctrină social-politică.

SOCIALISM, sistem economic și politic bazat pe dominația proprietății statului în economie și pe conducerea centralizată în toate domeniile de activitate, exercitată de partidul unic.

SOCIETATE CIVILĂ, societate cu relații economice, politice, spirituale și de altă natură dezvoltate, ce interacționează cu statul și funcționează pe baza democrației și a legii; Societas civilis.

SOCIETATE, totalitatea oamenilor care trăiesc laolaltă, fiind legați între ei prin anumite raporturi economice; Societate civilă, societatea civilă în Republica Moldova.

SOLIDARISM, concepție social-politică potrivit căreia principiul fundamental al existenței societății este solidaritatea tuturor membrilor ei.

SOLIDARITATE, faptul de a fi solidar (cu cineva sau cu ceva); sentiment care îi determină pe oameni să-și acorde ajutor reciproc.

SOLIE, misiune încredințată unui sol; grup de persoane trimise în calitate de soli.

SOLII ALE MOLDOVEI LA MOSCOVA, misiuni diplomatice trimise de domni, boieri și de clerici din Moldova la guvernul din Moscova cu scopul de a întări relațiile moldo-ruse pentru lupta comună împotriva jugului otoman.

SOLII ALE RUSIEI ÎN MOLDOVA, misiuni diplomatice trimise de guvernul rus în Moldova (sec. al XV–XVIII-lea) cu scopul de a stabili și dezvolta relații de prietenie între cele două țări.

SOT, bărbat căsătorit considerat în raport cu soția lui; bărbat.

SOVIETUL MINIȘTRILOR AL RM, (până în martie 1946 – Sovietul Comisarilor Norodnici al RSSM), Guvernul RSSM.

SOVIETUL SUPREM AL RASSM, organ suprem al puterii de stat în Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească.

SOVIETUL SUPREM AL RM, organul suprem al puterii de stat și unicul organ legislativ al republicii.

SPAȚIU AERIAN LIBER, spațiul internațional situat pe graniță.

SPAȚIU ECONOMIC UNIC, țară unită economic, care implică libera circulație a bunurilor, serviciilor, forței de muncă și capitalului; proiectul de integrare economică a celor trei țări CSI – Rusia, Kazahstan, Belarus.

SPAȚIU INFORMAȚIONAL, mediu de activitate (digital, cibernetic, mediatic) asociat cu formarea, crearea, transformarea, transmiterea, difuzarea, utilizarea și stocarea informațiilor, care produce efecte la nivel de conștiință individuală și/sau socială, de infrastructură informațională și de informație.

SPEAKER, președintele Camerei Comunelor în Marea Britanie și al Camerei Reprezentanților în SUA.

SPEECHWRITING, discurs politic.

SPONSOR, persoană fizică sau juridică având calitatea de a sponsoriza pe cineva sau ceva.

STALINISM, doctrină politică și practică socială de stat în URSS.

STANDARD EUROPEAN, normă sau ansamblu de norme care reglementează calitatea, caracteristicile, forma etc. unui produs; document în care sunt consemnate aceste norme.

STANDARDE DUBLE, normă sau ansamblu de norme dublicitare.

STANDARDE SOCIALE DE STAT, cerințe unice pentru întreg teritoriul statului pentru volumul și calitatea furnizării unui anumit tip de bunuri, servicii garantate de stat, neprețuite și disponibile în

general pentru populație, precum și cuantumul plăților în numerar în scopuri sociale.

STAREA DE URGENȚĂ, situație excepțională.

STASIOLOGIE, studiul sociologic sau politologic al partidelor politice.

STAT DE DREPT, formă de organizare a puterii de stat sub care toate sferele vieții sunt reglementate de dreptul juridic.

STAT DESCENTRALIZAT UNITAR, formă de structură teritorială a statului în care nu există autorități executive locale de competență generală, iar la toate nivelurile subnaționale funcționează organe locale de auto-guvernare.

STAT ENCLAVĂ, entitate statală, al cărei teritoriu este înconjurat complet de teritoriul unui alt stat.

STAT EȘUAT, formațiune statală slabă, ineficientă, incapabilă să-și afirme suveranitatea ca stat în care guvernul și instituțiile sociale și politice nu pot îndeplini funcția de violență legitimă, nu controlează teritoriul și nu oferă servicii populației.

STAT FEDERATIV, formă de guvernare, în care unitățile teritoriale superioare ale statului au o independență politică definită legal, care sunt diferite de unitățile administrativ-teritoriale ale unui stat unitar.

STAT NON-WARRING, stat care nu folosește forțele armate pentru a susține părțile care se luptă într-un conflict armat internațional prin furnizare de arme, proprietate militară, baze, aerodromuri etc.; Stat neutru.

STAT POLIȚIENESC, formă de monarhie absolută, care a devenit larg răspândită în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Trăsăturile caracteristice ale statului polițist au fost tutela guvernamentală și ingerința în toate sferele vieții, îndepărtarea cetățenilor de la participarea la administrația publică, subordonarea economiei în interesul creșterii trezoreriei statului, prezența unei birocrații foarte extinse.

STAT REGIONAL, stat unitar complex, constituit pe principiul descentralizării și format din regiuni autonome administrativ și politico-legislative.

STAT SOCIAL, stat care recunoaște persoana ca cea mai înaltă valoare socială. Vezi **Statul de bunăstare**.

STAT TEOCRATIC, stat în care șeful bisericii este în același timp șeful statului.

STAT UNITAR, stat, ale cărui părți sunt unități administrativ-teritoriale fără drepturi suverane, adică nu există entități autonome.

STAT LAIC, este un stat în care nu există o religie oficială, „de stat” și niciuna dintre doctrine nu este recunoscută ca fiind obligatorie sau prevalentă.

STAT, formă politică de organizare a guvernării, caracterizată prin putere suverană, de natură politică și publică, exercitarea puterilor sale într-un anumit teritoriu printr-un sistem de organisme și organizații special create prin care se exercită managementul politic, economic și ideologic al societății și gestionarea drepturilor sociale; totalitatea oamenilor, teritoriul în care locuiesc și autoritatea suverană din teritoriul dat; organizarea puterii politice, principalul institut al sistemului politic al societății.

STATUL DE BUNĂSTARE, stat de drept al unei societăți civile dezvoltate, care, combinând în activitățile sale principiile de voință și egalitate, justiție socială, asigură de fapt drepturile omului socio-economice.

STATUL RENTIER, stat care a investit foarte mult în investiții străine și câștigă dobânzi, sub formă de dividende la investiții în valori mobiliare.

STATUS QUO, este o frază latină care înseamnă starea de fapt existentă, în special în ceea ce privește problemele sociale sau politice.

STATUTUL ONU, act sau ansamblu de dispoziții cu caracter oficial al ONU.

STATUTUL UE, act sau ansamblu de dispoziții cu caracter oficial al UE.

STEAG DE STAT, drapel de stat, simbol distinctiv oficial al statului; simbol al suveranității statului.

STEMĂ DE STAT, emblemă oficială, semn distinctiv al unui stat ce exprimă tradițiile și particularitățile istorice, naționale, sociale și de altă natură în imaginile grafice și culori. Este relevantă pe pecetele și imprimatele organelor de stat, pe monede, bancnote ș.a.

STEMĂ, emblemă, imagine, stabilită în conformitate cu legile heraldicii, semn simbolic ce reflectă ideile politice și istorice, trăsăturile geografice, specificul economic al unei țări sau o parte a teritoriului său, statutul caracteristicii și genealogiei unei persoane.

STRATEGIE MILITARĂ, parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare.

SUFRAGIU, drept de vot, sistemul de norme legale asociate cu formarea de organe de stat și de autoguvernare locale prin vot; sistem de reguli legale care reglementează relațiile publice legate de alegerea organelor de stat și a autoguvernării locale; Sufragiu activ.

SUPRAPUTERE, stat a cărui putere economică și militară este mult superioară celei a altor state.

SUPRAVEGHERE DE STAT, control al statului ce asigură legalitatea, respectarea regulilor speciale, respectarea regulilor obligatorii conținute în legi și reglementări.

SUPREMAȚIA LEGII, rolul determinant al dreptului în sistemul juridic al statului.

SUPREMAȚIA TERITORIALĂ A STATULUI, dimensiunea materială de organizare a puterii de stat.

SURSA DE DREPT, formă (metodă) oficială de exprimare și consolidare a statului de drept, recunoscută într-o anumită societate.

SURSĂ DE PERICOL RIDICAT, orice activitate ce creează o probabilitate crescută de a provoca vătămări din cauza incapacității de control al acesteia, precum și activități de utilizare, transport, depozitare a obiectelor, substanțelor și a altor obiecte cu scop industrial, economic sau alt scop care au aceleași proprietăți.

SUVERANITATE, calitatea de a dispune liber de soarta sa; putere supremă; tipuri de suveranitate: suveranitate de stat, suveranitatea statului, suveranitate națională de stat; Suveranitatea poporului, suveran.

Ș

ȘANTAJ, instrument de amenințare; Șantaj comercial, șantaj nuclear, șantaj politic.

ȘCOALA AMERICANĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, curent, mișcare științifică.

ȘCOALA ENGLEZĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, curent, mișcare științifică.

ȘCOALA FRANCEZĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, curent, mișcare științifică.

ȘCOALA RUSĂ A RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, curent, mișcare științifică.

ȘCOALĂ ANTROPOLOGICĂ DE DREPT PENAL, lombrozi-an, direcție științifică care a apărut la începutul anilor 1870 în Italia.

ȘCOALĂ CLASICĂ DE DREPT PENAL, ramură a dreptului penal, apărută la sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea, în baza cursului educațional și umanist al dreptului penal.

ȘCOALĂ ISTORICĂ DE DREPT, una dintre principalele domenii ale gândirii legale la sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea.

ȘEDINȚĂ PLENARĂ, întrunire a membrilor unei organizații pentru a discuta sau a hotărî ceva.

ȘEF AL MISIUNII DIPLOMATICE, reprezentant acreditat oficial al unei țări străine în țara gazdă.

ȘEF DE GUVERN, funcționar care conduce cel mai înalt organ executiv al statului, prim-ministru.

ȘEF DE STAT, persoană care exercită puterea executivă supremă în stat, un oficial sau un organ special al statului, ce exercită reprezentarea supremă a statului în viața politică internă a țării și în relațiile cu alte state.

ȘOLTUZ, în Moldova medievală, administratorul unui oraș.

ȘOMAJ, fenomen social-economic complex în care o parte din populația activă din punct de vedere economic nu are loc de muncă și câștiguri.

ȘOVINISM, fenomen social, atitudine politică între națiuni; Șovinism de mare putere, șovinism social.

ȘTIINȚĂ DE CARTE, capacitatea de a citi și scrie; certyificat, un document scris cu semnificație juridică; fel de recompense, încurajare.

ȘTIRE POLITICĂ FALSĂ, veste (în presă, la radio etc.), informație scurtă despre un eveniment; noutate falsă în domeniul politic.

T

TALK SHOW POLITIC, discuție spectaculoasă de esență politică în spațiul public.

TARIF UNIC, același tarif vamal, aplicat mărfurilor importate, indiferent de locul în care trec frontiera.

TAYLORISM, teorie care fundamentează un sistem de organizare a muncii bazat pe descompunerea ei în cele mai simple operații, cronometrarea și filmarea acestora în vederea înlăturării mișcărilor inutile și adaptării unui sistem stimulativ de remunerare.

TÂLHĂRIE, furt însoțit de amenințări sau violență.

TEATRU POLITIC, figură de stil, care denumește în ansamblu situația politică din țară.

TEHNOCRAȚIE, orientare în sociologia și politologia contemporană potrivit căreia rolul în conducerea societății trebuie să revină specialiștilor din diverse domenii.

TEHNOLOGII ELECTORALE, forme și metode de lucru în perioada respectivă.

TEHNOLOGII POLITICE, forme și metode de lucru cu masele populare și în mass-media.

TELEGRAMĂ, depeșă, în vechime, scrisori oficiale ce erau trimise urgent cu un curier; corespondența dintre curțile regale; diverse mesaje urgente; corespondența diplomatică între Ministerul Afacerilor Externe și reprezentanții săi diplomați.

TEMPUS REGIT ACTUM, expresie latină ce înseamnă „timpul guvernează actul”. Principiu de drept conform căruia un act juridic se încheie în conformitate cu prevederile legale în vigoare la data întocmirii lui, și este supus acestora. Un exemplu de aplicabilitate este principiul neretroactivității legii penale.

TENSIUNE GEOPOLITICĂ, situație încordată geopolitică.

TEOCRATIE, (din gr. theos – Dumnezeu și kratos – putere), forma de guvernământ în care capul bisericii este, totodată, și șeful statului, iar clerul exercită și funcțiile puterii laice.

TERITORIU DE PESTE MĂRI, teritoriu îndepărtat al fostelor colonii, afiliate sau rămase în subordinea metropolei.

TERITORIUL INTERNAȚIONAL, teritoriu care este în folosul comun al tuturor statelor și nu se extinde sub suveranitatea niciuneia dintre ele. Poate include marea liberă și spațiul aerian de deasupra acestuia, Antarctica și spațiul extraterestru, inclusiv luna și alte corpuri cerești.

TERITORIUL STATULUI, zonă, teritoriu delimitat de granițe, aflat sub suveranitatea unui anumit stat.

TEROARE ROȘIE, formă a luptei de clasă promovată de comuniști împotriva propriilor cetățeni.

TERORISM DE STAT, violența unui stat care nu are sprijin legislativ sau judiciar și poate fi practică de instituțiile de ordine ale statului, atât în interiorul statului împotriva inamicilor săi interni, cât și în străinătate, până la operațiuni speciale împotriva altor state.

TERORISM, totalitatea actelor intenționate de violență comise de un grup sau de o organizație pentru a provoca o teamă generalizată și pentru atingerea unor scopuri politice; Terorism sexual.

TERT, care vine în rândul al treilea; al treilea.

TESTAMENT, dispunere personală a unei persoane în caz de deces, făcută în conformitate cu legea.

TIRAN, conducător crud și nemilos.

TIRANIE, doctrină politică și practică socială de stat.

TITLU, statut sau titlu al unei persoane, recunoaștere oficială a meritului unei persoane.

TITLURI ONORIFICE, formă de recunoaștere a meritelor cetățenilor față de țară de către stat și societate.

TORTURĂ, schingiuire, supunere cu premeditare la chinuri fizice severe sau suferință morală sau fizică prin bătăi, tortură sau alte acte violente.

TOTALITARISM ABSOLUT, formă extremă de regim dictatorial.

TOTALITARISM, formă de regim dictatorial bazat nu doar pe teroare, ci și pe sprijinul maselor mobilizate printr-o ideologie, preconizând schimbări sociale radicale și care presupune un control complet al statului și scoaterea în afara legii a opoziției.

TRADE UNIONISM, organizație de muncitori care s-au reunit pentru a atinge multe obiective comune.

TRAFIC DE INFLUENȚĂ, practica ilegală de a folosi influența unui oficial guvernamental sau a unei persoane cu autoritate pentru a obține favoruri sau tratament preferențial, de obicei în schimbul unei mite.

TRAGERE LA SORTI, mijloc de distribuție a bunurilor, posturilor de stat și publice etc. prin aruncarea zarurilor – obiect condiționat, extras din alte obiecte identice pentru soluționarea definitivă a litigiilor, stabilirea unui anumit drept etc.

TRAGERE PE ROATĂ, execuție cunoscut încă de la Imperiul Roman.

TRANZIT, trecere a unor mărfuri sau a unor persoane dintr-o țară în alta prin teritoriul altei țări; regim vamal special, prevăzând scutirea de taxe pentru mărfurile aflate în această situație; Tranziție, tranziție democratică.

TRATAT ANTARCTIC, tratat internațional din 1959 (intrat în vigoare în 1961), ce oferă cercetare și menținere a păcii în Antarctica.

TRATAT DE SOLUȚIONARE FINALĂ PENTRU GERMANIA 1990, tratat internațional încheiat între Republica Democrată Germană și Republica Federativă Germană, precum și de Franța, SUA, Marea Britanie și URSS la Moscova la 12 septembrie 1990.

TRATAT INTERNAȚIONAL, înțelegere reglementată de dreptul internațional, încheiat de state și/sau alte entități de drept internațional.

TRATAT PRIVIND UNIUNEA EUROPEANĂ 1992, sau Tratatul de la Maastricht, tratat care a pus bazele Uniunii Europene.

TRATAT SPAȚIAL DIN 1967, tratat privind principiile activităților statelor pentru explorarea și utilizarea spațiului cosmic, inclusiv Luna și alte corpuri cerești, document interguvernamental din 10 octombrie 1967.

TRATATUL DE LA AMSTERDAM DIN 1997, adoptat de șefii de stat și de guvern ai Uniunii Europene (UE) la 16-17 iulie 1997 și semnat la 2 octombrie 1997. A intrat în vigoare la 1 mai 1999.

TRATATUL DE LA LISABONA DIN 2007, acord de bază privind principiile de funcționare ale Uniunii Europene, își propune să înlocuiască Constituția Europeană.

TRATATUL DE LA WASHINGTON 1949, Tratatul Atlanticului de Nord, Acordul multilateral NATO, semnat la Washington la 4 aprilie 1949 de reprezentanți ai 12 țări: Belgia, Regatul Unit, Danemarca, Islanda, Italia, Canada, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia, Statele Unite și Franța.

TRATATUL DE NEPROLIFERARE A ARMELOR ATOMICE DIN 1968, semnat la 1 iulie 1968 de URSS, Statele Unite, Regatul Unit și alte state la Moscova, Washington și Londra. Peste 170 de state sunt părți la tratat. Ucraina i s-a alăturat în 1994.

TRATATUL DE PACE DE LA BUCUREȘTI DIN 1918, tratat semnat la 7 mai între statele Cvadruplei Alianțe din 1915 (Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia), pe de o parte și România pe de altă parte.

TRATATUL DE PACE DE LA VERSAILLES 1919, acordul internațional ce a pus capăt Primului Război Mondial.

TRATATUL DE PACE DE LA VERSAILLES DIN 1783, acord ce a marcat victoria Statelor Unite în războiul pentru independență.

TRATATUL DE PACE ISRAEL-IORDANIA DIN 1994, tratat din 1994 între Israel și Iordania, prin care se încearcă normalizarea relațiilor dintre cele două țări și aplanarea disputei teritoriale între acestea.

TRĂDARE DE STAT, crimă foarte gravă.

TREZORERIE, depozit de bani, aur, bijuterii și alte bunuri corporale ale hanilor, regilor, principilor mari și distinși, mănăstirilor; totalitate de resurse financiare și al altor resurse materiale ale statului.

TRIADA PUTERII, reunirea celor trei elemente, forța, bogăția, cunoașterea.

TRIBUNAL, organ de jurisdicție care rezolvă litigiile dintre persoanele fizice sau dintre acestea și persoanele juridice, precum și unele recursuri (extraordinare); Tribunal administrativ, tribunal de arbitraj, tribunalul internațional al legislației maritime.

TRIBUT, natural sau bănesc de la învinși în favoarea câștigătorilor; forma impozitelor pe populație în era feudalismului timpuriu.

TUTELĂ, persoană care are în custodie pe cineva sau ceva, tutore, curator.

T

ȚARĂ ASOCIATĂ LA UE, obținerea de drepturi similare statelor membre ale UE.

ȚARĂ ÎN CURS DE DEZVOLTARE, țară în care agricultura are rolul principal în dezvoltarea economiei, industrializarea este abia la început, iar sectorul serviciilor este subdezvoltat sau total nedezvoltat.

ȚARĂ, teritoriu locuit de un popor organizat din punct de vedere administrativ și politic într-un stat; Țară în curs de dezvoltare, țară asociată la UE, țări din lumea a treia, țări în curs de dezvoltate.

U

UBI SOCIETAS IBI JUS, maximă legală care înseamnă „acolo unde există societate, există lege”.

UCIGAȘ, asasin plătit, killer.

ULTIMATUM, notă diplomatică prin care un stat prezintă unui alt stat pretenții categorice, în vederea rezolvării unei situații litigioase de care depind relațiile lor.

UMANISM, concepție filosofică și etică care acordă o importanță deosebită valorii oamenilor și promovării oamenilor, favorizează

gândirea critică și dovezile raționale și empirice privind dogmele sau prejudecățile; Umanism radical.

UNANIMITATE, unitate de opinii, de sentimente etc.; acord, înțelegere deplină cu privire la o idee, la un vot etc.

UNITATE ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ, persoane juridice de drept public.

UNITATE, principiu moral, filosofic și social; Unitate politică.

UNIUNEA AFRICANĂ, (engl. African Union), organizație care succede Organizația Unității Africane (OUA), fondată în iulie 2002.

UNIUNEA EUROPEANĂ, (engl. European Union, UE), uniune interstatală de integrare politico-economică a 27 de țări europene, bazată pe valori comune umane și democratice.

UNIUNEA INTERNAȚIONALĂ A AVOCAȚILOR, asociație de profil în domeniu.

UNIUNEA JURIȘTILOR DIN MOLDOVA, asociație benevolă nestatală de profil în domeniu.

UNIUNEA POȘTALĂ UNIVERSALĂ, (engl. Universal Postal Union), agenție specializată a Națiunilor Unite.

UNIUNEA VAMALĂ A UE, structură creată în 1968, facilitează schimburile comerciale între întreprinderile din UE, armonizează taxele vamale pentru mărfurile provenite din afara uniunii și contribuie la protejarea cetățenilor, a animalelor și a mediului în Europa.

UNO ICTU, expresie din limba latină „cu executare instantanee”.

URMĂRIRE PENALĂ, are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

URMĂRIRE, în dreptul antic rus și lituano-rus, formă de căutare pre-proces a unui infractor după urmele sale.

UZ DE FALS, dreptul de a se folosi de un lucru care este proprietatea altuia.

UZ, faptul sau posibilitatea de a folosi ceva; întrebuințare, folosire; folosință.

UZUFRUCT, drept acordat unei persoane de a se folosi pe deplin de un bun care aparține altei persoane și pe care trebuie să-l restituie la încetarea acestui drept.

V

VACANȚĂ A FUNCȚIEI, vacanța funcției intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.

VAD COMERCIAL, capacitate a fondului de comerț de a atrage clientelă. Vadul comercial depinde de o multitudine de împrejurări, dintre care unele obiective, iar altele subiective. Împrejurări obiective de natură a atrage clientela sunt locația, prețurile, gama de produse, calitatea produselor etc. Printre împrejurările subiective care pot crește volumul de clienți se regăsesc fidelitatea clienților față de o marcă/țară de proveniență a mărfurilor, evoluția gusturilor clienților, nivelul cultural al acestora, moda etc.

VALIDAREA REZULTATELOR SCRUTINULUI ELECTORAL, recunoașterea și confirmarea de către Curtea Constituțională a legalității alegerilor.

VANDALISM, distrugere a unor opere de artă, a unor edificii publice etc.

VASALITATE, (în Evul Mediu, în Apusul Europei), ansamblul raporturilor sociale stabilite între membrii clasei dominante, pe baza acordării de către seniori vasalilor a unor feude, din care decurgeau obligații reciproce; calitatea de vasal; situație de dependență politică a unei țări față de alta, cu păstrarea autonomiei.

VAUCER, (engl. voucher), obligațiune de tip tranzacție răscumpărabilă care valorează o anumită valoare monetară, și care poate fi cheltuită numai din motive specifice sau pe anumite bunuri. Exemplele includ bonuri de cazare, călătorii și mâncare.

VÂNĂTOARE DE VRĂJITOARE, persecutarea unei persoane sau grupuri de persoane percepute ca inamici, de obicei grupuri nonconformiste, indiferent de adevăratele vinovății sau nevinovății. De cele mai multe ori, acestor persecuții în masă și represalii îndreptate împotriva unui grup de persoane, le cad victime și oamenii nevinovați.

VECHIME ÎN CÂMPUL MUNCII, anii de serviciu, durata serviciului în serviciul public, în organele de stat (sau în aparatul lor), alte organisme reglementate de Legea Ucrainei „Cu privire la serviciul public”, care dă dreptul la anumite prestații și privilegii.

VENDETĂ, (it. vendetta – răzbunare), obiceiul răzbunării sângelui, răspândit la multe popoare, în special din Corsica și sudul Italiei, un mijloc excepțional de a proteja viața, onoarea, demnitatea și proprietatea neamului.

VERDICT, decizia completului de jurați.

VERTICALA PUTERII, transformarea în victimă.

VETO, act ce suspendă sau împiedică intrarea în vigoare a legilor și a altor reglementări, dreptul care înseamnă puterea unei persoane sau a unui grup de persoane de a bloca unilateral adoptarea unei decizii.

VICTIMIZARE, transformarea în victimă.

VICTIMOLOGIE, curent în criminologie care își propune să studieze rolul victimei în geneza și producerea infracțiunii.

VINOVĂȚIE, sentiment uman.

VIOL, act sexual cu utilizarea violenței fizice, amenințările cu utilizarea acesteia sau folosirea slăbiciunii victimei, reprezintă o infracțiune gravă.

VIOLENȚĂ MILITARĂ, acțiuni militare, derulate cu mare cruzime.

VIZĂ, însemnare, parafă etc. trecută de o autoritate pe un act, pentru a-i da valabilitate, pentru a-i confirma primirea etc.

VIZITĂ DE AFACERI, deplasare în scop de afaceri.

VIZITĂ DE LUCRU, deplasare în scop de lucru.

VIZITĂ DE STAT, deplasare oficială.

VIZITĂ NEOFICIALĂ, vizită care nu este oficială, care are un caracter particular.

VIZITĂ OFICIALĂ, care emană de la o autoritate, de la un guvern, de la un stat; care este declarat, stabilit prin lege; care reprezintă o autoritate, un guvern, un stat.

VOIEVODAT, (în Evul Mediu în Țările Române), teritoriu aflat sub autoritatea unui voievod.

VOLATILITATE ELECTORALĂ, indicatorul ce măsoară schimbările în intenția de a vota a electoratului.

VOLUNTARI, care acționează de bunăvoie, din proprie inițiativă, nesilit de nimeni, în mod conștient; (despre acțiuni) care se face de bunăvoie, fără constrângere.

VOLUNTARIAT, activitate desfășurată în folosul altor persoane sau al societății fără a urmări un câștig material.

VOLUNTARISM ÎN POLITICĂ, concepție socio-politică, care consideră voința umană ca factor hotărâtor al istoriei, atribuind proceselor voliționale un rol determinant în acțiunea socială, negând existența legităților obiective sau opunând voința umană acestor legi.

VOT, (lat. votum – dorință), mijloc de exprimare a voinței cetățenilor la alegeri; **Vot universal direct**, **vot universal pasiv**, **vot universal**, **vot de încredere**, **vot de neîncredere**.

VOT MULTIPLU, drept constituțional, care oferă unui alegător posibilitatea de a vota de mai multe ori.

VOTARE, procedura de luare a deciziilor colective; etapa principală a procesului electoral; proces și procedeu de a soluționa o problemă sau a adopta o hotărâre din mai multe propuneri alternative sau candidați; Votare electronică, votare preferențială, votare preliminară, votare repetată, votare cumulativă.

X

XENOCENTRISM, preferința pentru idei și produse străine; se opune etnocentrismului.

XENOFOBIE, atitudine de teamă, respingere și ură față de persoanele străine de grupul etnic din care face parte subiectul.

Z

ZEMSTVĂ, organ de autoadministrare locală instituit în unele gubernii ale Rusiei prin reforma de zemstvă din 1864.

ZESTRE, dotă, bani, avere, mobilă și imobile pe care o primea mireasa la nuntă de la părinți sau rude.

ZI NAȚIONALĂ, zi de sărbătoare (zi nelucrătoare) stabilită în mod oficial pentru cinstirea unui eveniment important din istoria unui stat.

ZIDUL BERLINULUI, complex de structuri la frontiere dintre cele două părți ale Berlinului, ridicat prin ordinul conducerii de stat a URSS la 13 august 1961.

ZILE DE ODIHNĂ, (weekend), zile nelucrătoare, ce sunt date săptămânal pentru a se odihni angajații.

ZIUA TĂCERII, este numele informal al zilei imediat înainte de alegeri, când campaniile electorale sunt interzise.

ZOMBI, persoană lipsită de voință.

ZONĂ DE COMERȚ LIBER, acord care prevede liberalizarea comerțului prin anularea taxelor vamale, eliminarea barierelor tarifare și netarifare.

ZONĂ DE DEZASTRU ECOLOGIC, zonă cu o pierdere completă a productivității resurselor regenerabile, o perturbare ireversibilă a ecosistemelor.

ZONĂ DE LIBER SCHIMB, tip de integrare internațională prin care taxele vamale și impozitele sunt abolite în țările participante, precum și restricții cantitative la comerțul reciproc în temeiul tratatului internațional.

ZONĂ DE PROTECȚIE A APELOR, zonă destinată protecției apelor de suprafață și celor subterane sau conservării habitatelor și a speciilor care depind în mod direct de apă.

ZONĂ DE SITUAȚII DE MEDIU DE URGENȚĂ, zonă separată în care au avut loc schimbări negative în mediu, necesitând aplicarea de către stat a măsurilor de urgență.

ZONĂ DEMILITARIZATĂ, parte a teritoriului unei țări, unde trupele, structurile și alte obiecte sunt lichidate prin tratat internațional, este interzisă deținerea armatei.

ZONĂ DENUCLEARIZATĂ, teritorii ale mai multor state care nu posedă arme nucleare; zonă liberă de armament nuclear, zonă non-nucleară, zonă nucleară liberă.

ZONĂ ECONOMICĂ LIBERĂ, zone în care companiile sunt impozitate modic sau deloc pentru a încuraja activitatea economică.

ZONĂ MARITIMĂ ECONOMICĂ EXCLUSIVĂ, spațiu adiacent al apelor teritoriale de coastă ale statului.

ZONĂ TAMPON, zonă neutră care se află între două sau mai multe spații.